Antonijus ir Kleopatra

VEIKĖJAI

MARKAS ANTONIJUS, OKTAVIJUS CEZARIS, MARKAS EMILIJUS LEPIDAS — triumvirai
SEKSTAS POMPĖJUS

DOMICIJUS ENOBARBAS, VENTIDIJUS, ERÓTAS, SKARAS, DERKETAS, DEMETRIJUS, FILONAS — Antonijaus šalininkai

MECENATAS, AGRIPA, DOLABELA, PROKULĖJUS, TIRĖJUS, GALAS — Cezario šalininkai

MENAS, MENEKRATAS, VARIJUS — Pompėjaus šalininkai

TAURAS — Cezario kariuomenės vadas
KANIDIJUS — Antonijaus kariuomenės vadas
SILIJUS — Ventidijaus armijos karininkas
EUFRONIJUS — Antonijaus pasiuntinys Cezariui

ALĖKSAS, EUNUCHAS MARDIANAS, SELEUKAS, DIOMEDAS — Kleopatros artimieji

AIŠKIAREGYS
KAIMIETIS
KLEOPATRA — Egipto karalienė
OKTAVIJA — Cezario sesuo ir Antonijaus žmona

CHARMIONĖ, IRADĖ — Kleopatros patarnautojos

Karininkai, kareiviai, žygūnai, tarnai ir dvariškiai.

Veiksmas vyksta įvairiose Romos imperijos vietose.

PIRMAS VEIKSMAS

I SCENA

Aleksandrija.
Kambarys Kleopatros rūmuose.
Įeina Demetrijus ir Filonas.

FILONAS

Ne, mūsų karvedys visai pakvaišo!
Jo žvilgsnis išdidus, kuris kadaise
Žiūrėdavo su Marso ryžtumu
Į šauniai pražygiuojančius pulkus,—
Tarytum užkerėtas, nebegali
Nuo juodbruvo veiduko atsitraukt;
Širdis, kuri seniau kovos lauke
Taip narsiai plakdavo, jog ant krūtinės
Net sproginėjo užsagai šarvų,
Dabar suglebo ir pavirto dumplėm
Čigonės aistrai pūsti ir vėsint.

Trimitų garsai.
Įeina Antonijus ir Kleopatra su palyda. Eunuchai vėduluoja Kleopatrą vėduoklėmis.

Ateina jie. Štai vienas iš pasaulio
Trijų šulų, šiandieną pasidaręs
Pastumdėliu tos kekšės! Va, pažvelk!

KLEOPATRA

Tai meilė? Bet ar didelė jinai?

ANTONIJUS

Kas gali tikrą meilę išmatuoti?

KLEOPATRA

Geidžiu žinot ribas tavosios meilės.

ANTONIJUS

Ji danguje ir žemėj nesutilps...

Įeina tarnas

TARNAS

Valdove, tau iš sostinės naujienos.

ANTONIJUS

Neįkyrėk, sakyk trumpai.

KLEOPATRA

Ne, ne,
Reik išklausyt, Antonijau. Gal kartais
Tu Fulviją užrūstinai kuo nors
Ar geltonsnapis Cezaris, ko gero,
Įsako tau griežčiausiai: „Padaryk
Man tai ir tai, užimk tą karalystę,
O iš anos išeik, nes bus blogai".

ANTONIJUS

Ką tu šneki, brangioji?..

KLEOPATRA

Gali būt,
Tau draudžiama čionai ilgiau gaišuoti,
Ir Cezaris tave — tikrų tikriausiai!
Jau spėjo atstatyti nuo valdžios?
Tad išklausyk, Antonijau, ką liepia
Tau Fulvija... Ne, Cezaris... Ar gal,
Pasakius dar aiškiau, ką liepia juodu.
Tu paraudai, Antonijau, prisiekiu
Egipto karalienės vainiku!
Tai rodo, jog tu Cezario bijais
Arba su gėda slapčiomis galvoji,
Kaip Fulvija, ta žiežula rėksminga,
Išpraus tau kailį... Kur pasiuntiniai?

ANTONIJUS

Tegul į Tiberį prasmenga Roma,
Lai griūva šios valstybės pamatai!
Čia mano laimė. Sostai — dulkių sauja,
O žemė — mėšlas, lygia dalimi
Maitinantis ir gyvulius, ir žmones.
Tik meilėje — gyvenimo prasmė,

Apkabindamas Kleopatrą

Ir galvą aš guldau, kad nieks pasauly
Jausmų galia prie mūsų neprilygs.

KLEOPATRA

Akivaizdžiausias melas. Kam vedei
Tu Fulviją, jei tau ji nemiela?
Aš ne tokia kvaila, kokia atrodau.
Antonijus Antonijumi liks...

ANTONIJUS

Ir visada žavėsis Kleopatra!
Tačiau iš meilės pačiai mūsų meilei
Ir pomėgiams, kurių tiek žada ji,—
Gana eikvoti ginčams brangų laiką.
Lai kiekviena gyvenimo minutė
Mums neša vis naujus, naujus džiaugsmus!
Ką veiksime šiandieną vakare?

KLEOPATRA

Klausysime žygūnų pranešimo.

ANTONIJUS

Kokia ta karalienė užsispyrus!
Bet visa kas vienodai tinka jai —
Ir ašaros, ir apmaudas, ir juokas;
Aš kiekvienam jos įgeidžiui lenkiuos.
Jokių pasiuntinių nereikia man!
Aš — tavo. Vien tavęs klausyti trokštu.
Sutemus klaidžiosim po miestą dviese

Ir papročius stebėsime žmonių,—
Juk vakar, karaliene, tu pati
Norėjai to. Eime.

Tarnui

Tylėk — nė žodžio.

Antonijus ir Kleopatra su palyda išeina

DEMETRIJUS

Net Cezaris Antonijui nerūpi!

FILONAS

Antonijus praranda kai kada
Jam derantį orumą.

DEMETRIJUS

Baisiai gaila,
Kad tuo būdu patvirtina jisai
Piktus gandus, ateinančius iš Romos.
Aš vis dėlto tikiuosi, kad rytoj
Jis susipras. Linkiu ramios nakties.

Abu išeina

II SCENA

Ten pat. Kitas kambarys.
Įeina Charmionė, Iradė, Aleksas ir Aiškiaregys.

CHARMIONĖ

Aleksai, brangusis mano, Aleksai, širdele mano, Aleksai, mano vienintelis ir tobuliausias! Kame gi aiškiaregys, kurį tu taip išliaupsinai karalienei? Be galo įdomu, kas toksai tas būsimas mano vyras, kuris, anot tavęs, dangstys savo ragus girliandomis?

ALEKSAS

Aiškiaregy!

AIŠKIAREGYS

Ką įsakysit?

CHARMIONĖ

Štai jis!
Girdėjau, visažinis tu esi?

AIŠKIAREGYS

Mįslingosios gamtos didžiojoj knygoj
Pavyksta įskaityti man kai ką.

ALEKSAS

Charmionei

Tegul jisai pažiūri tau į delną.

Įeina Enobarbas

ENOBARBAS

Greičiau mums vakarienę! Gero vyno!
Mes gersim į sveikatą Kleopatros.

CHARMIONĖ

Na, meldžiamasis, laimę man išburk.

AIŠKIAREGYS

Aš burt nemoku. Aš tik pranašauju.

CHARMIONĖ

Tad ateitį tu man išpranašauk.

AIŠKIAREGYS

Tu eisi vis gražyn.

CHARMIONĖ

O gal storyn?

IRADĖ

Ne, jis nori pasakyti, kad į senatvę tu pradėsi dažytis.

CHARMIONĖ

Apsaugok dieve nuo raukšlių!

ALEKSAS

Nerūstink pranašo. Klausykit, dėmesio!

CHARMIONĖ

Cit!

AIŠKIAREGYS

Gyvenime tau teks dažniau mylėti,
Negu kad būti mylimai kitų.

CHARMIONĖ

Tąsyk verčiau kaitinsiu sau kepenis vynu.

ALEKSAS

Duok jam kalbėti!

CHARMIONĖ

Nagi, ką nors nepaprasto! Sakysime, kad aš vieną gražią dieną ištekėsiu iš karto už trijų karalių ir čia pat liksiu našlė. Arba kad po penkiasdešimties metų susilauksiu kūdikio, kurio bijosis patsai žydų karalius Erodas. Arba tegu aš tapsiu Oktavijaus Cezario žmona ir tuo būdu prisilyginsiu savo valdovei.

AIŠKIAREGYS

Tu pergyvensi tą, kuriai tarnauji.

CHARMIONĖ

Puiku! Ilgas amžius — geriau už figmedžio vaisių.

AIŠKIAREGYS

Tu praeity daugiau patyrei laimės,
Negu kad jos regėsi ateity.

CHARMIONĖ

Vadinas, mano vaikai bus prasčiokai. Beje, kiek iš viso turėsiu aš sūnų ir dukterų?

AIŠKIAREGYS

Jei tavo norus apvaisintų kas,
Vaikų tu prigimdytum milijoną.

CHARMIONĖ

Eik lauk, kvaily! Dovanoju tau tik dėl to, kad esi raganius.

ALEKSAS

O tu manei, kad tavo norų nežino niekas, išskyrus tavo lovą?

CHARMIONĖ

Stabtelk. Paburk Iradei.

ALEKSAS

Mes norim žinoti visi, koksai likimas mūs laukia.

ENOBARBAS

Kas laukia mūsų šiandieną — man aišku: gersim tol, kol nusigersim nuo kojų.

IRADĖ

Štai delnas, kurio linijos, jeigu neklystu, byloja apie skaistybę.

CHARMIONĖ

Lygiai kaip kad ištvinęs Nilas byloja apie nederlių...

IRADĖ

Tylėk, besote palaidūne, tu nemoki burti.

CHARMIONĖ

Jei prakaituotas delnas nėra ženklas vaisingumo, sakyk, kad aš vaikštau ne kojom, o galva. Klausyk, išpranašauk tu jai ką nors kasdieniško.

AIŠKIAREGYS

Lemtis vienoda jums abiem skirta.

IRADĖ

Taip, bet kokia gi būtent? Smulkiau.

AIŠKIAREGYS

Aš viską pasakiau.

IRADĖ

Nejaugi aš nė per sprindį nesu laimingesnė už ją?

CHARMIONĖ

Įsivaizduokime, kad tu laimingesnė per sprindį: kurgi tu jį prisegtum?

IRADĖ

Tik jau ne prie savo vyro nosies...

CHARMIONĖ

Tesaugo mus dangus nuo nešvankių minčių! Na, o dabar Alekso eilė. Koks jo, koks jo likimas? Padaryk taip, mieloji Izide, kad jisai vestų šlubę, negalinčią paeiti, o paskui tu numarink ją ir įpiršk jam dar blogesnę, ir tegu būna visos jo žmonos viena prastesnė už kitą, kol pagaliau paskutinė iš jų, begėdiškiausia paleistuvė, palydės jį kvatodama į kapus. Geroji Izide, nepatenkink verčiau kokio nors žymiai svarbesnio mano troškimo, tik šito prašymo išklausyk! Geroji Izide, aš maldauju tave!

IRADĖ

Amen. Brangioji dievaite, išgirski mūsų maldą. Apmaudu yra matyti padorų vyrą, kurio žmona — šliundra; bet kaipgi skaudu žiūrėt į šunsnukį, turintį ištikimą pačią! O todėl, brangioji Izide, nepiktink žmonių ir atlygink jam pagal nuopelnus.

CHARMIONĖ

Amen.

ALEKSAS

Pamanykite! Jeigu šitai nuo jų priklausytų, jos mielai pačios taptų paleistuvėmis, kad tik kaip nors ragais mane apvainikuotų!

ENOBARBAS

Ei jūs, tyliau! Antonijus ateina.

CHARMIONĖ

Tai karalienė.

Įeina Kleopatra

KLEOPATRA

Antonijaus nematėt?

ENOBARBAS

Ne, valdove.

KLEOPATRA

Čionai nebuvo jis?

CHARMIONĖ

Ne, karaliene.

KLEOPATRA

Jis toks atrodė linksmas! Bet staiga
Prisiminė vėl Romą... Enobarbai!

ENOBARBAS

Ką liepsite?

KLEOPATRA

Tuojau surask man jį.
O kur Aleksas?

ALEKSAS

Jūsų paslaugom.
Štai ir patsai Antonijus ateina.

Įeina Antonijus su Žygūnu ir palyda

Į jį nė nežiūrėsiu. Pasitraukim.

Kleopatra, Enobarbas, Aleksas, Charmionė, Iradė, Aiškiaregys ir tarnai pasišalina.

ŽYGŪNAS

Pirmoji ginklą Fulvija pakėlė.

ANTONIJUS

Prieš Liucijų? Prieš mano tikrą brolį?

ŽYGŪNAS

Taip, bet kariavo jiedu neilgai.
Pats laikas juos sutaikino kaip mat
Ir Cezarį bendrom jėgom jie puolė;
Tačiau anas abudu savo priešus
Sutriuškino ir po pirmų kautynių
Išvijo iš Italijos.

ANTONIJUS

Ar nėr
Dar blogesnių naujienų?

ŽYGŪNAS

Blogos žinios
Užtraukia prakeikimą jų skelbėjui.

ANTONIJUS

Kai gauna jas bailys arba kvailys.
Kas atsitiko, to nebepakeisi.
Nesivaržyk. Jei nori man įtikti,
Išklok teisybę visą, nors joje
Slypėtų net mirtis.

ŽYGŪNAS

Turiu pranešti,
Kad Labienas su karingais partais
Eufratą perėjo ir neseniai
Į Aziją įsiveržė, deja...
Jo pergalingos vėliavos plasnoja
Nuo Sirijos lig Jonijos,— tuo tarpu...

ANTONIJUS

Ko tu užsikirtai staiga? Tuo tarpu
Antonijus...

ŽYGŪNAS

Valdove!

ANTONIJUS

Na, drąsiau!
Išsireiškimų netausok, išdėk,
Kaip Romoje vadina Kleopatrą;
Lyg Fulvija iškoneveik mane
Ir, nieko nenuslėpdamas, piktai
Iš mano ydų tyčiokis lig valiai.
Nuo pataikavimų bereikalingų
Apauga veikiai siela usnimis,
Ir priekaištų aštrus noragas niekad
Nekenkia jai. Kol kas gali sau eit.

ŽYGŪNAS

Lenkiuosi viešpatingai jūsų valiai.

Išeina

ANTONIJUS

Ką praneša iš Sikiono mums?

PIRMAS TARNAS

Ei, kur pasiuntinys iš Sikiono?

ANTRAS TARNAS

Jis laukia čia įsakymo.

ANTONIJUS

Įleiskit.
Tuos pančius egiptietiškus žūt būt
Sutraukysiu,— arba neteksiu proto!

Įeina Antras Žygūnas

ANTONIJUS

Kas naujo?

ANTRAS ŽYGŪNAS

Fulvija, žmona tavoji —
Nebegyva.

ANTONIJUS

Kur numirė jinai?

ANTRAS ŽYGŪNAS

Sikione. Čionai apie jos ligą
Ir apie kitką ne mažiau svarbaus
Tu perskaityt galėsi.

Paduoda laišką

ANTONIJUS

Pasišalink.

Antras Žygūnas išeina

Didi dvasia užgeso! To aš troškau.
Dažnai mes norim sugrąžinti tai,
Kuo stengėmės anksčiau nusikratyti,
O tai, kas laimę teikia šiandie mums,
Išsigema ir ilgainiui apkarsta.
Mielai prikeltų Fulviją iš karsto
Ranka, kuri ją stūmė į kapus...
Dabar man ji brangi, nes jos nebėr.
Reik bėgti nuo žavingos Kleopatros,

Kad mano dykinėjimas gėdingas
Nepagimdytų begalės bėdų,
Dar baisesnių už šitą.— Enobarbai!

Įeina Enobarbas

ENOBARBAS

Ką liepsi man, valdove?

ANTONIJUS

Aš turiu
Išvykti iš čionai — ir kuo skubiausiai.

ENOBARBAS

Tai būtų tikra pražūtis mūsų moterims. Abuojumas, kaip žinia, joms yra mirtinai pavojingas. Mūsų išvykimo jos nepakels.

ANTONIJUS

Turiu keliaut vis vien.

ENOBARBAS

Na, jeigu jau taip reikalai spiria, tai tegu sau miršta. Gaila būtų jas marinti šiaip sau, be jokios priežasties; bet kai yra rimtas pagrindas,— neverta dėl jų kvaršinti sau galvą. Kleopatra, užuodusi apie tai, iš karto kris vietoje negyva. Ji šimtąkart kone numirė mano akyse dėl menko nieko. Matyt, ją mirtis kažkuo vilioja, kad jinai su tokia meile puola į jos glėbį.

ANTONIJUS

Ji neįsivaizduojamai gudri!

ENOBARBAS

Ne, valdove. Jos aistra — tyriausia meilė. Jos ašaros ir atodūsiai — ne lietus ir vėjas, o tikras uraganas, kokio nėra ligi šiol atžymėjęs joks kalendorius. Ji neapsimeta. O jeigu taip būtų, vadinas, audros ir viesulai jos klauso panašiai kaip Jupiterio.

ANTONIJUS

Verčiau nebūčiau niekad jos regėjęs!

ENOBARBAS

Tąsyk tavo kelionė būtų buvus beprasmiška, nes tu būtum pražiopsojęs retą stebuklą, kurį matyti yra didelė laimė.

ANTONIJUS

Mirė Fulvija.

ENOBARBAS

Ką?

ANTONIJUS

Fulvija mirė.

ENOBARBAS

Fulvija?

ANTONIJUS

Taip. Mirė.

ENOBARBAS

Na, ką gi, atnašauk už tai dievams padėkos aukas. Kai nemirtingieji teikiasi atimti iš vyro jo žmoną, neverta per daug nusiminti: juk netrūksta pasauly siuvėjų, kurie vietoje seno, nudėvėto skarmalo neatsisakys pasiūti tau naują drabužį. Jei be Fulvijos nebūtų daugiau moterų šioj žemėj, tuomet ištiesi tai būtų apgailėtinas smūgis. Bet tavo bėda lengvai pataisoma: iš seno apatinuko išeis neblogas naujas sijonas. Prisitrink akis svogūnais, nes, dievaž, gaila tikrų ašarų tokiam nuostoliui apverkti.

ANTONIJUS

Patsai turiu aš sutvarkyti visa,
Ką Fulvija pridarė Romoj.

ENOBARBAS

O kas tvarkys tai, ką tu pridarei Egipte? Ypač Kleopatrai be tavęs gyva papiūtis.

ANTONIJUS

Gana juokauti. Mano karininkams
Pranešk, ką mes nusprendėme tvirtai.
Einu pas karalienę atsisveikint
Ir jai sykiu paaiškinti, dėl ko
Mes taip skubiai privalome išvykti.
Ne vien tik Fulvijos mirtis ir daugel
Kitų svarbių dalykų šaukia mus;
Patikimų draugų laiškai iš Romos
Taip pat namo greičiau mus kviečia: Sekstas
Pompėjus jūroj įsiviešpatavo
Ir Cezario nenori pripažint.
O mūsų lengvapėdiška tauta,
Kuri nemoka niekados kaip dera
Įvertinti žmonių, kol jie gyvi,
Šiandieną ima jau priskirti sūnui
Jo didžio tėvo nuopelnus visus.
Ir štai Pompėjus, kurs kilme ir ginklais
Garsesnis, negu žygiais ir drąsa,
Nepaprastu herojum pasidarė!
Jo įtaka, didėjanti kasdien,—
Grėsmė valstybės pamatui. Nors viskas
Dar gan ramiai atrodo iš paviršiaus,
Bet gali tartum ašutas atgyt
Ir pasiversti angimi nuodinga.
Įspėk ištikimuosius mano vyrus,
Kad veikiai mes išplaukiame.

ENOBARBAS

Klausau.

Abu išeina

III SCENA

Ten pat.
Kitas kambarys.
Įeina Kleopatra, Charmionė, Iradė ir Aleksas.

KLEOPATRA

Kur jis?

CHARMIONĖ

Aš nemačiau jo nuo to laiko.

KLEOPATRA

Eik sužinok, su kuo jisai ir kur.
Bet atsimink: aš nesiunčiau tavęs.
Jei bus jis liūdnas, pasakyk, kad šoku,
Jei linksminsis, pranešk jam, kad sergu.
Na, paskubėk ir tučtuojau sugrįžki.

Aleksas išeina

CHARMIONĖ

Man rodos, karaliene, jeigu jį
Tu myli iš tiesų, tai nesistenk
Primesti savo meilės per nevalią.

KLEOPATRA

O ką gi, tavo nuomone, daryt?

CHARMIONĖ

Nepriešterauk ir nevaržyk jo niekur.

KLEOPATRA

Kokia kvaila tu! Šitokiu būdu
Prarasiu jį kaip mat...

CHARMIONĖ

Neerzink jo.
Žmogus nekęsti pradeda savaime
To, kas be paliovos jam kelia baimę.
Štai ir Antonijus.

Įeina Antonijus

KLEOPATRA

Nyku kažko.
Aš nesveikuoju.

ANTONIJUS

Man skaudu be galo
Apie tatai šnekėti...

KLEOPATRA

Charmione,
Duok ranką, aš alpstu... Eime iš čia.
Ne, aš nebepakelsiu tos kankynės!
Nebėr jėgų.

ANTONIJUS

Brangioji karalienė...

KLEOPATRA

Neprisiartink, aš prašau tave!

ANTONIJUS

Kas tau yra?

KLEOPATRA

Man sako tavo žvilgsnis,
Jog malonių naujienų mums turi.
Ką rašo tau teisėtoji žmona?
Keliauk sau sveikas. Negaliu suprasti,
Kam ji tave išleido iš namų?
Tegu nemano, kad laikau jos vyrą.
Tu jai vien priklausai. O aš — ką reiškiu?

ANTONIJUS

Dievai aukščiausi žino...

KLEOPATRA

Niekados
Dar nė viena pasauly karalienė
Nebuvo taip klastingai apgauta!
Aš — laukiau išdavystės.

ANTONIJUS

Kleopatra...

KLEOPATRA

Nors tu sudrebintum šauksmais padangę,
Bet kaip tavim galiu aš pasikliaut,
Jei Fulvijai tu priesaiką sulaužei?
Ar ne klaikiausia būtų beprotybė
Tikėti gražbylingais pažadais,
Kurie numiršta, nė nespėję gimti?

ANTONIJUS

Mieloji karaliene...

KLEOPATRA

Nesiteisink,
Iš karto pasakyk verčiau sudie
Ir be kalbų laimingai sau keliauk.
Kai tu meldei leidimo šičia likti,
Tuomet netrūko žodžių iškilnių
Apie ką nori, tik ne išvykimą!
Ir lūpose, ir mano akyse,
Ir vingy mano antakių matei tu
Palaimą, amžinybę... Aš visa
Buvau tuomet nežemiška esybė.
Aš, rodos, nepasikeičiau nė kiek,
Bet tu, didžiausias karvedys pasaulio,
Pasidarei didžiausiu melagiu.

ANTONIJUS

Palauk! O, susimildama!

KLEOPATRA

Jei būčiau
Petingas vyras — toks, koks tu esi,
Įrodyčiau aš tau, jog egiptiečiai
Taipogi moka savo garbę gint.

ANTONIJUS

Klausyk, rimti ir skubūs reikalai
Man liepia laikinai namo sugrįžti,
Bet savo širdį tau aš palieku.
Italijoje brolžudiškas karas
Kardais grėsmingai žvangina. Pompėjus
Nuo jūros gali Romą greit atkirst.
Šaly bruzdėjimai ir dvivaldystė.
Tai, kas dar vakar gąsdino visus,
Ūmai pavirto didele jėga,
Kuri kiekvieną traukia. Ištremtasis
Pompėjus, tėvo šlovę pasiglemžęs,
Užsikariauja žaibo greitumu
Piliečių nepatenkintųjų širdis,
Ir maištininkų skaičius auga vis...
Pašvinkusi taika taip nusibodo,
Jog žmonės geidžia perversmo. Be to,
Yra dar priežastis, kuri, tikiuosi,
Paaiškins tau, dėl ko aš pasiryžau
Ilgiau nedelsti: Fulvijos mirtis.

KLEOPATRA

Nors aš — lengvatikė ne pagal amžių,
Vienok esu ne vaikas, kad tikėčiau
Tom pasakom! Kažin, ar mirė ji.

ANTONIJUS

Taip, karaliene, Fulvijos nebėr.
Atspėjamu laiku į šitą laišką
Užmesti akį teikis — ir patirsi,

Kiek ji sukėlė triukšmo; o gale
Tu sužinosi tai, kas maloniausia:
Kada ir kur pasimirė jinai.

KLEOPATRA

Štai ko yra verta tavoji meilė!
Kame tie sriautai ašarų karčių,
Kurios apverkti Fulviją turėtų?
Dabar aš puikiai, puikiai suprantu,
Kaip mano mirtį apraudosi tu!

ANTONIJUS

Nustokim bartis. Išklausyk ramiai,
Ką ketinu daryti. Kaip nuspręsi,
Taip pasielgsiu aš. Prisiekiu tau
Gaivinančia dumblingo Nilo saule,
Jog aš kaip tavo tarnas ir kareivis
Namo keliauju. Karas ar taika —
Priklauso viskas vien tik nuo tavęs.

KLEOPATRA

Atleisk pašonėj raišelius — man bloga...
Nereikia, Charmione, jau praėjo!
Tai suglembu, tai atsigaunu vėl,
Nelyginant Antonijaus jausmai.

ANTONIJUS

Atsikvošėk, brangiausioji valdove!
Tu įsitikinsi, kad mano meilė
Nebijo išmėginimų jokių.

KLEOPATRA

Tai Fulvija patvirtinti galėtų.
Bent nusigręžk į šalį — ir dėl jos
Nulašink žemėn porą ašarėlių,
Paskui sudie man tark ir pasakyk,
Jog tu verki dėl savo Kleopatros...
Manau, jog tokią graudulingą sceną
Tu sugebėsi šauniai suvaidint.

ANTONIJUS

Nutilk. Manęs nesiutink!

KLEOPATRA

Neblogai.
Bet galima geriau.

ANTONIJUS

Tegu tas kardas...

KLEOPATRA

Taip, taip. Ir skydas? Gan švariai išeina!
Bet aš patarčiau pasitempti dar,
Tu tik pasižiūrėki, Charmione,
Į šitą Romos Herkulį: kaip jis
Audringai kunkuliuoja!

ANTONIJUS

Aš einu.

KLEOPATRA

Palauk. Žodelį vieną, meldžiamasis.
Mes turim skirtis... Ne, ne tas, ne tas!
Mes taip mylėjomės... Ne, ne, ne tas!
Žinai? Kažką norėjau pasakyti...
Kad jau mane Antonijus pamiršo,
Užuomarša ir aš pasidariau.

ANTONIJUS

Aš pagalvočiau: visos beprotybės
Įkūnytos yra tavy vienoj,
Jei nežinočiau, kas per beprotybė
Būt vergu Kleopatros.

KLEOPATRA

Jai nelengva
Tą beprotybę paširdėj nešiot!
Bet tu atleisk. Pati save aš keikiu,
Kai tau kuo nors neįtinku netyčia.

Garbė tave atšaukia iš čionai,
Tad sielvartui manajam kurčias būk.
Tegu visi dievai tave globoja!
Lai pergalė tau laurų vainiku
Papuošia kardą, ir sėkmė džiugi
Kiekvieną tavo žingsnį nuolat lydi!

ANTONIJUS

Sudie. Aš iškeliauju; bet, man rodos,
Lyg su tavim aš leidžiuos į marias.
Laiminga būk ir nepamiršk manęs.
Keliaujam!

Abu išeina

IV SCENA

Roma. Cezario namai. Skaitydamas laišką, įeina Oktavijus Cezaris ir Lepidas su palyda.

CEZARIS

Tu, Lepidai, suprask: ne mano būdas —
Įžymų bendražygį savo plūst.
Tačiau iš Aleksandrijos mums rašo:
Jisai žuvauja, lėbauja ir geria,
Nutvieskęs naktį žiburių šviesa.
Į vyrą panašus jis ne daugiau,
Negu Egipto žemės karalienė —
Į moterį. Jis mano žygūnus
Vos teikėsi priimt ir nenorėjo
Klausyti apie mudu. Kaip matai,
Visų žmonių silpnybės ir blogybės
Atrodo sukauptos jame.

LEPIDAS

Tačiau
Nustelbia jas Antonijaus dorybės,
Kurios lyg žvaigždės tamsiame danguj
Spindulingiau dar šviečia. Ydos jo
Greičiau gal paveldėtos, kaip įgytos,
Ir jų auka pirmoji — pats jisai!

CEZARIS

Perdaug tu atlaidus. Įsivaizduokim,
Jog ne tokia jau didelė bėda
Tursoti Ptolomėjo patale,
Už gerą pokštą dalinėti sostus,
Girtaut prie vieno stalo su vergais,
Trankytis gatvėm kas miela dienelė
Ir veltis atvirai į peštynes
Su valkatom pasmirdusiais... Gal būt,
Prie jo nelimpa visa tai (nors kam gi
Dėmės nemestų šitokie darbai?),—
Bet jis pažeidžia mudviejų orumą
Ir už išdáigas savo nelabąsias
Atsakomybę uždeda ir mums.
Dar nieko, jeigu panašiems dalykams
Jis teaukotų valandas laisvas;
Lai sukata ar geltligė piktoji
Jį griebtų už latravimą — ir tiek!
Bet kleisti brangų laiką, kurs it būgnas
Šaukte jį šaukia prie valstybės vairo,—
Ne, už tatai ištvirkėlį reikės
Griežtai sudrausti lyg neklusnų vaiką,
Nepaisantį graudenimų protingų
Ir viską atiduodantį aklai
Už mirksnį malonumo...

Įeina žygūnas

LEPIDAS

Dar naujienos.

ŽYGŪNAS

Įsakymas įvykdytas. Nuo šiolei,
Kilnusis Cezari, kas valanda
Ataskaitą tu gausi apie tai,
Kaip klojas reikalai. Pompėjus jūroj
Tebešeimininkauja; kaip atrodo,
Jį remia tie, kas būkštauja tavęs.

Maištaujantieji miniomis į uostus
Pradėjo plūsti, skleisdami gandus,
Esą, Pompėjus nuskriaustas kažkuo.

CEZARIS

Aš to ir laukiau. Nuo senų senovės
Juk žinoma yra, kad blogas tas,
Kas valdžią turi, nors jis buvo geras
Pakol dar siekė jos. Ir atvirkščiai:
Giliai visų nekenčiamą valdovą
Nešiot ant rankų ima, jeigu jis
Nuo aukštumos nusirita žemyn.
Minios jausmai — lyg tie maurai: jie dryksta
Tai šen, tai ten, kur neša juos srovė,
Kol nusimaskatuoja ir supūva.

ŽYGŪNAS

Klausyk, didysis Cezari, toliau:
Du žinomi piratai — Menekratas
Ir Menas įžūliai marias vagoja
Ir alina Italijos krantus,
Kurių gyventojai išbalę laukia,
Kas bus... Jaunimas veržiasi kovon.
Vos jūroje koks laivas pasirodo,
Jį tuoj pagrobia. Bet Pompėjaus vardas —
Pavojingesnis, negu jo galia.

CEZARIS

Antonijau, ar neįgriso tau
Tos orgijos nešvankios? Kai, nukovęs
Du konsulus — ir Hircijų, ir Pansą,
Nuo Mutinos tu bėgai sudaužytas
Ir badas vijos tavo pėdomis,—
Tu nepalūžai, nors buvai lepūnas.
Ištvermingumo pavyzdį tada
Visur tu rodei mums. Nesibodėjai
Arklių šlapumą gert ir pelkių drumzlą,
Nesiraukei nuo vilkuogių aitrių
Ir graužei medžių žievę tarsi briedis;

O Alpėse, kaip teko man girdėt,
Tu tokią baisią dvėselieną valgei,
Jog tūlas, vien regėdamas tatai,
Negyvas krito vietoj... Štai kiek vargo
Pakėlei kaip užgrūdintas karys!
Ir ką gi? Tau skruostai net neįdubo.
Skaudu tai prisiminti...

LEPIDAS

Gaila jo.

CEZARIS

Tegu bent gėda
Priverčia jį sugrįžt į Romą! Laikas
Pakelti drąsiai ginklą mums abiem.
Nedelsdami sušaukime tarybą.
Pompėjus mūsų neryžtingumu
Naudojasi.

LEPIDAS

Ryt, Cezari, aš tau
Pranešt galėsiu, kokios mano jėgos
Sausumoje ir jūroj.

CEZARIS

Tuo pačiu
Aš irgi pasirūpinsiu. Lik sveikas.

LEPIDAS

Sudie. Jei būtų įdomių naujienų,
Tave labai prašyčiau — malonėk
Jomis ir su manim pasidalinti.

CEZARIS

Tu būk ramus. Tai mano pareiga.

Abu išeina

V SCENA

Aleksandrija. Kleopatros rūmai.
Įeina Kleopatra, Charmionė, Iradė ir Mardianas.

KLEOPATRA

Charmione!

CHARMIONĖ

Ką, mano karaliene?

KLEOPATRA

O, o! Duok man išgerti mandragoros!

CHARMIONĖ

Kam reikia?

KLEOPATRA

Aš norėčiau užsimiršt
Ir pramiegoti tą dienų bedugnę,
Kol nėr čionai Antonijaus.

CHARMIONĖ

Per daug
Tu, karaliene, apie jį mąstai.

KLEOPATRA

Kalbėti šitaip — šventvagystė!

CHARMIONĖ

Argi?
Aš to nepasakyčiau, karaliene.

KLEOPATRA

Eunuchai Mardianai! Ei, klausyk!

MARDIANAS

Ko jūsų didenybė pageidauja?

KLEOPATRA

Kad liautumeis dainavęs pagaliau.
Manęs eunuchas niekuo nenudžiugins.
Gerai skapu tau būti: mintimis
Tu neskrendi į svetimas padanges.
Ar tu žinai, kas tai yra aistra?

EUNUCHAS

Taip, karaliene.

KLEOPATRA

Kaip? Iš tikro?

EUNUCHAS

Ne,
Iš tikro negaliu aš nieko doro,
Tačiau aistras vaizduojuosi gyvai
Ir suprantu, ką Marsas ir Venera
Kadaise veikė dviese.

KLEOPATRA

Charmione,
Kaip tu galvoji, kur dabar jisai?
Ar stovi jis, ar sėdi? Eina pėsčias,
Ar žirgu joja? Žirge, tu laimingas,
Kad raiteliui tokiam atitekai!
Didžiuokis, tu Antonijų nešil
Žinai, kas jis? Tai milžinas Atlantas,
Kurs pusę žemės laiko ant pečių,
Pasaulio viso skydas ir viltis.
Gal šiuo metu jis tyliai šnabžda: „Kur tu,
Mieloji seno Nilo gyvačiuke?"
Taip jis mane vadindavo. O, kam
Ramint save nuodais prisiminimų?
Kaip gali jis galvot apie mane,
Apvytusią, pajuodusią nuo saulės?
Kai plačiakaktis Cezaris čionai
Viešėjo kitą sykį,— aš buvau
Karališkas kąsnelis! Pats Pompėjus

Į Kleopatrą įsmeigė akis
Ir taip žiūrėjo į mane nustėręs,
Jog nepajuto net mirties.

Įeina Aleksas

ALEKSAS

Šlovė
Egipto karalienei!

KLEOPATRA

Tu į Marką
Antonijų nė kiek nepanašus.
Bet tu pas jį buvai, ir jo artumas
Lyg auksinte nuauksino tave.
Kaip mylimas Antonijus gyvuoja?

ALEKSAS

Šį perlą, prieš įteikdamas jį man,
Jis pabučiavo — šimtąjį gal kartą!
Ir žodžiai jo, brangiausioji valdove,
Įstrigo man širdin.

KLEOPATRA

Išgirsti juos norėtų mano ausys.

ALEKSAS

„Drauguži,— tarė jis,— tu pasakyk,
Jog didžiajai Egipto karalienei
Ištikimasis jos roménas siunčia
Kriauklytės lobį mažąjį. Tačiau
Netrukus bus atsvertas su kaupu
Šios dovanos menkumas: prie jos kojų
Gulės valstybių viešpačiai. Pranešk,—
Pridūrė jis,— kad lenksis Kleopatrai
Visi Rytai." Čia, mostelėjęs galvą,
Jisai į balną šoko išdidus,
Ir jo galingas žirgas taip sužvengė,
Jog mano balsą nustelbė.

KLEOPATRA

Jisai
Tau pasirodė linksmas ar paniuręs?

ALEKSAS

Tą metų laiką priminė man jis,
Kada nekaršta būna ir nešalta.
Nebuvo jis nei linksmas, nei niūrus.

KLEOPATRA

Mieloji Charmione, tu matai,
Koks retas nuosaikumas! Koks jautrumas!
Tai bent žmogus! Jisai nebuvo liūdnas,
Bijodamas nuliūdint saviškius,
Kurie kiekvieną jojo žvilgsnį gaudo.
Nerodė jis ir džiaugsmo, tuo būdu
Pabrėždamas, jog visą laimę savo
Ir svajones paliko Egipte.
Tu aukso vidurį pasirinkai!
Bet būk tu linksmas, būk tu nusiminęs,—
Vienodai viskas tinka tau, kaip niekam.
Buvai sutikęs mano žygūnus?

ALEKSAS

Taip, dvidešimt — mažiausia. Kam tiek daug?

KLEOPATRA

Linkiu apakti gimusiam tą dieną,
Kada Antonijus negaus laiškų
Iš savo Kleopatros! Charmione,
Duok rašalo ir popieriaus! Aleksai,
Dėkoju tau. Ar šitaip, Charmione,
Aš Cezarį mylėjau kada nors?

CHARMIONĖ

O, kilniadvasis Cezari!

KLEOPATRA

Pasprink tu,
Beliaupsindama jį! Ne: kilniadvasis
Antonijus — girdi, kaip reik sakyt?

CHARMIONĖ

Narsusis Cezari!

KLEOPATRA

Klausyk, aš tau —

Prisiekiu Izide! — dantis išmušiu,
Jei Cezarį man gretinsi su tuo,
Kuris lygių neturi sau pasauly.

CHARMIONĖ

Atsiprašau. Bet aš tik pagal seną
Dainelę tavo giedu.

KLEOPATRA

Aš tuomet
Buvau šalta, paika ir geltonsnapė,
Na, ir elgiaus kaip pienburnė... Atnešk
Man rašalo ir popieriaus! Greičiau!
Pas jį kasdien žygūną po žygūno
Aš siųsiu, kol Egiptas ištuštės.

Visi išeina

ANTRAS VEIKSMAS

I SCENA

Mesina. Pompėjaus namai.
Įeina Pompėjus, Menekratas ir Menas su kovine apranga.

POMPĖJUS

Dievai turėtų vien iš teisingumo
Pagelbėt mums, kovojantiems už tiesą.

MENEKRATAS

Vangumas jų, garbingasai Pompėjau,
Nereiškia dar, kad mums jie nepadės.

POMPĖJUS

Pakol mes jųjų meldžiame pagalbos,
Jokios prasmės netenka ji.

MENEKRATAS

Vienok
Dažnai mes neišmanėliškai patys
Sau pražūties maldaujame; bet, laimei,
Negirdi mūsų prašymų dangus
Ir nuo bėdų mus saugo išmintingai.

POMPĖJUS

Aš privalau laimėt. Visa tauta
Man prielanki. Aš jūroj — šeimininkas.
Kaip jaunas mėnuo auga mano jėgos
Ir greit, tikiuosi, pilnatim pavirs.
Antonijus puotauja Egipte,
Ir pokyliai jam svarbesni už karą.
Nors Cezaris išspaudžia iš žmonių
Daug pinigų, tačiau draugų nustoja.

Tuo tarpu Lepidas šunuodegauja
Prieš tą ir tą, bet jų slapta nekenčia;
Jie, savo ruožtu, meilinasi jam,
O širdyje jį niekina abudu.

MENAS

Ir Cezaris, ir Lepidas sutraukė
Kariuomenę didžiulę.

POMPĖJUS

Netiesa.
Kas tau pasakė?

MENAS

Silvijus.

POMPĖJUS

Tur būt,
Prisisapnavo jam! Žinau gerai:
Abu jie sėdi Romoje ir laukia
Antonijaus. Begėde Kleopatra!
Lai meilės stebuklingoji galia
Pabliūškusias prisodrina tau lūpas!
Paskalsink grožį savąjį kerais,
O savo gašlumu — kerus ir grožį!
Lai tas plevėsa, tas pilvapenys,
Apdujęs ir apsvaigęs puotose,
Gardžiuojasi skanėstais Epikūro,
O tu vis dirgink jojo apetitą,
Jį paikink prašmatniausiais padažais,
Pakol nuo miego ir apsirijimo
Jam sąžinė atbuks galutinai
Ir nugarmės beviltiškai į Letą!

Įeina Varijus

A, Varijus! Kas naujo?

VARIJUS

Mano žinios
Patikrintos. Antonijus į Romą
Įžengti gali bet kuriuo metu.
Senokai jau apleido jis Egiptą.

POMPĖJUS

Už tą naujieną nėr man kartesnės.
Nebūčiau niekad, Menai, patikėjęs,
Kad toks, kaip jis, įsimylėjęs latras
Nepatingės į žygį išsirengt
Ir šalmą užsidės. O karo meną
Jisai išmano dvigubai geriau,
Nekaip aniedu, paimti kartu!
Taigi didžiuokimės, kad mūsų maištas
Išplėšė tą besotį paleistuvį
Iš glėbio viešpatingosios našlės.

MENAS

Antonijus su Cezariu vargu
Ar sugebės gražiuoju susitarti.
Antonijaus žmona ir brolis ėjo
Prieš Cezarį, nors aš manau, kad jų
Antonijus nekiršino.

POMPĖJUS

Neaišku,
Ar smulki jų nesantaika užgoš
Kur kas rimtesnį reikalą. Jei mes
Nebūtume dabar jiems pavojingi,—
Kaip mat jie susipeštų tarp savęs
Ir šoktų viens ant kito su ginklu:
Tam priežasčių nuo seno nestokoja.
Bet mes nežinom, ar bendra grėsmė
Išdildys jų tarpusavio vaidus
Ir juodu pastūmės į bendrą kovą.
Kas bus, tas bus. Lai padeda dievai!
Šias grumtynes laimėsim nelengvai.
Eime.

Visi išeina

II SCENA

Roma. Lepido namai.
Įeina Enobarbas ir Lepidas.

LEPIDAS

Tu, mielas Enobarbai, padarysi
Be galo gerą darbą, jei patarsi
Antonijui nesmarkauti per daug.

ENOBARBAS

Patarsiu aš per daug nenuolaidžiauti.
Jei Cezaris labai jam priešginiaus,
Tegu jisai, aukštai iškėlęs galvą,
Atsikerta griausmingai tarsi Marsas.
Prisiekiu tau Jupiteriu pačiu:
Antonijumi dėtas, šiandien tyčia
Nenusiskusčiau net barzdos.

LEPIDAS

Ne laikas
Suvedinėti sąskaitas dabar.

ENOBARBAS

Kiekvienas laikas tinka spręsti tam,
Kas jau pribrendo.

LEPIDAS

Bet stambiems dalykams
Užleisti turi vietą smulkesni.

ENOBARBAS

Taip, jeigu smulkesnieji nepirmauja.

LEPIDAS

Nesikarščiuok taip baisiai. Atsargiau,
Kad neišpūstum gaisro. Štai kilnusis
Antonijus.

Įeina Antonijus ir Ventidijus

ENOBARBAS

Ir Cezaris.

Įeina *Cezaris, Mecenatas ir Agripa.*

ANTONIJUS

Kai viską
Užbaigsim čia, žygiuosime prieš partus.
Girdi, Ventidijau?

CEZARIS

Aš nežinau.
Pasiteirauk Agripos, Mecenatai.

LEPIDAS

Kadangi, mano gerbiami draugai,
Mus riša didis tikslas, tad nereikia
Kivirčytis dėl mažmožių visokių.
Ramiai kiekvieną skundą išklausykim;
Juk rietenos dėl niekų — tik labiau
Išaitrina žaizdas, bet jų negydo.
Užtat aš jus prašau, draugai šlovingi,
Opias vietas paliečiant kalboje,
Susilaikyt nuo priekabių ir kliaučių
Ir vengt aštrių kampų.

ANTONIJUS

Teisingi žodžiai.
Juos atsimint vertėtų net tada,
Jei tektų mums kariauti tarp savęs.

Trimitų garsai

CEZARIS

Džiugu matyti Romoj.

ANTONIJUS

Ačiū.

CEZARIS

Sėskis.

ANTONIJUS

Ne, tu pirma.

CEZARIS

Gerai, kaip tau patinka.

ANTONIJUS

Girdėjau, kad smerki mane labai
Už poelgius, kurie nekliūva niekam,
Bent jau neliečia visiškai tavęs.

CEZARIS

Juokinga būtų, jei pradėčiau peikti
(Ir ne ką kitą, o kaipsyk tave!)
Dėl kokio menkniekio. Dar juokingiau,
Jei maĩtoti aš imčiau tavo vardą,
Lyg man jisai rūpėtų!

ANTONIJUS

Na, o kaip
Atrodė tau, kad Egipte aš sėdžiu?

CEZARIS

Taip, kaip atrodė tau, jog sėdžiu Romoj...
Be abejo, pajutęs, kad iš ten
Tu spendi man žabangas,— negalėjau
Pritarti tavo veiklai Egipte.

ANTONIJUS

Aš spendžiau tau žabangas?.. Ką tai reiškia?

CEZARIS

Nejaugi taip sunku suvokti? Tavo
Žmona ir brolis kovės prieš mane,
Ir tu buvai gyva dingstis tai kovai,
Tu karo šūkis juodviejų buvai!

ANTONIJUS

Tai neteisybė. Mano brolis niekad
Nesirėmė manim: aš tai žinau
Iš tavo šalininkų. Argi jis,
Pakėlęs savo ginklą prieš tave
Ir mano sąjungininką užpuolęs,
Tuo nepaskėlbė karo man taipogi?
Beje, aš tau visus tuos dalykùs
Esu jau savo laiškuose įrodęs.
Ne, jei mane tau kniečia pabadyt,
Tai bent pasiieškok geresnio iešmo.

CEZARIS

Tu mėgini suversti bėdą man
Ir išsiteisint nori.

ANTONIJUS

Anaiptol.
Tik pagalvok sveikai — ir tu suprasi:
Kaip, eidamas išvien su tavimi,
Galėjau prieš tave sukiršint brolį
Ir tyčia kasti duobę sau pačiam?
O kai dėl Fulvijos, žinok, jog aš
Tokios, kaip ji, žmonos ir tau linkėčiau.
Nors trečdalį pasaulio tu laikai
Tarytum ristą žirgą pažabojęs,
Bet pažabok tu žmoną, kad gudrus!

ENOBARBAS

Jei mūs visų žmonos būtų tokios karingos, galėtume kartu su jomis ir žygin trauktis!

ANTONIJUS

Man nesmagu, kad jos netikęs būdas,
Kuriam netrūko karščio ir klastos,
Pridarė tau tiek rūpesčių ir eibių.
Tavęs man gaila, Cezari. Bet aš —
Tu pats žinai! — padėt buvau bejėgis.

CEZARIS

Aš tau į Aleksandriją rašiau,
Bet pokyliuose tu buvai paskendęs
Ir, nesiteikęs perskaityt laiškų,
Žygūną su patyčiom išvarei...

ANTONIJUS

Už tai, kad įsibrovė be leidimo.
Aš vaišinau prieš tai tris karalius
Ir įsilinksminęs buvau truputį.
Tačiau aš kitą dieną jam patsai
Paaiškinau, dėl ko taip atsitiko,
Vadinas, jį bemaž atsiprašiau.
Tad kam čia reikia painiot šitą žmogų?
Mes galim pasiginčyt, bet rimtai.

CEZARIS

Man duotą priesaiką sulaužei tu.
Mane apkaltint panašiais dalykais,
Tur būt, nedrįsi.

LEPIDAS

Cezari, ramiau!

ANTONIJUS

Ne, Lepidai, tegu jis kalba.
Garbė yra šventa man ir jokių
Įtarinėjimų jinai nebijo.
Tai kokią gi aš priesaiką sulaužiau?

CEZARIS

Buvai tu prižadėjęs man padėt
Tiek žodžiais, tiek darbais; bet kai pagalbos
Pasigedau, tu nedavei man jos.

ANTONIJUS

Daviau, bet pavėluotai. Tuo metu
Buvau aš lyg nesavas, lyg apkvaišęs
Nuo kažin kokio tvaiko. Nuoširdžiai

Dėl to apgailestauju; bet darau
Tatai ne iš silpnumo, ne iš baimės,
O jausdamas gerai stiprybę savo.
Aš sutinku, kad Fulvija, mane
Ištraukti iš Egipto užsidegus,
Pakėlė šitą maištą ir kad aš
Nenoromis buvau jo kaltininkas.
Na, ką gi, tiek, kiek leidžia man orumas,
Aš nuolankiai prašau jus dovanot.

LEPIDAS

Prakilnūs žodžiai.

MECENATAS

Būkite atlaidūs,
Pamiršk savo nuoskaudas senas;
Atminkite, kad jūsų vieningumo
Labiausiai reikalauja ši diena.

LEPIDAS

Protingai pastebėta, Mecenatai.

ENOBARBAS

Paskolinkite vienas kitam bent truputėlį meilės, o kai visos kalbos apie Pompėjų nutils, galėsite skolą atsiimti. Tąsyk jums nebebus ką veikti, na ir piaukitės tarpusavy, kiek tik norit!

ANTONIJUS

Esi karys, bet ne daugiau. Tylėk.

ENOBARBAS

Aš beveik visai pamiršau, kad tiesa neturi teisės nė prasižioti.

ANTONIJUS

Tos kalbos čia ne vietoj. Užsičiaupk.

ENOBARBAS

Gerai, tyliu kaip žemė.

CEZARIS

Šiurkštokai pasakyta, bet teisingai.
Jei veiksim be atodairos, kas sau,
Tai mūs draugystė subyrės bematant.
Išvaikščiočiau skersai ir išilgai
Pasaulį visą, kad žinot galėčiau,
Kaip rasti tokį graižą geležinį,
Kurs vėlei mus suvienytų tvirtai!

AGRIPA

Ar leisi, Cezari...

CEZARIS

Šnekėk, Agripa.

AGRIPA

Tava sesuo Oktavija, man regis,
Visokeriopo dėmesio verta.
O gerbiamas Antonijus kaipsyk
Dabar našlys...

CEZARIS

Gana, nutilk, Agripa!
Jei tavo pasakytus čia žodžius
Išgirstų Kleopatra, tai pelnytai
Akiplėša apšauktų ji tave.

ANTONIJUS

Aš, Cezari, nevedęs juk esu.
Tegul Agripa baigia savo mintį.

AGRIPA

Kad amžina širdinga bičiulystė
Neatmezgamu rištų jus mazgu
Ir jaustumėtės broliai visuomet,
Lai paima Antonijus per žmoną
Oktaviją, kurios didi grožybė
Ir neapsakomos dorybės — vertos
Paties geriausio iš visų žmonių.

Ši giminystė išsklaidys liguistą
Pavydą jūsų ir pašalins baimę,
Kuri pavojų didelių pilna;
Tuomet nebus jums baisūs įtarimai,
Nes drąsiai žvelgsit tiesai į akis;
Oktavija, mylėdama abu jus,
Tuo stiprins abipusę jūsų meilę,
Ir būsite visų jūs mylimi.
Atleiskite: aš tai kalbu ne šiaip sau,—
Tai vaisius mano mąstymų ilgų.

ANTONIJUS

Gal Cezaris norėtų žodį tart?

CEZARIS

Tegu pirma Antonijus pasako,
Kokia jo nuomonė.

ANTONIJUS

Įsivaizduokim,
Kad priimu pasiūlymą; tačiau
Ką reiškia šituo atveju Agripa?

CEZARIS

Tą patį, ką ir Cezaris, kuriam
Oktavija neprieštarauja niekad.

ANTONIJUS

Atstumti tokią laimę? Ne, man to
Net ir prisisapnuoti negalėtų!
Duok ranką, Cezari. Tegu nuo šiol
Mus jungia meilė broliška, tegu
Ji veda mus į vieną kilnų tikslą!

CEZARIS

Štai mano dešinė. Dar niekuomet
Joks brolis nemylėjo taip sesers,
Kaip myliu aš Oktaviją. Ji — tavo.

Tesie jinai patikimiausias laidas
Vienybės mūs valstybių ir širdžių,
Ir niekas tenedrumsčia mūsų meilės!

LEPIDAS

Linkiu geros kloties!

ANTONIJUS

Neketinau
Aš kelti savo kardo prieš Pompėjų.
Ne per seniausiai jis padarė man
Didžiulę paslaugą; kad mano vardas
Nesuteptas išliktų žmonėse,
Pirmiau aš padėką pareikšiu jam
Ir jau tiktai po to paskelbsiu karą.

LEPIDAS

Skubėti reikia. Jeigu mes Pompėjaus
Nepulsime, tai mus jisai užpuls.

ANTONIJUS

Kur stovi jo laivynas?

CEZARIS

Prie Misenų.

ANTONIJUS

Ar didelės jo jėgos sausumoj?

CEZARIS

Taip, jos nemažos. Ir tolydžio auga.
O jūroj visagalis jis yra.

ANTONIJUS

Aš tai girdėjau. Gaila, kad neteko
Su juo man pakalbėt... Bet nėr ko gaišt.
Pakol mes kovai ruošiamės, užbaikim
Tai, apie ką šnekėjom čia.

CEZARIS

Mielai.
Kviečiu tave pas seserį ir siūlau
Iš karto eit tiesiog pas ją.

ANTONIJUS

Tikiuosi,
Kad Lepidas prie mūsų prisidės.

LEPIDAS

Antonijau, nuo tokio malonumo
Manęs nesulaikytų net liga.

Trimitų garsai.
Cezaris, Antonijus ir Lepidas pasitraukia.

MECENATAS

Bičiuli, sveikas parvykęs iš Egipto!

ENOBARBAS

Dešinioji Cezario ranka, taurusis Mecenatai! Brangiausias mano drauge, Agripa!

AGRIPA

Šaunusis Enobarbai!

MECENATAS

Kaip gerai, kad viskas kuo puikiausiai susitvarkė.
O Egipte jums, regis, buvo nebloga?

ENOBARBAS

Neklausk verčiau! Ūždavome kiaurą naktį, iki parausdavo rytai, o paskui miegodavom tol, kol saulė parausdavo iš gėdos.

MECENATAS

Tuzinui žmonių, sako, paduodavo pusryčiams po aštuonis keptus šernus. Teisybė?

ENOBARBAS

Tai dar menkas dyvas — kaip ereliui mašalėlis. Reikėjo pasižiūrėt, kokių ten būdavo valšių!

MECENATAS

Jei gandai nemeluoja, Kleopatra — neregėta gražuolė.

ENOBARBAS

Ji pavergė Marko Antonijaus širdį vienu gaistu, vos tik jisai pamatė ją, plaukiančią Kidno upe.

AGRIPA

Kažin ko panašaus būta iš tikrųjų. Negi tai grynas prasimanymas?

ENOBARBAS

Palaukit, aš papasakosiu tuoj.
Jos laivas, tartum sostas ugniaspalvis,
Žioravo Kidno bangose. Iš aukso
Iškaltas buvo vairas; aromatai
Maloniai dvelkė nuo raudonų burių,
Kurias išdykęs vėjas glamonėjo.
Sidabro irklai kėlėsi ir leidos
Į taktą fleitų muzikai, o vilnys,
Lyg sužavėtos, bėgo iš paskos.
Jai pačiai atvaizduoti trūksta žodžių:
Jinai gulėjo šėtroje auksinėj,
Žavesnė už Venerą, nors ir toji —
Graži kaip sapnas. Iš abiejų pusių,
Nelyginant šypsningi Kupidonai,
Stovėjo du berniukai skaistaveidžiai
Ir, mosikuodami margom vėduoklėm,
Grakščiai vėdavo karalienei skruostus,
Kurie vis viena degė kaip žara.

AGRIPA

Kokia pagunda jam!

ENOBARBAS

Lyg jaunos nimfos
Būrys jai patarnaujančių mergaičių
Su pagarba į savo deivę žvelgė.
Viena iš tų undinių palei vairą
Stovėjo, ir laivasaičiai šilkiniai
Plazdėjo nuo švelnaus prisilietimo
Guvių jos rankų. Svaigūs aromatai
Iš laivo sklido į krantus; ir žmonės,
Palikę miestą, plūdo paupin;
Antonijus tebesėdėjo vienas
Ir švilpiniavo turgaus aikštėje...
Net, rodos, oras, nusižengęs gamtai,
Neiškentė ir pasileido šuoliais
Gražiosios Kleopatros pasitikti.

AGRIPA

O, tai bent egiptietė, iš tiesų!

ENOBARBAS

Kada jinai išlipo į pakrantę,
Antonijus ją pakvietė pietų,
Bet sužinojo, kad jinai norėtų
Matyt jį patį pas save svečiuos.
Ir štai romėnas mūsų paslaugusis,
Nepratęs moters prašymų atstumti,
Mažiausia dešimt kartų nusiskutęs,
Į puotą skuba ir širdim užmoka
Už tai, ką godžiai rijo akimis.

AGRIPA

Stebukladarė! Cezaris narsus —
Ir tas jos patalan sudėjo kardą.
Jis arė,— visas derlius teko jai.

ENOBARBAS

Atsimenu, ji vieną sykį gatvėj
Turėjo gerą galą pabėgėt,
Ir iš greitumo jai užgniaužė kvapą;

Sustojusi jinai kažką kalbėjo,
Tolydžio slopdama ir dusdama,
Bet tai jos negadino, o tik puošė:
Ir žado negalėdama atgauti,
Jinai alsavo nuostabia jėga.

MECENATAS

Antonijus dabar ją mes.

ENOBARBAS

Nei Kur tau!
Žavumo jos nevytina net metai;
Jinai nesikartoja niekados,
Ribų neturi josios įvairumas.
Atbosta visos moterys; bet ji
Kiekviena savo smulkmena mus keri,
Sužadindama vis labiau geismus,
Ir dargi jos gašlybė — aukštas menas,
Kurį vaidilos laimina.

MECENATAS

Bet jei
Antonijaus širdis neabejinga
Kuklumui, protui, grožiui, tai manau,
Kad laimę jam Oktavija suteiks.

AGRIPA

Na, einam. Enobarbai, kol čionai tu,
Pabūk manoj viešnagėj.

ENOBARBAS

Dėkui tau.

Visi išeina

III SCENA

Ten pat. Cezario namai.
Įeina Cezaris, Antonijus, Oktavija (vidury) ir palyda.

ANTONIJUS

Valstybės įvairiausi reikalai
Ir aukštos pareigos mane privers
Tave palikti kartkarčiais.

OKTAVIJA

Vienatvėj
Keliaklupsčia maldausiu aš dievus,
Kad jie tave globotų visą laiką.

ANTONIJUS

Labanakt, Cezari. Kvailų gandų,
Pasklidusių plačiai apie mane,
Tu neklausyk, Oktavija. Teisybė,
Paišdykaut man teko. Bet daugiau
To nebebus. Labanaktis, brangioji.
Labanakt, Cezari.

CEZARIS

Labos nakties.

Cezaris ir Oktavija pasišalina.
Įeina Aiškiaregys.

ANTONIJUS

Na ką, tur būt, Egipto pasiilgai?

AIŠKIAREGYS

O, kam tu važiavai tenai! O, kam
Aš važiavau iš ten!

ANTONIJUS

Kodėl? Paaiškink

AIŠKIAREGYS

Tau žodžiais to išreikšti nemokėčiau,
Bet taip jaučiu. Tuoj pat Egiptan grįžk.

ANTONIJUS

Sakyk, katram iš mudviejų bus lemta
Aukščiau iškilti: Cezariui ar man?

AIŠKIAREGYS

Jam, Cezariui. O užtatai laikykis,
Antonijau, nuo jojo atokiau.
Gerasis tavo demonas globėjas
Yra stiprus, bebaimis ir didus,
Kol Cezario galingoji dvasia
Jo savo artumu neužslopina.
Tad saugokis to milžino šešėlio
Ir kuo toliau stovėk nuo jo.

ANTONIJUS

Gana.
Nė žodžio niekam.

AIŠKIAREGYS

Niekam. Tau vienam.
Kaip nori lošk su juo,— vis tiek praloši;
Prakiši būtinai *net* ir tuomet,
Jei būtų persvara tavojoj pusėj.
Tava žvaigždė nublanksta prieš jo saulę.
Kartoju: tavo genijus — didus,
Bet tol, kol Cezario nėra arti,
Kurio dvasia užgožia jį.

ANTONIJUS

Keliauk sau.
Ventidijui ateiti liepk čionai.

Aiškiaregys išeina

Jam laikas jau žygiuoti. Nežinau,
Ar menas tai, ar atsitiktinumas,

Tačiau aiškiaregys teisybę sako:
Net žaidžiami kauleliai klauso jo.
Gudrybė mano nevalioja niekur
Jo sėkmei atsispirti. Metam burtus —
Ir čia jis laimi. Jo kovos gaidys
Be vargo mano gaidį užkapoja.
Tas pat su putpelėm, nors mano pusei
Žadėtų lengvą pergalę visi.
Greičiau Egiptan! Dėl šventos ramybės
Oktaviją aš vesti sutinku,
Bet savo mintimis aš ten, rytuos!

Įeina Ventidijus

Štai ir Ventidijus! Būk pasirengęs
Prieš partus iššygiuoti. Paskubėk.
Eime, aš įgaliojimus tau duosiu.

Abu išeina

IV SCENA

Ten pat. Gatvė.
Įeina Lepidas, Mecenatas ir Agripa.

LEPIDAS

Nereik, nebesivarginkit daugiau.
Neatsilikit nuo vadų, prašau jus.

AGRIPA

Antonijus nuėjo pabučiuot
Oktavijos. Mes laukiam jo.

LEPIDAS

Tikiuosi
Jus greitai pamatyti su šarvais,
Kurie taip tinka judviem. Viso gero.

MECENATAS

Kaip man atrodo, Lepidai, mes būsim
Prie iškyšulio už tave anksčiau.

LEPIDAS

Taip, dviem dienom anksčiau. Mat, jūsų kelias
Tiesus, o aš užuolanka suku.

MECENATAS ir AGRIPA

Sėkmingo žygio!

LEPIDAS

Likite sveiki.

Visi išeina

V SCENA

Aleksandrija. Kleopatros rūmai. Įeina Kleopatra, Charmionė, Iradė ir Aleksas.

KLEOPATRA

Aš muzikos noréčiau — to kartaus
Visų įsimylėjusiųjų peno.

TARNAS

Ei, muzikos!

Įeina eunuchas Mardianas

KLEOPATRA

Ne, ne. Eikš, Charmione,
Paritinėkim rutulius verčiau.

CHARMIONĖ

Man skauda ranką. Žaisk su eunuchu.

KLEOPATRA

Su moterimi žaisti ar su juo —
Man vis tiek pat. Sužaiskim, Mardianai!
Mokėsi?

MARDIANAS

Pasistengsiu, karaliene.

KLEOPATRA

Gera valia toks daiktas, kad už ją
Silpnybę kartais galima atleisti...
Bet man praėjo ūpas. Nebenoriu.
Greičiau atneškit meškerę! Tegu
Iš tolo groja muzika, o aš
Paupyje viliosiu sau žuvytes,
Švytruojančias raudonais pelekais,
Ir, šmaikščiai savo kabliuku lenktu
Jas traukiodama už glitnių pažiaunių,
Apie Antonijų kiekvieną kartą
Galvosiu: „Nepaspruksi — pakliuvai!"

CHARMIONĖ

Tai buvo juoko, atmeni, kai judu
Lažybų sykį ėjote, katras
Geresnis meškeriotojas, ir tu
Liepei savajam narui prikabinti
Prie jo kabliuko sūdytą lašišą...
Antonijus apsidžiaugė — ir timpt!

KLEOPATRA

Geri laikai! Tą dieną taip kvatojau,
Kad jį net iš kantrybės išvariau,
Bet mudu susitaikinom nakčia,
Ir aš kvatojau vėlei, o iš ryto,
Dar prieš devynias, aš nugirdžiau jį
Ir girtą savo rūbais aptaisiau,
Pati tuo tarpu pasijuosiau kardą,
Kuriuo jisai kovojo prie Filipų.

Įeina Žygūnas

Pasiuntinys iš Romos! O, greičiau
Apkurtink man ausis džiugiom naujienom,
Kurių seniai taip laukiu.

ŽYGŪNAS

Karaliene...

KLEOPATRA

Jis mirė? Jeigu tik ištarsi „taip",
Mane užmuši tu. Bet jei jis gyvas
Ir laisvėj vaikščioja, štai aukso tau,
Štai mėlynos gyslelės mano rankų,
Kurias pasaulio viešpačiai bučiavo
Virpėdami.

ŽYGŪNAS

Jam gera, karaliene.

KLEOPATRA

Še dar tau aukso. Bet žiūrėk! Dažnai
Mes apie mirusius taipogi sakom,
Kad gera jiems, ir jeigu šitaip reikia
Suprasti tavo posakį, tuomet
Išlydyti tuoj liepsiu šitą auksą
Ir tiesiai tavo niekšiškon gerklėn
Supilsiu jį.

ŽYGŪNAS

Valdove, išklausyk.

KLEOPATRA

Klausau tavęs, kalbėk. Bet nieko gero
Man tavo žvilgsnis nelemia, deja.
Ar gali skelbti toks surūgęs veidas,
Kad sveikas jis ir laisvas tebėra?
O jei kas norint blogo atsitiko,
Kodėl tu pasirodai kaip žmogus,—
Dėl ko tu ne kaip Furija kokia,
Gyvačių vainiku apvainikuota?

ŽYGŪNAS

Gal teiktumeisi išklausyt mane?

KLEOPATRA

Primušt geidžiu tave, kad užsičiauptum!
Bet jei pranešti nori man, kad gyvas
Antonijus tebėr ir kad jisai —
Ne Cezario belaisvis, o bičiulis,—
Tave aš auksu, perlais apipilsiu.

ŽYGŪNAS

Jis sveikas, karaliene.

KLEOPATRA

Ir puiku.

ŽYGŪNAS

Su Cezariu gražiai jis sugyvena.

KLEOPATRA

Tu doras vyras.

ŽYGŪNAS

Jie tikri draugai.

KLEOPATRA

Kokių tik trokšti, lobių reikalauk sau.

ŽYGŪNAS

Bet, karaliene...

KLEOPATRA

„Bet" — man tikras peilis!
Perniek visa kalba dėl šito „bet".
Nepakenčiu aš to prakeikto žodžio!
Tas „bet" — nelyginant mirties šauklys,
Įspėjantis, jog budelis ateina.
Ne, tu, drauguži, atvirai išdėk
Man viską — ir kas gera, ir kas bloga.

Sakai, su Cezariu jisai draugauja,
Ir sveikas jis, ir laisvas...

ŽYGŪNAS

Laisvas? Ne.
Aš tau, valdove, to nepasakiau.
Jį riša su Oktavija...

KLEOPATRA

Kas riša?

ŽYGŪNAS

Juos riša bendras guolis, karaliene.

KLEOPATRA

Man silpna, Charmione.

ŽYGŪNAS

Taip, jis vedė
Oktaviją.

KLEOPATRA

O, kad nusprogtum tu!

Parmuša jį žemėn

ŽYGŪNAS

Valdove, susiprask!

KLEOPATRA

Ką? Lauk iš čia!

Muša jį

Lauk, išgama klaikus, arba aš tau
Išrausiu plaukus ir akis išlupsiu!

Tąso jį

Geležiniu virbu užplakti liepsiu,
Išvirinsiu garuojančiam šarme...

ŽYGŪNAS

Valdove maloninga! Betgi aš
Jų netuokiau, o atnešiau tik žinią.

KLEOPATRA

Sakyk, kad melas tai! Nepašykštėsiu
Nei žemių tau, nei turtų, nei šlovės.
Taip baisiai tu įsiutinai mane,
Jog aš tave apkūliau neiškentus,
Bet už kiekvieną duotą savo smūgį
Aš dosniai atsiteisiu.

ŽYGŪNAS

Karaliene,
Jis vedė.

KLEOPATRA

Nevidone, galas tau!

Išsitraukia durklą

ŽYGŪNAS

Gal sprukti pro duris? Už ką, valdove?
Aš nieko pikto juk nepadariau.

Išbėga

CHARMIONĖ

Susivaldyk, brangioji karaliene!
Jis visiškai nekaltas.

KLEOPATRA

Iš dangaus
Perkūnas trenkia ir į nekaltuosius.
Tegul Egiptą Nilas paskandina,
Karveliai pasidaro slibinais!
Pašaukit tą nenaudėlį atgal!
Jo neįkąsiu, nors esu įdūkus.

CHARMIONĖ

Jis baiminas tavęs.

KLEOPATRA

Aš jo neliesiu.

Charmionė išeina

Be reikalo tik sutepiau rankas,
Apdaužiusi nedėtą niekuo tarną.

Grįžta Charmionė su Žygūnu

Nešiot blogas naujienas — gal ir doras,
Bet nedėkingas darbas. Eik arčiau.
Džiugi žinia šimtais liežuvių šaukia,—
Nelaimę ir be žodžių jaučiam mes.

ŽYGŪNAS

Aš atlikau tik pareigą.

KLEOPATRA

Jis vedė?
Jei „taip" man atsakysi, tai dėl to
Neimsiu dar labiau tavęs nekęsti.

ŽYGŪNAS

Taip, karaliene, vedė jis.

KLEOPATRA

Kad tu
Prasmegtum! Ko kartoji prisispyręs?

ŽYGŪNAS

Nejau turiu meluot?

KLEOPATRA

Meluok verčiau!
Lai drumzlūs vandenai užlieja pusę
Egipto žemės, lai pavirsta ji
Gyvačių knibždėlynu! Pasitrauk!

Nors būtumei gražus tu kaip Narcisas,
Siaubūnas man atrodysi vis tiek.
Jis vedė?

ŽYGŪNAS

O, pasigailėk manęs!

KLEOPATRA

Jis vedė?

ŽYGŪNAS

Nesirūstinki, valdove,
Kad rūstinu nenoromis tave,
Manęs nebauski už teisybės žodį:
Oktavija — Antonijaus žmona.

KLEOPATRA

Ar gali būt nesuniekšėjęs tas,
Kuris kitam niekšybę tokią skelbia?
Eik, nešdinkis iš čia! Ta Romos prekė —
Ne pagal mano išgales. Keliauk
Ir pasikark su ja.

Žygūnas išeina

CHARMIONĖ

Valdove, liaukis!

KLEOPATRA

Aš, juodindama Cezarį visaip,
Antonijui giedojau himnus.

CHARMIONĖ

Taigi.
Ir kiek dar sykių!

KLEOPATRA

Tai man pamokà.
Irade! Charmione! Aš leipstu...
Eime iš čia! Laikykit!.. Nebereikia.
Aleksai, bėk, išsiteirauk žygūną,

Kiek metų tai Oktavijai, kokia
Yra jinai iš veido, kokio būdo,
Plaukų spalva pasidomėk taip pat.
Išklausinėk — ir tučtuojau atgal.

Aleksas išeina

Taip, viskas su Antonijumi baigta!
Ne, Charmione, netikiu aš tuo.
Čia jis vaidenas man kaip pabaisa,
Čia kaip dangaus dievaitis.

Mardianui

Lai Aleksas
Sužino, koks jos ūgis. Charmione,
Neprasitark, kad užjauti mane.
Į miegamąjį man nueit padėkit.

Visi išeina

VI SCENA

Netoli Misenų.
Trimitų ir būgnų garsams aidint, savo kariuomenės priešaky iš vienos pusės įeina Pompėjus ir Menas, iš kitos — Cezaris, Antonijus, Lepidas, Enobarbas ir Mecenatas.

POMPĖJUS

Pasikeitėme įkaitais. Dabar
Prieš kautynes pasikalbėti galim.

CEZARIS

Norėtume pradėti nuo taikių
Pasiūlymų, kuriuos raštu išdėstėm.
Pranešk, ar jie yra priimtini,
Ar sutinki siautingą savo kardą
Sutramdyt ir paleist atgal namo

Šį puikųjį Sicilijos jaunimą,
Idant nežūtų visas jis čionai.

POMPĖJUS

Aš klausiu jus, pasaulio šio galiūnai,
Dievų globotiniai! Nejaugi nieks
Už mano tėvą taip ir neatkeršys,
Nors jo sūnus ir jo draugai — gyvi?
Berods, už Julių Cezarį, kuris
Prisivaideno Brutui prie Filipų,
Jūs žiauriai atmokėjote kadais.
O kam išbalęs Kasijus ir Brutas,
Pats garbingiausias Romoje žmogus,
Su saujele kovotojų už laisvę
Krauju aptaškė Kapitolį? Tam,
Kad vienas negalėtų atsistoti
Aukščiau visų kitų. Dėl to ir aš
Apginklavau laivyną, kurs jau raižo
Putojančias marias: jisai, tikiuos,
Padės nubausti atšiaurius romėnus,
Pamiršusius velionį mano tėvą.

CEZARIS

Šalčiau bent kiek.

ANTONIJUS

Negąsdink mūs laivais.
Mes jūroj su tavim dar pasigrumsim.
O sausumoj — tu pats žinai, Pompėjau,
Kiek už tave mes esam stipresni.

POMPĖJUS

Kaip šito nežinosi! Sausumoj
Priklauso tau net mano tėvo namas!
Bet juk gegutė nesuka sau lizdo,—
Gyvenk jame, kol neveja tavęs.

LEPIDAS

Į šalį nenukrypkime. Verčiau
Tu pasakyk, kaip tau atrodo mūsų
Pasiūlymai.

CEZARIS

Taip, tai yra svarbiausia.

ANTONIJUS

Mes nieko neketiname prašyt.
Galvok blaivai ir rūpinkis savim.

CEZARIS

Žiūrėk taipogi, kad, per daug apžiojęs,
Dėl to neverktum.

POMPĖJUS

Jūs man atiduodat
Siciliją, Sardiniją, o aš
Apsiimu kviečių pasiųsti Romon
Ir jūrą nuo piratų apvalyt.
Štai sąlygos, kurios abi puses
Įgalintų, nė skydų nesulanksčius
Ir neatšipinus aštrių kardų,
Taikingai išsiskirstyti.

CEZARIS, ANTONIJUS, LEPIDAS

Tiesa.

POMPĖJUS

Žinokit, aš ėjau čia, pasiruošęs
Priimti tuos pasiūlymus, tačiau
Antonijus įtūžino mane.
Nors girtis savo nuopelnais netinka,
Bet tuščia jo! Tada, kai tavo brolis
Su Cezariu aršiausi buvo priešai,
Ieškojo tavo motina globos
Sicilijoje ir surado ten
Svetingą sau pastogę.

ANTONIJUS

Aš girdėjau
Ir jau seniai svajoju už tatai
Atsidėkoti tau.

POMPĖJUS

Tuomet duok ranką!
Čionai tavęs sutikti nemaniau.

ANTONIJUS

Taip, patalai rytuos perdaug minkšti,
Ir jei ne tu, nebūčiau aš taip greitai
Iš jų ištrūkęs. Ačiū už pagalbą.

CEZARIS

Nuo tos dienos, kai paskutinįsyk
Mes matėmės, pasikeitei tu smarkiai.

POMPĖJUS

Žiauri lemtis man išvagojo veidą,
Bet nevaliojo sugniuždyt širdies.

LEPIDAS

Gerai, kad susitikom.

POMPĖJUS

Panašiai
Ir aš galvoju, Lepidai. Belieka
Tik perrašyti sutartį ir ją
Užtvirtint antspaudu.

CEZARIS

Tuoj pat, nedelsiant.

POMPĖJUS

Prieš atsisveikindami, viens kitam
Iškelti turim puotą. Traukim burtus,
Kuriam iš mūs pradėti.

ANTONIJUS

Man, Pompėjau.

POMPĖJUS

Ne, ne, Antonijau, tesprendžia burtai.
Bet mums nėra vilties atsilaikyt
Prieš tavo egiptietišką virtuvę.
Girdėjau, Julius Cezaris tenai
Nuo vaišių pastorėjo.

ANTONIJUS

Keistas girdas.

POMPĖJUS

Nejaugi čia kas blogo?

ANTONIJUS

Anaiptol!

POMPĖJUS

Taip sakė man. Be to, girdėjau dar,
Neva nešiodavo Apolodoras...

ENOBARBAS

Na, ir gerai. O tau kas darbo?

POMPĖJUS

Ką gi
Nešiodavo jisai?

ENOBARBAS

Pataluose
Jis Cezariui nešiojo karalienę.

POMPĖJUS

Dabar tiktai aš pažinau tave.
Šaunus kary, kaip tu gyvuoji?

ENOBARBAS

Puikiai.
Manau, kad ir toliau nebus blogiau:
Mūs laukia keturios gražiausios puotos.

POMPĖJUS

Leisk tau paspausti ranką. Niekados
Aš nejaučiau jokios pagiežos tau
Ir kovoje tavo drąsa gėrėjaus.

ENOBARBAS

Tavęs nemėgau niekad ypatingai,
Bet aukštinau tave labai dažnai,
Nors dešimtsyk didesnio pagyrimo
Buvai tu vertas.

POMPĖJUS

Tavo atvirumas
Patinka man. Toksai būk visada.
Kviečiu į manąją galerą. Prašom!

CEZARIS, ANTONIJUS, LEPIDAS

Vesk mus, Pompėjau. Rodyk kelią.

POMPĖJUS

Einam.

Išeina visi, išskyrus Meną ir Enobarbą.

MENAS

pusbalsiu

Tavo tėvas, Pompėjau, niekad nebūtų sudaręs tokio sandėrio. Mes jau lyg ir matėmės kažkur?

ENOBARBAS

Veikiausiai jūroje.

MENAS

Teisybė.

ENOBARBAS

Tu puikiai pasirodei ant vandens.

MENAS

O tu sausumoj.

ENOBARBAS

Aš pagiriu kiekvieną, kuris mane giria. Antra vertus, niekas nenuginčytų, kad esu šį tą nuveikęs sausumoj.

MENAS

O aš — jūroj.

ENOBARBAS

Taigi. Nors tau gal būtų ne pro šalį atsisakyti nuo kai kurių žygdarbių. Savo plėšikavimu tu buvai jūroje pagarsėjęs.

MENAS

O tu sausumoje.

ENOBARBAS

Atsižadu tos savo veiklos. Duok ranką, Menai. Jeigu mūsų akys pavirstų valdžios pareigūnais, tai jie galėtų dabar sučiupti du besibučiuojančius plėšikus.

MENAS

Iš veido nepažinsi, ar žmogus doras, ar vagis, kad ir kažin kaip būtų suteptos jo rankos.

ENOBARBAS

Tai netaikytina gražioms moterims.

MENAS

Be abejo, nes jos grobia mūsų širdis ne rankomis, o kaip tik veidais.

ENOBARBAS

Mes atvykome čia pasigrumti su jumis.

MENAS

Man gaila, kad viskas pasibaigs išgertuvėmis. Šiandieną Pompėjus praūš savo laimę.

ENOBARBAS

O paskui verks kruvinom ašarom, bet jau bus per vėlu.

MENAS

Tikrų tikriausiai. Mes čia nesitikėjome pamatyti Marką Antonijų. Ar tiesa, kad jis vedė Kleopatrą?

ENOBARBAS

Cezario sesuo vadinasi Oktavija.

MENAS

Taip. Jinai buvo ištekėjusi už Kajaus Marcelo.

ENOBARBAS

O dabar ji — Marko Antonijaus žmona.

MENAS

Negali būti!

ENOBARBAS

Bet taip yra.

MENAS

Vadinas, Antonijus surištas su Cezariu visiems laikams.

ENOBARBAS

Pranašas būdamas, galvos dėl to neguldyčiau.

MENAS

Man regis, jų santuoka ne tiek meilės padarinys, kiek tam tikros politikos vaisius.

ENOBARBAS

Bet tu pamatysi: tie saitai, kurie turėtų sutvirtinti jų draugystę, bus jai kilpa. Oktavija — dievobaiminga, santūri, romaus būdo moteris.

MENAS

Tokia žmona džiaugtųsi kiekvienas!

ENOBARBAS

Tik ne Markas Antonijus, kuris yra jos priešingybė. Jis vėl įsigeis savo egiptiškojo skanėsto. Tąsyk Oktavijos dūsavimai užkurs Cezario širdy gaisrą. Ir tuomet atsitiks taip, kaip sakiau: toji, kuri surišo juos draugėn, savo rankomis išardys jų bičiulystę. Antonijus ieškos malonumų ten, kur liko jo meilė. Čionykštės jo vedybos — grynas sandėris.

MENAS

Galimas daiktas. Bet eime laivan. Noriu išgert į tavo sveikatą.

ENOBARBAS

Mielai praskalaučiau sau gerklę ir aš — mes Egipte prie šitų dalykų pripratome.

MENAS

Einam.

Abu išeina

VII SCENA

Pompėjaus galeroje, netoli Misenų kyšulio. Muzika. Tarnai neša saldumynus ir gėrimus.

PIRMAS TARNAS

Tuoj jie ateis čia. Kai kas iš tų mūsų šulų jau vos besilaiko ant kojų ir sudribs žemėn nuo mažiausio vėjelio.

ANTRAS TARNAS

Lepidas įraudęs kaip žarija.

PIRMAS TARNAS

Girdo jį kas kuo netingi...

ANTRAS TARNAS

Kai jie ima per daug kelti balsą vienas prieš kitą, Lepidas šaukia: „Nusiraminkit!" Ir smarkautojai bematant prityla, o jisai skuba „aplaistyt" jų santaiką...

PIRMAS TARNAS

Kitus ramdo, bet nesutavalioja paties savęs.

ANTRAS TARNAS

Štai ką reiškia prisiplakti prie didelių žmonių! Koksai man skirtumas tarp niekingos vytelės ir alebardos, jeigu ją pakelti — neturiu jėgų?

PIRMAS TARNAS

Broliauti su šio pasaulio galiūnais ir bijoti krustelėti prieš juos — yra tas pat, kas vietoj akių skylės: ar tai ne pasityčiojimas iš veido?

Trimitų garsai. Įeina Cezaris, Antonijus, Lepidas, Pompėjus, Agripa, Mecenatas, Enobarbas, Menas ir kiti karvedžiai.

ANTONIJUS

Cezariui

Ten žmonės Nilo potvynį atžymi
Ant piramidės laiptų, tuo būdu
Pagal jo lygį spręsdami iš anksto,
Ar alkani, ar sotūs metai bus.
Aukštai pakilus upė pranašauja
Gerus pasėlius. Kai vanduo nuslūgsta,
Užsėja riebų dumblą žemdirbys
Ir laukia greito derliaus.

LEPIDAS

O kokių keistų šliužų esama tenai!

ANTONIJUS

Taip, Lepidai.

LEPIDAS

Juos veisia Egipto mauruose tenykštė saulė.
Štai, pavyzdžiui, krokodilas...

ANTONIJUS

Tiesa.

POMPĖJUS

Lepidui

Na, sėskis, ir išgerkim dar. Į Lepido sveikatą!

LEPIDAS

Mielai. Aš jau įtraukęs gerokai, bet man nė motais.

ENOBARBAS

Žiūrėk, kad tik paskui nereikėtų traukti tavęs lovon.

LEPIDAS

Ne, aš, dievaži, girdėjau, kad tos Ptolemėjo piramichijos — tikrai įspūdingos. Taip man teko girdėti, rimtai.

MENAS

Pompėjui tyliai

Pompėjau, porą žodžių.

POMPĖJUS

Menui tyliai

Kas yra?

Į ausį pasakyk.

MENAS

Pompėjui tyliai

Paeik į šalį
Ir teikis išklausyt mane trumpai.

POMPĖJUS

Menui tyliai

Palauki truputėlį. Šitą taurę
Už Lepidą geriu!

LEPIDAS

O kas per daiktas tasai krokodilas?

ANTONIJUS

Iš povyzos yra jis panašus į save. Platumo — toks, koks turi būt, didumo — irgi. Juda savo paties jėgomis, minta tuo, ką suėda, o kai nugaišta, tai pasiverčia kitu sutvėrimu.

LEPIDAS

Kokios jisai spalvos?

ANTONIJUS

Jam priderančios.

LEPIDAS

Įdomus roplys.

ANTONIJUS

Taigi. O krokodilo ašaros — šlapios.

CEZARIS

Ar patenkins jį šitoksai aprašymas?

ANTONIJUS

Po viso vyno, išmaukto Pompėjaus dėka,— manau, kad taip. Negi Lepidas — kiauras bosas?

POMPĖJUS

Menui tyliai

Surado laiką pokalbiams! Atstok!
Girdi? Ko prikibai tu?

Garsiai

Kur taurė?

MENAS

Pompėjui tyliai

Jei manimi pasitiki bent kiek,
Tai valandėlei atsikelk nuo stalo.

POMPĖJUS

Menui tyliai

Ar tik ne kvanktelėjai tu? Ko reikia?

Atsikelia ir pasitraukia į šalį

MENAS

Aš visad atsidavęs tau buvau.

POMPĖJUS

Taip, aš žinau ištikimybę tavo.
Kas gi toliau? Bičiuliai, ko nuščiuvot?

ANTONIJUS

Ei, Lepidai, man rodos, tu brendi
Per liulantį smiltyną. Neįklimpk!

MENAS

Norėtum būti viešpačiu pasaulio?

POMPĖJUS

Ką?

MENAS

Aš kartoju: ar norėtum būti
Pasaulio viešpačiu?

POMPĖJUS

Kuriuo būdu?

MENAS

Turi tiktai pareikšti savo valią —
Ir visą tau pasaulį dovanosiu,
Nors vargeta esu.

POMPĖJUS

Tu girtas.

MENAS

Ne,
Aš taurėje net lūpų nepavilgiau.
Pompėjau, ryžkis — ir tu būsi antras
Jupiteris. Ir vandenai, ir žemė,
Kiek tik akis užmato, tavo bus.
Tu sutinki?

POMPĖJUS

O kaip tai padaryt?

MENAS

Pasaulio trys valdovai, triumvirai,—
Čionai, laive. Aš perkirsiu tuoj lyną;
Paskiau mes atsitolinsim nuo kranto;
Aš perpiausiu jiems gerkles — ir tuomėt
Iš karto viskas tavo valdžioje.

POMPĖJUS

Reikėjo veikt, o ne šnekėti. Gaila!
Iš mano pusės poelgis toksai
Piktadarystė būtų, o iš tavo —
Atsidavimo ženklas savo ponui.
Aukščiau už naudą garbę aš statau.
Liežuvis išplepėjo tavo kėslus;
Rūgok ant jo. Jei, nieko man nesakęs,
Tu būtumei padaręs tai slapčia,
Aš gal pagyręs būčiau tavo žygį,
Bet užmačią pasmerkti privalau.
Nekvaršink sau galvos dėl to ir gerk.

MENAS

pusbalsiu

Aš tavo žvaigždei blėstančiai tarnauti
Griežtai atsisakau. Kas vieną kart
Nusigręžė nuo laimės netikėtos,
Tą ji apleidžia amžinai.

POMPĖJUS

Lig dugno —
Už Lepidą!

ANTONIJUS

Išneškit jį krantan.
Jo vieton stoju aš.

ENOBARBAS

Būk sveikas, Menai!

MENAS

Į tavąją sveikatą, Enobarbai!

POMPĖJUS

Dar vieną taurę sklidinai pripilk.

ENOBARBAS

Rodydamas į vergą, išnešantį Lepidą.

Tai bent stipruolis! Menai, tu matai?

MENAS

O ką?

ENOBARBAS

Jis neša trečdalį pasaulio.

MENAS

Vadinas, ta trečia dalis girta.
Jei likusioji jo dalis apsvaigtų,
Susvėrdėtų jisai iš pamatų.

ENOBARBAS

Išgerk — ir viskas apsisuks ratu.

MENAS

Tegu!

POMPĖJUS

Prieš Aleksandrijos puotas,
Deja, šis mūsų pokylis nublanksta.

ANTONIJUS

Kažin ar taip jau baisiai. Susidaužkim!
Už Cezarį!

CEZARIS

Gana, nebegaliu.
Mes sau skalaujam smegenis, o jie
Apsivelia purvais kaskart labiau.
Menki juokai!

ANTONIJUS

Paklusk momento dvasiai.

CEZARIS

Laikykis pats. O aš neatsiliksiu.
Bet vis dėlto man daug lengviau neimt
Į burną kąsnio keturias dienas,
Negu per vieną dieną tiek išgerti...

ENOBARBAS

Antonijui

Taurusis imperatoriau! Pašokim
Kaip Egipte baigtuvėm Bakcho šokį!

POMPĖJUS

Gerai sakai, šaunus kary.

ENOBARBAS

Žvaliau!
Už rankų susikibkime visi
Ir siauskime, kol, nugalėtas vyno,
Saldžiojon Leton protas pasiners.

ENOBARBAS

Sustokit šitaip. Imkitės už rankų!
Lai griaudžia muzika! Berniuk, pradėk.
Kartokim priedainį sutartinai
Ir plaučių negailėkim!

Muzika. Enobarbas sustato juos ratu.
Dainuoja.

Mūsų galvas puošia kekės,—
Džiaugias Bakchas raudonakis...
Vyno viešpatie didus,
Mūsų rūpesčius vargus
Taurėjė tu paskandink.
Viskas sukasi aplink!
Viskas sukasi aplink!

CEZARIS

Ar neužteks? Labanaktis, Pompėjau!
Na, mielas mano svaini, laikas baigt.
Pareigingumo balsas rūsčiai peikia
Šį darkymąsi mūsų. Gerbiamieji,
Reik skirstytis. Nuo vyno mums visiems
Veidai įraudo. Netgi Enobarbas
Ir tas neatsilaikė... Aš taip pat
Vos apverčiu liežuvį. Juokdariais
Mus pavertė linksmybė svaigulinga.
Ką čia ir bešnekėt? Labos nakties.
Antonijau, še ranką tau.

POMPĖJUS

Krante
Išgersim dar.

ANTONIJUS

Mielai. Paduok man ranką.

POMPĖJUS

Antonijau, tu mano tėvo namą
Pasiglemžei, bet mes vis vien draugai.
Eik šen, į valtį leiskis.

ENOBARBAS

Nenuvirskit.

Visi, išskyrus Enobarbą ir Meną, išeina.

Aš, Menai, liksiu čia.

MENAS

Eime kajutėn.
Trimitai, būgnai, fleitos! Na, garsiau!
Sugriaudėkit! Lai pats Neptūnas girdi,
Kaip mes išlydim viršininkus savo.
Sugriauskit, po perkūnais!

ENOBARBAS

Kepures
Į orą!

Trimitų ir būgnų garsai

MENAS

Einame, šaunus kary!

Išeina

TREČIAS VEIKSMAS

I SCENA

Lyguma Sirijoj.
Triumfaliniu maršu įžygiuoja Ventidijus, Silijus ir kiti romėnų karvedžiai bei legioninink̨ai. Priekyje nešamas nukautojo Pakoro kūnas.

VENTIDIJUS

Jūs nugalėti, strėlininkai partai!
Likimas lėmė man atkeršyt žiauriai
Už Marko Kraso mirtį. O dabar
Tegu visi kariai pamato kūną
Nukauto karalaičio. Štai! Gyvybe
Sūnaus Pakoro teko tau, Orodai,
Už Marką Krasą sumokėti mums.

SILIJUS

Taurus Ventidijau, kol tavo kardas
Nuo priešo kraujo dar tebegaruoja,
Neduok nė mirksniui partams atsikvėpt,
Vyk bėgančius pulkus iš medų žemės
Ir iš Mesopotamijos. Tave
Antonijus didysis už tatai
Įkels į triumfatoriaus vežimą
Ir laurų vainiku apvainikuos.

VENTIDIJUS

Ne, Silijau! Užtenka man ir to,
Ką jau esu nuveikęs. Rizikinga
Būt pavaldiniui pernelyg uoliam.
Geriau visai nė piršto nepajudint,
Negu per daug išgarsinti savo vardą
Be vyresniųjų valios ir žinios.

Antonijus ir Cezaris nemaža
Kovų laimėjo rankomis kitų.
Čia, Sirijoje, mano pirmatakas
Karingas Sosijus tiktai todėl
Pateko nemalonėn, kad per greit
Ginklu didžiulę šlovę nusipelnė.
Tasai, kas karo žygiais savo vadą
Užtemdo, tampa viršesniu už jį.
Garbė yra kovotojo svajonė;
Bet naudingiau jam būna pralaimėti,
Negu pasiekti pergalę, kuri
Jo viršininko užmojį nustelbia.
Antonijui tikrai daug gero dar
Galėčiau padaryt, jei nebijočiau
Užgauti jo savimeilę ir tuo
Palaidot savo nuopelnus visus.

SILIJUS

Taip, aš matau, Ventidijau, jog kariui
Ne tik valdyti kardą privalu.
Antonijui rašysi tu ką nors?

VENTIDIJUS

Pranešiu pagarbiai, kaip mes kovojom,
Jo vardo stebuklingo įkvėpti,
Ir kaip bebaimiai raitininkai partų
Nuo jo gerai apmokamų pulkų
Ir nuo jo vėliavų pakrikę bėgo.

SILIJUS

Kur jis dabar?

VENTIDIJUS

Išvyko į Atėnus.
Ten reikia būti mums anksčiau už jį;
Tad turime skubėt, kiek leidžia grobis,
Kurį gabenam su savim. Pirmyn!

Išeina

II SCENA

Roma. Cezario namų prieškambaris. Įeina iš priešingų pusių Agripa ir Enobarbas.

AGRIPA

Na, žentas atsisveikino su svainiu?

ENOBARBAS

Sėkmingai nusikratė jie Pompėjum.
Trys mūsų triumvirai šiuo metu
Jau pasirašo sutartį. Iš Romos
Nenori vykt Oktavija ir verkia.
Net Cezaris atrodo nusiminęs.
O Lepidas po tų Pompėjaus vaišių
Dar vaikšto pažaliavęs pagiriom.

AGRIPA

Koks Lepidas taurus!

ENOBARBAS

Koksai garbingas!
Kaip Cezarį jisai įsimylėjęs!

AGRIPA

Antonijų jis dievina tiesiog!

ENOBARBAS

„O, Cezaris — tai tikras šio pasaulio
Jupiteris!"

AGRIPA

„Antonijus, dievaž,
Už patį net Jupiterį aukštesnis!"

ENOBARBAS

„Kas Cezariui prilygti gali? Niekas!"

AGRIPA

„Antonijau, tu feniksas!"

ENOBARBAS

„Nėra
Didesnio pagyrimo, negu žodžiai:
Tu — Cezaris!"

AGRIPA

Jis liaupsina abu juos.
Bet Cezarį labiau. Nors pataikauja
Taipogi ir Antonijui. Koksai
Oratorius, poetas, astrologas
Ar skulptorius įstengtų atvaizduot
Ir išmatuot jo meilę begalinę
Antonijui? Bet jeigu tik kalba
Užeina apie Cezarį,— pulk žemėn,
Keliaklupsčias pulk žemėn — ir tylėk.

AGRIPA

Jisai įsimylėjęs juos abu.

ENOBARBAS

Jis — lyg mėšlavabalis, o aniedu —
Jo antsparniai.

Trimitų garsai už scenos

Girdi? Keliauti laikas.
Sudie, kilnus Agripa.

AGRIPA

Liki sveikas,
Šaunus kary! Linkiu geros kloties.

Įeina Cezaris, Antonijus, Lepidas ir Oktavija.

ANTONIJUS

Nebelydėk mūs.

CEZARIS

Pusę mano sielos
Tu su savim pasiimi; globok
Ir saugok ją. Miela sesuo, tikiuosi,
Kad neapvilsi tu manęs ir būsi
Tokia puiki žmona, jog su kaupu
Gražiausius mano lūkesčius pranoksi.
O tu, taurus Antonijau, žiūrėk,
Kad tas draugystės ramstis, kurs privalo
Tolydžio stiprint mudviejų jausmus,
Netaptų taranu ir nepakryptų
Prieš mūsų rankom statomą tvirtovę.
Ja rūpintis mums pridera abiem,—
Kitaip nė nevertėjo man ir tau
Pradėti viso to.

ANTONIJUS

Skaudu be galo
Šiuos tavo nuogąstavimus girdėt.

CEZARIS

Aš savo žodį pasakiau.

ANTONIJUS

Nors būtum
Tu baisiai priekabus, bet nerimaut
Nerasi jokio pagrindo. Lai sergsti
Tave dievai, tegu palenkia jie
Visų romėnų širdis tavo pusėn!
Judėkime.

CEZARIS

Sudie, brangi sesuo!
Lai stichijos tau būna maloningos.
Žvali būk ir sveika. Sudie! Sudie!

OKTAVIJA

Garbingas mano brolil..

ANTONIJUS

Dabar patsai pavasaris jos meilės,
Ir šitos ašaros — tai lyg balandžio
Gaivinantis lietus. Na, pralinksmėk.

OKTAVIJA

Cezariui

Tu prižiūrėki mano vyro namą
Ir...

CEZARIS

Ką, Oktavija?

OKTAVIJA

Ne, aš verčiau
Į ausį pasakysiu.

CEZARIS

Jos liežuvis
Širdies klausyt nenori, o širdis
Liežuvio nebevaldo. Panašiai
Ant vandenų suaudrintų siūbuoja
Lengvutis gulbės pūkas ir nežino,
Kur jį nuneš pakilusi banga.

ENOBARBAS

pusbalsiu Agripai

Ar Cezaris iškęs neapsiverkęs?

AGRIPA

pusbalsiu Enobarbui

Jo veidą dengia juodas debesis.

ENOBARBAS

pusbalsiu Agripai

Tamsi žymė kaktoj nepuošia arklio,
O apie žmogų ką ir bekalbėt.

AGRIPA

pusbalsiu Enobarbui

Kai buvo Julius Cezaris nukautas,
Antonijus taipogi juk raudojo —
Ir dar kaip garsiai! Juk pravirko jis,
Suradęs Bruto kūną prie Filipų.

ENOBARBAS

pusbalsiu Agripai

Tais metais jis kaipsyk slogavo sunkiai.
Ir ašaromis nuolat laistė tuos,
Kuriuos naikino su džiaugsmu. Kol pats
Aš nepradėjau žliumbti, netikėk juo.

CEZARIS

Oktavija mieloji, būk rami,
Aš tau rašysiu ir apie tave
Galvosiu visados, kol būsiu gyvas.

ANTONIJUS

Ne, Cezari, palauk: eime rungčių,
Katras iš mūsų myli ją stipriau.
Apsikabinkim paskutinį kartą —
Štai taip! — ir lai dievai tave globoja.

CEZARIS

Laimingas būk!

LEPIDAS

Tegul žvaigždžių pulkai
Nušviečia kelią tau!

CEZARIS

bučiuodamas Oktaviją

Sudie!

ANTONIJUS

Sudie!

Trimitų garsai. Visi išeina

III SCENA

Aleksandrija. Kleopatros rūmai. Įeina Kleopatra, Charmionė, Iradė ir Aleksas.

KLEOPATRA

O kur žygūnas?

ALEKSAS

Bijo pasirodyt.

KLEOPATRA

Kas per nesąmonės!

Įeina Pasiuntinys

Eikš, meldžiamasis.

ALEKSAS

Kai tu esi surūstinta, valdove,
Net ir Judėjos Erodas nedrįsta
Pažvelgti į tave.

KLEOPATRA

Norėčiau aš,
Kad Erodo galva greičiau gulėtų

Čia, prieš mane. Bet kas tai padarys,
Kai nėr Antonijaus?

Pasiuntiniui

Arčiau prieiki.

PASIUNTINYS

Valdove maloningoji!..

KLEOPATRA

Ar tu
Esi patsai Oktaviją regėjęs?

PASIUNTINYS

Taip, mano viešpatingoji.

KLEOPATRA

Kur?

PASIUNTINYS

Romoj.
Ji tarp Antonijaus ir savo brolio
Praėjo tąsyk tiesiai pro mane.

KLEOPATRA

Kokia iš stoto ji? Kaip aš?

PASIUNTINYS

Žemesnė.

KLEOPATRA

Girdėjai šnekant ją? Koksai jos balsas?
Skardus ar silpnas?

PASIUNTINYS

Visiškai duslus.

KLEOPATRA

Man aišku: jis ilgai jos nemylės.

CHARMIONĖ

Mylėti ją? Prisiekiu Izide,
Negali niekad būti to!

KLEOPATRA

Iš tikro:
Neužauga, švebelda... Na, o kaip
Jos eisena? Jei tu nusimanai
Bent kiek apie orumą,— pasakyk man:
Ji oriai žengia?

PASIUNTINYS

Vos-ne-vos rėplioja,
It pusgyvė; sunku tiesiog atskirt,
Ar eina ji, ar vietoj stovi. Tai
Ne *moteris*, o *statula* bedvasė.

KLEOPATRA

Nejaugi?

PASIUNTINYS

Mano akys nemeluoja.

CHARMIONĖ

Vargu ar Egipte surasi žmogų,
Kurs būtų akylesnis, negu jis.

KLEOPATRA

Atrodo, jam netrūksta pastabumo.
Taip, nieko ypatingo joj nėra...
Jisai — galvotas vyras.

CHARMIONĖ

Net labai.

KLEOPATRA

O kiek galėtų ji turėti metų?

PASIUNTINYS

Jai teko jau *našlauti*, *karaliene*.

KLEOPATRA

Našlauti? Charmione, tu girdi?

PASIUNTINYS

Man regis, bus jai trisdešimt — mažiausia.

KLEOPATRA

Koks veidas jos? Pailgas? Apvalus?

PASIUNTINYS

Toks apvalainas, jog baisu žiūrėti.

KLEOPATRA

Tos apskritveidės — kone visos kvaišos.
O jos plaukai neatmeni kokie?

PASIUNTINYS

Apytamsiai, valdove. Ir siaubingai
Žema kakta.

KLEOPATRA

Štai aukso, pasiimk.
Nepyk, kad tau buvau tokia šiurkšti.
Aš vėl tave žadu pasiųst kelionėn:
Labai tinki tu reikalams tokiems.
Tuoj laiškus duosiu tau. Būk pasiruošęs.

Pasiuntinys išeina

CHARMIONĖ

Puikus vaikinas.

KLEOPATRA

Iš tiesų. Gailiuos,
Jog taip iškoneveikiau jį anąsyk.
Dabar matau, kad toji menkysta
Nepavojinga man.

CHARMIONĖ

Nė kiek.

KLEOPATRA

Žygūnas
Supranta, kas biauru ir kas gražu.

CHARMIONĖ

Bepigu, dievaži, jam, ištarnavus
Tiek laiko pas tave!

KLEOPATRA

Norėjau, Charmione, jį paklausti
Dar apie vieną daiktą... Bet tiek to.
Skubu į savo kambarį rašyti;
Ateisi pas mane su juo kartu.
Gal viskas bus gerai.

CHARMIONĖ

Neabejoju.

Išeina

III SCENA

Atėnai. Kambarys Antonijaus namuose.
Įeina Antonijus ir Oktavija.

ANTONIJUS

Ne, ne, Oktavija, svarbu ne tai.
Aš tokius dalykus mielai atleisčiau
Ir dar kitų nemaža. Betgi jis
Pradėjo naują karą prieš Pompėjų.
Jisai viešai paskelbė testamentą,
Kur pamini mane tik prabėgom,
O ten, kur nebegali tylomis
Apeiti mano nuopelnų ir žygių,—
Juos menkina visaip ir lyg nenorom
Neaiškiai košia pro dantis kažką.

OKTAVIJA

Tikėk ne viskuo, mielas mano vyre,
Ar bent neimk į širdį. Jeigu kils
Nesantaika tarp judviejų, tai aš,
Tarp kūjo ir priekãlo atsidūrus,
Tiktai šaipysiuos iš dangaus dievų,
Juos melsdama pakaitomis: „Padėkit
Manajam vyrui! Neapleiskit brolio!"
Ar tu laimėsi, ar laimės jisai,—
Vis viena vargas man. Šių priešingybių
Suderint neįmanoma.

ANTONIJUS

Brangioji,
Tu pirmenybę atiduoki tam,
Kas tavo meilę vertina daugiau.
Garbės nustojęs, aš nustoju visko,
Ir tau geriau nebūti mano žmona,
Negu mane pažemintą matyt.
Bet jeigu tu, Oktavija, to nori,
Mėgink tarpininkaut. O aš turiu
Būt pasirengęs karui, už kurį
Atsakomybė teks tavajam broliui.
Skubėk. Aš nusileidžiu tavo valiai.

OKTAVIJA

Dėkoju tau, Antonijau. Tegul
Jupiteris man, silpnai, man, bejėgei,
Jėgų suteikia jus sutaikint. Karas
Tarp judviejų — nelyginant baisi
Kalnais lavonų užversta bedugnė,
Kuri pasaulį perskeltų pusiau.

ANTONIJUS

Giežk savo apmaudą verčiau ant to,
Kurs vaidą šį pradėjo. Negi mudu
Abu kalti vienodai, kad tarp mūsų
Tu skirtumo mažiausio nedarai?

Dabar kelionėn ruoškis. Pasirink
Sau pālydą, kokia tik tau patinka,
Ir dėmesio į išlaidas nekreipk.

Abu išeina

V SCENA

Ten pat. Kitas kambarys.
Įeina iš priešingų pusių Enobarbas ir Erotas.

ENOBARBAS

Na, drauguži, kas naujo?

EROTAS

Darosi keisti dalykai.

ENOBARBAS

Kas būtent?

EROTAS

Cezaris su Lepidu vėl buvo pakėlę ginklą prieš Pompėjų.

ENOBARBAS

Pasenusi naujiena. Ir kuo gi tatai baigės?

EROTAS

Pasinaudojęs Lepido pagalba, Cezaris nuveikė Pompėjų, bet dabar panoro pats vienas džiaugtis pergalės vaisiais ir atstūmė savo bendražygį. Maža to: jis be niekur nieko įsakė suimti Lepidą, kurį kaltina savo laiku susirašinėjus su Pompėjum; tokiu būdu atsidūrė vargšas mūsų triumviras kalėjime, kur sėdės tolei, kol mirtis ateis jo išvaduoti.

ENOBARBAS

Dabar pasauly — du įdūkę žvėrys,
Kurie turės suėsti vienas kitą,
Nes niekas nepasotins jų nasrų.
O kur Antonijus?

EROTAS

Sode. Žingsniuoja
Ten ir atgal; paspyręs sausą šaką,
Tolydžio šaukia: „Lepidas! Kvailys!"
Ir vis grasina nužudyti tą,
Kurs užmušė Pompėjų.

ENOBARBAS

Mūs laivynas
Išplaukt yra jau pasiruošęs.

EROTAS

Taigi,
Italijon, prieš Cezarį. Bet aš
Naujienomis pasidalint galėjau
Kad ir rytoj... Tik tik nepamiršau:
Antonijus tave pašaukti liepė.

ENOBARBAS

Tikriausiai koks nors menkniekis. Tiek to;
Matysim. Vesk mane pas jį.

EROTAS

Eime.

Abu išeina

VI SCENA

Roma. Kambarys Cezario namuos.
Įeina Cezaris, Agripa ir Mecenatas.

CEZARIS

Jis tyčiojas iš Romos. Sužinojau,
Kad Aleksandrijoj, vidur aikštės,
Pastolį jis pastatė sidabrinį
Ir sostuose auksiniuose viešai
Drauge su Kleopatra atsisėdo;
O apačioj, ten pat,— Cezarionas,
Apskelbtas mano tėvo sūnumi,
Ir visas vedlius nešvankaus jų guolio.
Jinai yra šiandieną ne tiktai
Egipto karalienė,— jo dėka
Ji — Sirijos, ir Lidijos, ir Kipro
Neaprėžta valdovė.

MECENATAS

Negi jis
Pareiškė tai akivaizdoj visų?

CEZARIS

Taip, atvirai, arenoje, prieš minią.
Be to, jisai apgársino taipogi,
Kad Aleksandras, jo sūnus, nuo šiol
Bus viešpačiu armėnų, partų, medų,
O kitas, Ptolemėjas, bus karalium
Siriečių, kilikiečių, finikiečių...
Jinai tą dieną buvo apsirengus
Šventais Izidės rūbais, su kuriais
Jau ir anksčiau, kaip teko man girdėti,
Ji mėgo rodytis.

MECENATAS

Apie tatai
Romėnams būtinai pranešti reikia.

AGRIPA

Antonijaus puikybė įžūlia
Yra jie pasipiktinę senokai
Ir nusigrįš nuo jo kaip mat.

CEZARIS

Visiems
Jo kaltinimai žinomi.

AGRIPA

Į ką gi
Jie nukreipti?

CEZARIS

Į Cezarį: kodėl,
Siciliją atėmęs iš Pompėjaus,
Aš jam, girdi, nedavęs jo dalies;
Dėl ko aš pasiskolintų galerų
Lig šiolei negrąžinęs; pagaliau
Jis prikiša, kad nuo triumvirato
Mes Lepidą nušalinti išdrįsom
Ir turtą jo nusavinom.

AGRIPA

Į tai
Derėtų atsakyt.

CEZARIS

Jau atsakyta.
Žygūnas pasiųstas. Aš jam rašau,
Kad pasidarė Lepidas žiaurus,
Kad suteikta valdžia jis piktnaudžiavo —
Ir nubaustas pelnytai. Aš pareiškiu,
Jog sutinku Antonijui užleist
Iš savo užkariautų žemių tiek,
Kiek jam priklauso, betgi reikalauju,
Kad jis tolygią dalį man išskirtų
Armėnijoje ir kituos kraštuos.

MECENATAS

Ne, šito nesulauksi tu.

CEZARIS

Jei taip,
Ir jis lai nieko iš manęs nelaukia.

Įeina Oktavija su palyda

OKTAVIJA

Šlovė tau, Cezari ir mielas broli!

CEZARIS

Tai tu čia? Vyro pamesta?

OKTAVIJA

Kol kas
Nėr pagrindo mane vadinti šitaip.

CEZARIS

Kodėl gi tu įsėlinai vogčia?
Kada atvyksta Cezario sesuo,
Antonijaus žmona, tai privalėtų
Kariuomenė žygiuoti priešaky,
O žvengesys žirgų iš tolo skelbti,
Kad artinasi ji; pakelėse
Turėtų medžiai linkti nuo žioplių,
Išsekti lūkuriuojančių kantrybė
Ir dulkių debesys lig pat dangaus
Nuo lydinčių tave pulkų pakilti.
Bet atvykai tu Romon lyg prasčiokė,
Neleisdama išlieti tau jausmų,
Kurie, neradę progos prasiveržti,
Galų gale subliūkšta... Sausumoj
Ir jūroje kiekvieną tavo žingsnį
Lydėt mums tiktų džiugesio šauksmais.

OKTAVIJA

Gerasis mano broli, aš pati
Panorau čia be triukšmo atkeliauti,

Neprimetė man niekas savo valios.
Antonijus, išgirdęs, jog rengies
Pradėti karą, šia liūdna naujiena
Pasidalino su manim, ir aš
Jį paprašiau, kad leistų grįžt man Romon.

CEZARIS

O jis sutiko tuoj, nes be tavęs
Jam ištvirkauti patogiau.

OKTAVIJA

Ne, broli,
Tu neteisus.

CEZARIS

Aš jį budriai stebiu.
Apie jo darbus praneša man vėjas.
Kur šiuo metu yra jisai?

OKTAVIJA

Atėnuos.

CEZARIS

O, kaip tu žiauriai klysti! Pas save
Jį vėl atsiviliojo Kleopatra.
Imperiją atidavė jis kekšei.
Jie karui ruošiasi ir prieš mane
Sutelkti skuba valdovus visus:
Juos remia Bokchas, Libijos karalius,
Ir Trakijos Adalas; Mitridatas,
Karalius Kosmagenės; Filadelfas,
Karalius Paflegonijos; su jais
Išvien Arabijos karalius Malchas,
Judėjos Erodas ir Archelajus,
Karalius Kapadokijos; jų pusėj
Taipogi Polemonas ir Amintas,
Karaliai medų ir likaoniečių,
Karalius Ponto bei šimtai kitų.

OKTAVIJA

Deja! Kas man daryti? Savo širdį
Padalinau aš tarp dviejų draugų,
Kurie dabar aršiausiais priešais tapo.

CEZARIS

Sveika atvykus. Kaip laiškuos prašei,
Aš vis delsiau ir stėngiaus nenutraukti
Ryšių galutinai, bet pamačiau,
Jog mulkina Antonijus tave
Ir jog toliau gaišuoti — pavojinga.
Nenusiminki ir sutiki kantriai
Likimo nenumaldomo smūgius.
Džiaugiuos, kad vėl tu su mumis. Už viską
Pasaulyje brangesnė man esi.
Kaip baisiai tu pažeminta! Vienok
Per mus ir tuos, kurie tau linki gero,
Dievai skriaudėją tinkamai nubaus.
Tad neliūdėk, sugrįžusi namo.

AGRIPA

Sveika, Oktavija.

MECENATAS

Sveika sugrįžus.
Romėnų širdys kupinos yra
Užuojautos ir meilės tau; tik vienas
Antonijus, gašlybėje paskendęs,
Atstūmė taip begėdiškai tave
Ir visą savo galią dovanojo
Nešvankėlei, kur šiaušiasi prieš mus.

OKTAVIJA

Nejaugi tai tiesa?

CEZARIS

Nėr abejonės.
Dar sykį sveikinu tave čionai.
Būk ištverminga, mylima sesuo!

Visi išeina

VII SCENA

Netoli Akciumo. Antonijaus stovykla.
Įeina Kleopatra ir Enobarbas.

KLEOPATRA

Žinok, aš su tavim atsiskaitysiu.

ENOBARBAS

Už ką? Už ką? Už ką?

KLEOPATRA

Tu pasakei,
Kad man žygiuot į karą nepritinka.

ENOBARBAS

O argi taip jau tinka, iš tiesų?

KLEOPATRA

Mes einam su jumis petis į petį;
Kodėl gi tąsyk čia man ne vieta?

ENOBARBAS

pusbalsiu

Galėčiau atsakyt. Jei eržilai
Kariuomenėj maišytųs tarp kumelių,—
Iš eržilų jokios naudos nebūtų,
Nes ant kumelių šoktų jie kaip mat
Su raiteliais drauge.

KLEOPATRA

Ką tu ten murmi?

ENOBARBAS

Antonijui tu tik trukdysi. Tau
Eikvoja laiką jis, jėgas ir protą,
Kurie jam reikalingi. Jau ir taip
Jį pravardžiuoja vėjavaikiu. Romoj

Net kalbama, jog karo šio planus,
Girdi, eunuchas Fotinas diktuoja
Ir tavo kambarinės.

KLEOPATRA

O, tegul
Prasmenga Roma! Lai greičiau nudžiūva
Liežuviai tų burnotojų piktų!
Juk man priklauso šioji karalystė,
Ir mano, kaip valdovės, pareiga
Kartu su vyrais dalyvauti žygy.
Be reikalo neaušink sau burnos.
Aš liksiu, kur esu.

ENOBARBAS

Neprieštarauju.
O štai ir imperatorius.

Įeina Antonijus ir Kanidijus

ANTONIJUS

Tikrai
Stebiuos, Kanidijau, kaip jis galėjo,
Tarentą ir Brundisijų palikęs,
Taip greitai perplaukt Jonijos marias
Ir į Toriną įsibraut. Ar tu,
Brangioji mano, apie tai girdėjai?

KLEOPATRA

Šmaikštumas kelia nuostabą didžiausią
Suglebėliui tiktai.

ANTONIJUS

Koksai taiklus
Atsakymas apkiautėliams visiems!
Pačiam drąsiausiam karžygiui vertėtų
Įsidėmėti tuos žodžius. Su juo,
Kanidijau, mes susiremsim jūroj.

KLEOPATRA

Taip, aiškus daiktas, jūroje.

KANIDIJUS

Kodėl?

ANTONIJUS

Į jūros mūšį Cezaris mus šaukia.

ENOBARBAS

Tai kas? Tu jį taip pat į kautynes
Esi juk šaukęs.

KANIDIJUS

Taigi, prie Farsalų,
Kur nugalėjo Cezaris Pompėjų;
Bet tavąjį pasiūlymą tada
Jis atmetė, nes rizikuot nedrįso.
Jo pavyzdžiu tau patariu pasekt.

ENOBARBAS

Įgudusių jūreivių neturi tu;
Varovai asilų ir žemdirbiai
Jų vieton surinkti paskubomis.
O Cezario laivyne — šaunūs vyrai,
Kariavę prieš Pompėjų. Jų galeros
Lengvesnės, negu tavo. Užtatai
Jokios aš gėdos nematau tame,
Kad tu, nuo jūros mūšio atsisakęs,
Su juo į kovą stosi sausumoj.

ANTONIJUS

Ne, jūroj! Jūroj!

ENOBARBAS

Kam, taurus valdove,
Krataisi pirmenybių, kuriomis
Sausumoje naudotumeis plačiausiai?

Tau lengva pakrikdyt legionus,
Kur tiek yra užgrūdintų karių.
Nė savo prityrimo nepritaikęs
Ir tiesųjį sėkmės pametęs kelią,
Likimui atsiduodi tu aklai!

ANTONIJUS

Vis viena kausiuos jūroje.

KLEOPATRA

Turiu
Aš šešiasdešimt karišku galerų,
Daug geresnių kaip Cezario.

ANTONIJUS

Reikės
Sudeginti atliekamus laivus,
Sustiprint įgulas kitas — ir tąsyk
Prie Akciumo priešą pasitikti.
O jeigu pralaimėsime čionai,
Tai pasigrumsim žemėj.

Įeina Žygūnas

Kas girdėt?

ŽYGŪNAS

Naujienos pasitvirtino, valdove:
Taip, Cezaris — Torinoje.

ANTONIJUS

Jis pats?
Negali būti! Keista... Kaip toli jau
Jo daliniai! Kanidijau, klausyk:
Še devyniolika tau legionų,
Še dvylika dar tūkstančių raitų,—
Imk juos ir krantą saugoki gerai.

Greičiau laivan! Eime, Tetide mano.

Įeina Kareivis

Ką pasakysi tu, šaunus kary?

KAREIVIS

Venk, imperatoriau, kovoti jūroj,
Supuvusiom lentom nepasikliauk.
Tikėk šiuo mano kárdu, šiais randais!
Lai finikiečiai arba egiptiečiai
Pliuškenasi lyg antys vandeny,—
O mes pripratę esam mušti priešą,
Po kojom kietą žemę jausdami.

ANTONIJUS

Užtenka. Einam!

Antonijus, Kleopatra ir Enobarbas išeina.

KAREIVIS

Aš, berods, neklystu,
Prisiekiu Herkuliu!

KANIDIJUS

Esi teisus.
Bet pats Antonijus nesprendžia nieko,
Jis šoka pagal svetimą dūdelę,
O mes visi — tik moteries tarnai.

KAREIVIS

Tu raitelių ir pėstininkų vadas?

KANIDIJUS

Taip. Celijus, Publikola ir Markas
Oktavijus ir Markas Justijus
Laivynui vadovauti paskirti,
Aš — sausumos kariuomenei. Na, kaip
Tau Cezaris patinka? Iš tikrųjų,
Tai bent greitumas!

KAREIVIS

Jo pulkai iš Romos
Mažais būriais žygiavo: tuo būdu
Žvalgybą jam pasisekė apgaut.

KANIDIJUS

Kas vadas jojo armijos?

KAREIVIS

Girdėjau,
Kad Tauras.

KANIDIJUS

Mes su juo pažįstami.

Įeina Žygūnas

ŽYGŪNAS

Kanidijų valdovas mūsų kviečia.

KANIDIJUS

Dabar toks laikas, jog ką nors vis naujo
Mums atneša minutė kiekviena.

Visi išeina

VII SCENA

Lyguma netoli Akciumo.
Įeina Cezaris ir Tauras karluomenės priešaky.

CEZARIS

Įsidėmėki, Taurai.

TAURAS

Ką, valdove?

CEZARIS

Sausumoje kautynių nepradėk,
Kol jūroje nebūsim baigę mūšio.
Šiam ritiny nurodymus tu rasi,
Kurių griežtai laikytis privalai.
Nuo šito lemiamo susirėmimo
Priklauso mūsų ateitis.

Abu išeina

IX SCENA

Kita lygumos dalis.
Įeina Antonijus ir Enobarbas.

ANTONIJUS

Statyki raitelius už tos kalvos,
Prieš Cezario kariuomenę. Iš čia
Matysim jo laivyną kaip ant delno
Ir derinsim su įvykiais veiksmus.

Abu išeina

X SCENA

Kita lygumos dalis.
Scenoje į vieną pusę pražygiuoja Kanidijus su savo daliniais; į kitą pusę — Cezario armijos vadas Tauras su savo kariuomene. Po to pasigirsta jūros mūšio garsai. Pavojaus signalai. Įeina Enobarbas.

ENOBARBAS

Nebegaliu žiūrėti! Gėda! Gėda!
Svarbiausias laivas, „Antoniada",
Pasukęs vairą, bėgti pasileido,
Ir visos šešios dešimtys galerų —

Jam iš paskos... Geriau apakti man,
Negu kad tai regėt!

Įeina Skaras

SKARAS

Dievai ir deivės!
O, dangiškos galybės!

ENOBARBAS

Kas yra?
Ko taip sujaudintas?

SKARAS

Mes per kvailumą
Prakišom pusę žemės, prabučiavom
Karalystės ir ištisus kraštus!

ENOBARBAS

Kaip eina mūšis?

SKARAS

Siaubingiau už marą
Mus niokoja ir stumia prapultin.
Pačiam kautynių įkaršty, kai laimė
Suskilo ir atrodė kaip dvynukai
Ar gal į mūsų pusę krypo jau,—
Staiga — kad ji gyva supūtų! — toji
Egipto pasileidusi kumelė,
Tarytum karštą dieną bimbalai
Apnikę būtų ją,— bures pakėlė
Ir šoko bėgt!

ENOBARBAS

Mačiau. Galų gale
Žiūrėt nebeužteko man jėgų.

SKARAS

Kai tik atgal pasuko ji,— kilnusis
Antonijus, jos grožio apkerėtas,

Tuojau taipogi išskėtė sparnus
Ir tarsi gaigalas įsimylėjęs,
Apleidęs mūšį, puolė paskui ją.
Nesu dar niekados regėjęs tokio
Gėdingo vaizdo! Ryžtas, prityrimas,
Garbingas vardas niekad ligi šiol
Nėra taip baisiai kritę...

ENOBARBAS

Vargas mums!

Įeina Kanidijus

KANIDIJUS

Vilties nebėr: jinai paskendo jūroj.
Jei mūsų vadas būtų panašus
Pats į save, mes būtume laimėję.
Mus užkrėtė nelemtas jojo bėgsmas.

ENOBARBAS

Ak šit kaip užgiedojai tu? Jei taip,
Vadinasi, mums galas iš tiesų.

KANIDIJUS

Jie pasitraukė į Peloponesą.

SKARAS

Tai gan arti. Keliausiu ten ir lauksiu,
Kas bus toliau.

KANIDIJUS

Su armija visa
Aš pasiduosiu Cezariui: jau man
Šeši karaliai pavyzdį parodė.

ENOBARBAS

O aš prieš vėją pasiryžęs eiti
Ir, nepaklausęs nuovokos blaivios,

Antonijui, likimo sužeistam,
Ištikimai tarnauti.

Visi išeina

XI SCENA

Aleksandrija. Kleopatros rūmai.
Įeina Antonijus su palyda.

ANTONIJUS

Jūs girdit? Žemė verkia man po kojom,
Nes jai koktu nešiot mane. Draugai,
Prieikite arčiau. Šiame pasauly
Aš pernelyg ilgai užsibuvau
Ir pagaliau gyvenime paklydau.
Ten stovi laivas: jis prikrautas aukso,
Kurį užleidžiu jums. Pasidalinkit
Ir bėkite pas Cezarį.

VISI

Mums bėgt?
Ne, niekados!

ANTONIJUS

Aš bėgau — ir patsai
Bailius pamokiau, kaip kulnus raityti.
Skubėkite! Pasirinkau aš kelią,
Kur be draugų galėsiu apsieit.
Skubėkit! Uoste — visas mano iždas:
Jį pasiimkit sau. Su kokia gėda
Žvelgiu dabar į tą, kurios pėdom
Aš pasekiau. Atrodo, kad net mano
Plaukai pykčiu nebetveria: žili
Juoduosius puola už beprotiškumą,
O tie juos — už baikštumą ir paikystę.
Mieli draugai, keliaukite. Aš jus
Aprūpinsiu laiškais, kurie užtikrins

Jums paramą bičiulių. O, nereik
Liūdnų veidų ir žodžių graudulingų!
Štai patarimas, skausmo padiktuotas;
Priimkit jį: apleiskit tą, kuris
Apleido savo pareigas. Greičiau
Pajūrin! Laivą ir jo lobį visą
Aš atiduodu jums. Na, eikit, eikit,
Labai prašau jus — taip, prašau, kadangi
Įsakinėti jau nebedrįstu.
Taigi, prašau... Mes dar pasimatysim.

Sėdasi.
Charmionė ir Iradė įveda Kleopatrą, laikydamos ją už parankių. Erotas seka iš paskos.

EROTAS

Prieik prie jo, paguosk jį, karaliene.

IRADĖ

Brangioji karaliene, nesispirk.

CHARMIONĖ

Taip, nuramink jį. Ką gi padarysi...

KLEOPATRA

Aš noriu atsisėsti. O, Junone!

ANTONIJUS

Ne, ne, ne, ne, ne, ne!

EROTAS

Pažvelk į ją, valdove.

ANTONIJUS

Šlykštu, šlykštu, šlykštu man!

CHARMIONĖ

Karaliene!

IRADĖ

O, maloninga karaliene!

EROTAS

Kilnus valdove!

ANTONIJUS

Valdovas, taip, valdovas... Prie Filipų
Ką veikė jis? Tuščiai tik laikė kardą
Nelyginant šokėjas koks! O aš
Tą dieną liesą Kasijų nukoviau,
Pablūdusį aš nudaigojau Brutą...
Įsakinėti mėgo jis kitiems;
Patsai jis apie aukštą karo meną
Nenusimanė visiškai. O šiandien...
Ką čia kalbėt, tiek to.

KLEOPATRA

Padėkit man!

EROTAS

Žiūrėk, taurus valdove: karalienė!

IRADĖ

Prieiki, karaliene, tark jam žodį.
Jį slegia gėda.

KLEOPATRA

Na, gerai. Į jus
Man atsišlieti leiskit. O!

EROTAS

Šviesiausias mano pone, atsikelk.
Štai karalienė: galvą panarinus,
Ji žengia pas tave. Padrąsink ją,
Jei nori, kad gyva ji pasiliktų.

ANTONIJUS

Kaip sutepiau aš savo gerą vardą!
O, kaip aš bailiškai atgal sprukau.

EROTAS

Valdove! Karalienė.

ANTONIJUS

Egiptiete,
Prie ko mane tu privedei! Veizdėk:
Turiu aš veidą slėpt nuo tavo žvilgsnio
Ir raudonuot, žiūrėdamas į tai,
Ką pats nebegrąžinamai sugrioviau.

KLEOPATRA

O, mielas mano viešpatie, atleisk,
Atleisk tu mano burėms išgąstingoms!
Aš nemaniau, kad įkandin tu pulsi.

ANTONIJUS

Ne, egiptiete, tu žinojai puikiai,
Kad savo rankose tvirtai laikai
Širdies manosios vairą, kad visur
Paskui tave aš lėksiu. Tu žinojai,
Kad mano siela — tavo valdžioje,
Kad tau užtenka linktelėti galvą —
Ir spiausiu aš į lėmimus dievų.

KLEOPATRA

O, dovanok!

ANTONIJUS

Dabar pas tą jauniklį
Teks pasiuntinius siųsti nuolankiai,
Visokiais būdais pataikaut, maldauti,
Teks žemintis, gudraut prieš jį — kam? Man
Kurs neseniai dar pusėje pasaulio
Šeimininkavo... Taip, man, nuo kurio
Priklausė laimė ir lemtis kitų.
Juk tu žinojai, kad aš tavo valioj,
Kad į aistras atšipęs mano kardas
Kiekvienai tavo užgaidai tarnaus.

KLEOPATRA

O, dovanok man! Dovanok!

ANTONIJUS

Neverk.
Prieš vieną tavo ašarą nublanksta
Laimėjimai ir nuostoliai visi.
Negali būt man atpildo gražesnio,
Negu kad tavo bučinys. Pas jį
Aš mokytoją pasiunčiau. Jis grįžo?
Atneškit vyno, užkandų čionai!
Nors aš, brangioji, lyg pripiltas švino,
Manęs likimo smūgiai nebaugina.

Visi išeina

XII SCENA

Egiptas, Cezario stovykla.
Įeina Cezaris, Dolabela, Tirėjus ir kiti.

CEZARIS

Tegul Antonijaus pasiuntinys
Ateina pas mane. O kas jisai
Per vienas?

DOLABELA

Mokytojas jų vaikų.
Pats šeimininkas jau, matyt, gerokai
Apipešiotas, jeigu jo sparnuos
Prašmatnesnių neatsirado plunksnų.
Dar vakar su tokiais uždaviniais
Jis gainiot karalius nesidrovėjo.

Įeina Eufronijus

CEZARIS

Eik šen arčiau. Kalbėk.

EUFRONIJUS

Kas aš bebūčiau,
Antonijus čia atsiuntė mane.
Lig šiolei jam buvau tas pat, kas mažas
Ant lapo spindintis rasos lašelis,
Palyginti su jūros vandenais.

CEZARIS

Gal būt. Ką jis tau liepė man pranešti?

EUFRONIJUS

Tave kaip viešpatį likimo savo
Jis sveikina ir prašo leisti jam
Toliau gyventi Egipte. Jei ne,
Tuomet dar kuklesni yra jo norai:
Bent nekliudyk jam savo amžių baigt
Atėnuose kaip paprastam piliečiui.
O Kleopatra lenkiasi žemai
Prieš visagalio Cezario didybę
Ir meldžia pagailėti jos sūnų —
Jiems neatimt karūnos Ptolomėjų.

CEZARIS

Antonijaus maldavimams aš kurčias.
Į karalienės prašymą mielai
Aš dėmesį atkreipsiu, bet tegu
Jinai išvaro iš Egipto žemės
Ar nugalabija tegu čia pat
Niekingąjį meilužį savo. Tąsyk
Padėsiu jai. Štai atsakas abiem.

EUFRONIJUS

Linkiu geros kloties.

CEZARIS

Lai jį kas nors
Palydi per stovyklą.

Eufronijus išeina

Na, Tirėjau,
Parodyk savo gražbylystę. Perskirk
Antonijų su Kleopatra. Eik
Ir Cezario vardu žadėki visa,
Ko įsigeis jinai, pats nuo savęs
Jai siūlyk, kas tik tau ateis į galvą.
Juk moterys net laimės dienomis
Pagundai neatsparios, o bėdoj
Suklumpa ir skaisčiausia vaidilutė.
Veik sumaningai. Ko tik panorėsi,
Už savo darbą drąsiai reikalauk:
Žinok, kad tavo pasakytas žodis
Man bus įstatymas.

TIRĖJUS

Einu, valdove.

CEZARIS

Įsidėmėk, kaip sekasi pakelt
Antonijui kritimą savo, stenkis
Iš judesių bei povyzos nuspėt
Mintis ir kėslus jo.

TIRĖJUS

Gerai, valdove.

Visi išeina

XIII SCENA

Aleksandrija. Kleopatros rūmai.
Įeina Kleopatra, Enobarbas, Charmionė ir Iradė.

KLEOPATRA

Ką mums daryt belieka, Enobarbai?

ENOBARBAS

Apmąsčius viską, mirti.

KLEOPATRA

Kas gi kaltas
Dėl šito — ar Antonijus, ar aš?

ENOBARBAS

Vien tik Antonijus. Jis savo protą
Pajungė geismui. Kas iš to, kad tu,
Išvydusi grėsmingą karo veidą
Ir siaubo neatlaikiusi, sprukai!
O jis ko pasileido iš paskos?
Tą mirksnį, kai viena dalis pasaulio
Susidaužė (dėl jo vien!) su kita,—
Kaipgi galėjo meilės niežulys
Nustelbti kario pareigą? Man regis,
Mažesnė gėda mūšį pralaimėt,
Negu kad šitaip bėgti trūkčiagalviais
Akivaizdoj visų.

KLEOPATRA

Nutilk, prašau.

Įeina Antonijus ir pasiuntinys Eufronijus

ANTONIJUS

Toks jo atsakymas?

EUFRONIJUS

Taip, mano pone.

ANTONIJUS

Jis padarys malonę karalienei,
Jei ji sutiks mane išduoti?

EUFRONIJUS

Šitaip
Pareiškė Cezaris.

ANTONIJUS

Praneški jai.

Kleopatrai

Tu mano galvą žilstančią pasiųsk
Tam pienburniui — ir jis, be abejonės,
Tave tuoj karalystėm apibers.

KLEOPATRA

Už šitą galvą?

ANTONIJUS

Grįžk pas jį atgal
Ir pasakyk, kad jis yra šiandieną
Pačiam jėgų bei amžiaus gražume
Ir užtatai pasaulis visas laukia
Iš jo tikrai nepaprasto ko nors;
Kad pinigai, laivai ir legionai
Galėtų lygiai bailiui priklausyti;
Kad Cezario šaunieji karvedžiai
Kovoj blogiau nebūtų pasirodę,
Tarnaudami net kūdikiui... Tegu
Jis atsisako šitų pirmenybių
Ir dvikovoj garbingoj savo kardą
Pabando su manuoju sukryžiuot.
Aš taip ir parašysiu jam. Eime.

Antonijus ir Eufronijus išeina

ENOBARBAS

pusbalsiu

Kad Cezaris po šitokio triumfo
Pradėtų kasti duobę sau pačiam
Ir tartum gladiatorius koksai
Staiga švaistytis imtų po areną?
Tik to betrūko! Smūgiai patirtį,
Matyt, taip dvasią sukrečia, jog mes,
Netekę laimės, proto nebetenkam.
Kur tavo nuovoka? Nejau manai,

Jog Cezaris, įgavęs tokią jėgą,
Skaitysis su tavim — su menkysta?
Atrodo, kad ir galią tavo proto
Sutriuškino jisai.

Įeina Tarnas

TARNAS

Pasiuntinys
Nuo Cezario.

KLEOPATRA

Kaip? Tiesiai pas mane,
Be niekur nieko? Moterys, žiūrėkit:
Tas pats, kurs neseniai keliaklupsčiavo
Prieš pumpurėlį, raukia nosį jau
Prieš pilnažiedę rožę! Lai įeina.

Tarnas pasišalina

ENOBARBAS

pusbalsiu

Su savo sąžine rast bendrą kalbą
Man darosi kas kartą vis sunkiau.
Dorai tarnaut bepročiui — reikštų elgtis
Beprotiškai. Bet tas, kas sugebės
Likt ištikimas nuveiktam valdovui,
Nuveiks jo nugalėtoją — ir tuo
Istorijoj įamžins savo vardą.

Įeina Tirėjus

KLEOPATRA

Ko reikalauja Cezaris?

TIRĖJUS

Norėčiau
Be liudininkų pakalbėti.

KLEOPATRA

Čia
Visi draugai. Nėra tau ko bijoti.

TIRĖJUS

Bet jie yra Antonijaus draugai.

ENOBARBAS

Jam irgi jų turėti ne pro šalį
Kaip Cezariui (šio to ir mes verti!).
Pakanka jūsų ponui tik pamot —
Ir šoks tuojau mūsiškis bičiuliautis,
O mes — tenai, kur vėjas pučia.

TIRĖJUS

Taigi.
Klausyk, viešpatingiausioji. Užmiršk
Visas bėdas — ir atsiminki viena —
Kad Cezaris jisai. Toks jo troškimas.

KLEOPATRA

Pradžia — tikrai karališka. Toliau.

TIRĖJUS

Jis žino, kad Antonijaus glėbin
Tave įstūmė baimė, o ne meilė...

KLEOPATRA

O!

TIRĖJUS

Ir užtat labai apgailestauja,
Kad prievartos būdu tava garbė
Taip nepelnytai sutepta.

KLEOPATRA

Jis dievas
Ir aiškiai mato, kad garbė manoji
Geruoju nepasidavė pati,
Bet buvo smurtu pagrobta.

ENOBARBAS

pusbalsiu

Na, kaipgis!
Antonijaus reikės pasiteiraut...
Prakiuro, mielas vade, tavo laivas!
Greičiau mes turim nešdintis iš jojo
Kartu su tavo mylima,— kitaip
Į dugną nugarmėsime visi.

Išeina

TIRĖJUS

Ką tu man liepsi Cezariui pranešti?
Sakyk, ko pageidautumei, ir leisk
Jam tau parodyti dosnumą savo.
Jis džiaugtųsi, galėdamas nelaimėj
Ramsčiu tau būt ir trokštų nuoširdžiai
Išgirst, jog tu, Antonijų atstūmus,
Į jį, pasaulio viešpatį, kreipiesi,
Prašydama globos.

KLEOPATRA

Kuo tu vardu?

TIRĖJUS

Tirėjus.

KLEOPATRA

Mielasai pasiuntiny,
Tu Cezariui didžiajam pasakyki,
Jog aš prieš nugalėtoją klaupiuos,
Bučiuodama jam ranką, jog skubu
Padėt karūną savo prie jo kojų
Ir laukiu, kokį nuosprendį Egiptui
Atneš lemtingas žodis jo.

TIRĖJUS

Puikesnio
Tu negalėjai kelio pasirinkt!

Kai laimė mus palieka netikėtai,
Mes turime suglaust bent kiek sparnus —
Ir negandai jokie mūs neparblokš.
Dabar suteiki garbę mano lūpom
Su padėka šią ranką palytėt.

KLEOPATRA

Ją tėvas jūsų Cezario kadaise,
Mąstydamas apie naujus žygius,
Nuberdavo aistringais bučiniais.

Grįžta Antonijus ir Enobarbas

ANTONIJUS

Ką reiškia tos švelnybės? Griausmavaldi
Jupiteri! Vyruti, kas tu toks?

TIRĖJUS

Aš — vykdytojas valios galingiausio
Ir šlovingiausio iš visų žmonių,
Kuriam nedrįsta prieštarauti niekas.

ENOBARBAS

pusbalsiu

Tuojau tu gausi lupti.

ANTONIJUS

Ei, tarnai!
Dievai ir demonai!.. Koksai storžievis!..
Kur mano valdingumas išgaravo?
O, būdavo, tik šūktelėsiu: „Ei!"
Ir lyg berniukai bėgdavo lenktyn
Karaliai pas mane: „Ką įsakysit?"
Bet aš gi dar Antonijus esu!
Ar jūs apkurtote?

Įeina tarnai

Paimkit tą
Nenaudėlį, įkrėskit jam į kailį!

ENOBARBAS

pusbalsiu

Su miršlančiu senu liūtu juokauti
Baisiau, negu su jaunu liūtuku.

ANTONIJUS

O, žvaigždės ir mėnuli! Perkit jį!
Jei netgi visas tuzinas monarchų,
Ištikimiausių Cezario tarnų,
Paliesti pabandytų ranką tos,
Kuri vadinos... Kaip ją? Kleopatra?
Ne, ne! Aš liepčiau... Pliekite jį tol,
Kol perkreipęs, lyg mažas vaikas, burną
Ir žliumbdamas balsu, pradės prašyti
Pasigailėjimo. Paimkit jį!

TIRĖJUS

Antonijau!..

ANTONIJUS

Na, tempkit jį. Paskui
Atgal parveskit po geros pylos.
Tas Cezario pastumdėlis turės dar
Su mano laišku grįžt pas savo poną.

Tarnai išsiveda Tirėjų

Pusėtinai apvytus tu buvai,
Kai mudu susitikome. Ar tam
Aš Romoje mečiau jungtuvių guolį
Ir iš tokios nepaprastos žmonos
Turėt vaikų teisėtų nepanorau,
Kad tu šaipytumeisi iš manęs
Su tuo niekingu puodlaižiu?

KLEOPATRA

Šviesiausias...

ANTONIJUS

Tu visada nuslysdavai lengvai
Į šunkelius. Bet vargas, vargas mums,
Kai savo nuodėmėse mes paskęstam!
Tuomet dievai aptemdo mums akis,
Sumurdo protą mūsų nešvankybėj
Ir juokiasi, žiūrėdami, kaip mes,
Susižavėję savo paikumu,
Į prapultį žingsniuojam iškilmingai.

KLEOPATRA

Ką aš girdžiu?

ANTONIJUS

Aš paėmiau tave,
Tarytum kokią nuograužą, nuo lėkštės
Velionio Cezario. O juk ir Gnėjus
Pompėjus nesibiaurino tavim,
Jau nekalbant apie daugybę tų
Nežinomų, kuriuos į savo lovą
Priiminėjai geismo valandom.
Kas tai yra drovumas, tu nuvoki
Iš nuogirdų, bet nepažįsti jo.

KLEOPATRA

Už ką, už ką tu?..

ANTONIJUS

Leisti, kad tasai
Sujžūlėjęs rūmų pakalikas,
Pripratęs linkčiot ir šunuodegaut,
Išniekintų brangiausią mano gėrį,
Karališką, šlovingą tavo ranką!
O, aš esu įdūkęs kaip žvėris
Ir staugt norėčiau nuo Basano kalno,
Nustelbdamas baubimą jaučių. Man
Dabar kalbėt su šypsena lipšnia

Tiek pat yra sunku, kaip pakaruokliui
Dėkot už virvę budeliui.

Grįžta tarnai su Tirėjum

Na ką,
Ištvatinot?

PIRMAS TARNAS

Atsakančiai, valdove.

ANTONIJUS

Jis rėkė? Meldė dovanoti?

PIRMAS TARNAS

Taip.
Malonės prašė.

ANTONIJUS

Jeigu tavo tėvas
Dar gyvas tebėra, tegu jis verkia,
Jog tu sūnus, o ne duktė. Gailėkis,
Susiviliojęs Cezario galia:
Tu pasišovei būt perdaug uolus —
Ir nukentėjai. Lai tave nuo šiolei
Kiekvienąsyk nupurto drebulys,
Pamačius baltą moterišką ranką.
Keliauk pas Cezarį ir pasigirk,
Kaip tu maloniai priimtas buvai.
Pranešk taip pat, kad jo pasipūtimas
Man nusibodo; man šlykštu klausyt,
Kaip jis tolydžio kala apie tai,
Kas aš esu, ir tyčiomis nutyli,
Kas aš buvau. Jis erzina mane,
O šitoks darbas — lengvas šiuo metu,
Kai mano laimės žvaigždės nusileido
Ir šviečia jau bedugnės gilumon.
Gal kartais mano elgesys ir žodžiai
Tavajam ponui nelabai patiks?
Na, ką gi, jo žinioj yra Hiparchas,
Paleistas mano vergas: jį nuplakti,
Kankint arba pakart ir tuo būdu
Man atsilygint — Cezario valia.

Tu jam patark tatai įsidėmėti.
Eik lauk! Nešk išvelėtą savo kailį!

Tirėjus išeina

KLEOPATRA

Ar viską jau išdėjai tu?

ANTONIJUS

Deja!
Užtemo mano žemiškas mėnulis:
Antonijui, atrodo, galas greit.

KLEOPATRA

Palauksiu, kol jisai išsikalbės.

ANTONIJUS

Tu, Cezariui norėdama įtikti,
Jo batlaižiui meilaujies!

KLEOPATRA

Kaip blogai
Pažįsti tu mane!

ANTONIJUS

Tu atšalai.

KLEOPATRA

Brangusis! Jeigu tai yra teisybė,—
Iš mano suledėjusios širdies
Tegu pasipila kruša nuodinga,
Tegu jinai tuoj pat, iš pirmo smūgio,
Trenkte nutrenkia negyvai mane,
Paskui Cezarioną... Ledo vėtra
Tegu nušluoja mano atminimą,
Išguldo mano mylimus vaikus,
Visus šaunius gyventojus Egipto,
Ir kūnai nepalaidoti lai mėtos,
Kol Nilo musės juos suės!

ANTONIJUS

Gana,
Tavim tikiu aš. Cezaris sumanė
Paimti Aleksandriją. Čionai
Su juo aš pasiryžęs susigrumti.
Dvasia kareivių mūsų nepalūžus.
Laivynas, išblaškytas neseniai,—
Vėl tvirtas ir grėsmingai žvelgia jūron.
Kur buvo dingęs mano vyriškumas?
Klausyk! Jei kovoje nekrisiu aš
Ir vėl bučiuot galėsiu šitas lūpas,
Tai kruvinas sugrįšiu pas tave,
Ginklu išsikariavęs savo vardui
Nemirtingumą. Dar yra vilties!

KLEOPATRA

Aš atpažįstu savąjį herojų!

ANTONIJUS

Su triguba jėga ir narsumu
Kovosiu aš. Negailestingas būsiu.
Anksčiau, kada mane sėkmė globojo,
Dažnai aš savo priešą juokomis
Paleisdavau. Tačiau dabar kiekvieną,
Kas pasipainios mano kelyje,
Dantis sukandęs, siųsiu pragaran.
Žinai ką, prisiminkime dar kartą
Senas dienas, paūžkime šią naktį!
Surinkim nusiminusius karius
Ir gaudesį vidurnakčio varpų
Sutikim žvangančiom taurėm.

KLEOPATRA

Ryt mano
Gimtadienis. Nors aš neketinau
Jo švęsti, bet kadangi vėl esi
Antonijus,— aš vėlei Kleopatra.

ANTONIJUS

Mes pasilinksminsim.

KLEOPATRA

Sušaukite visus karininkus
Pas imperatorių.

ANTONIJUS

Taip, taip. Aš noriu
Jiems tarti žodį. Ir tegul nuo vyno
Kaiste įkaista šiandien jų randai!
Nereikia nusiminti, karaliene:
Stiprybė neišseko mumyse.
Aš pirmas pulsiu mūšio sūkurin.
Pati Mirtis manim bus sužavėta
Ir savo dalgį klaikųjį nuleis.

Antonijus, Kleopatra ir palyda išeina.

ENOBARBAS

Dabar jisai nemirktels net prieš žaibą.
Mes, siaubo apimti, nebijom nieko
Ir pasiduodam siautuliui aklam;
O tąsyk pasitaiko ir balandžiui
Erelį užkapoti. Kaip matau,
Drąsa užgožia protą mūsų vadui.
Deja, narsa be nuovokos sveikos
Paverčia kardą žaisleliu tuščiu.
Atrodo, teks nuo jo man pasitraukti.

Išeina

KETVIRTAS VEIKSMAS

I SCENA

Cezario stovykla prieš Aleksandriją. Skaitydamas laišką, įeina Cezaris su Agripa ir Mecenatu, iš paskos — kariuomenė.

CEZARIS

Mane vadina pienburniu, grasina,
Nelyginant turėtų jis jėgų
Mus išvaryti iš Egipto... Liepė
Išplakti mano pasiuntinį rykštėm
Ir drįsta šaukti dvikovon mane!
Antonijus prieš Cezarį — jūs girdit?
Tegu tas senas riaušininkas žino,
Kad jeigu nusibodo man gyvent,
Tai galą gaut geresnį būdą rasiu.
Jo nertėjimas kelia vien tik juoką.

MECENATAS

Įsidėmėki, Cezari, kad toks
Galiūno įsiutimas aiškiai rodo,
Jog priremtas yra jisai prie sienos.
Tad spausk jį be atodvėsio, neduok
Atlyžt jo įniršiui: nėr blogesnės
Apsigynimo priemonės, kaip pyktis.

CEZARIS

Praneški dalinių vadams: rytoj
Tepasiruošia mūšiui paskutiniam.
Nemaža mūsų gretose tokių,
Kurie pirmiau Antonijui tarnavo;
Lai gudrumu jį paima nelaisvėn.

Tuo būtinai tau pasirūpint reik
Ir pokylį kariuomenei iškelti.
Mes turim atsargų pakankamai,
O vaišių mūsų vyrai nusipelnė.
Antonijau, kaip gaila man tavęs!

Visi išeina

II SCENA

Aleksandrija. Kleopatros rūmai. Įeina Antonijus, Kleopatra, Enobarbas, Charmionė, Iradė, Aleksas ir kiti.

ANTONIJUS

Jis su manim nenori kautis?

ENOBARBAS

Ne.

ANTONIJUS

Dėl ko?

ENOBARBAS

Jis dešimtkart stipresnis, taigi
Kova nelygi būtų.

ANTONIJUS

Ryt, brolau,
Mes susiremsim žemėje ir jūroj.
Tuomet — arba aš gyvas pasiliksiu,
Ar, garbę mirštančią krauju nuplovęs,
Prikelsiu ją gyvenimui naujam.
O tu?

ENOBARBAS

Aš kirsiuos iš peties ir rėksiu:
„Pirmyn!"

ANTONIJUS

Puiku. Pašauk namų tarnus.
Neturi nieko stigti mūsų puotai.

Įeina trys ar keturi tarnai

Duok ranką man. Ištikimybę savo
Įrodei tu. Ir tu. Ir tu. Ir tu.
Jūs man tarnavote sąžiningiau
Už daugelį karalių.

KLEOPATRA

pusbalsiu Enobarbui

Ką tai reiškia?

ENOBARBAS

pusbalsiu Kleopatrai

Kokių tiktai neiškrečia juokų
Nuo sielvarto sunegalavęs protas!

ANTONIJUS

Tu irgi atsidavęs man buvai.
Jei aš tarnų minia pavirst galėčiau,
O jus visus Antonijum paverst,—
Tai už nepaprastą dorumą jūsų
Mokėčiau atsilygint su kaupu.

TARNAI

Tesaugoja nuo to dievai!

ANTONIJUS

Šįvakar,
Mieli draugai, dar patarnaukit man.
Kaip kitados, žiūrėkit, kad nebūtų
Mana taurė tuščia, ir prisiminkit
Laikus, kada iš vieno su jumis
Valstybių viešpačiai žemai man lenkės.

KLEOPATRA

pusbalsiu Enobarbui

Kam reikalinga visa tat?

ENOBARBAS

pusbalsiu Kleopatrai

Jis nori
Jiems ašaras ištryškinti.

ANTONIJUS

Gal būt,
Pasinaudoti jūsų paslaugom
Man lemta šiandien paskutinį kartą,
Gal niekad jau manęs neberegėsit,
Ir aš tiktai kaip šmėkla kruvina
Prisivaidensiu jums; gal būt, tarnausit
Rytoj kitam. Todėl žvelgiu į jus,
Tarytum atsisveikindamas. Ak,
Nepagalvokite, bičiuliai brangūs,
Kad noriu jus išvyti. Atvirkščiai —
Kaip pridera dėkingam šeimininkui,
Aš liksiu su jumis lig pat mirties.
Dar porą valandų man patarnaukit —
Daugiau nė neprašau! — ir už tatai
Atlygins jums dievai.

ENOBARBAS

Pažvelk, jie verkia —
Taip juos įgraudinai tu! Ar ne gėda,
Kad bobomis mus pavertei? Aš pats
Apsižliumbiau kaip asilas...

ANTONIJUS

Oho!
Aš to nesitikėjau, duodu žodį.
Iš jūsų ašarų lai trykšta gėris!
Aš negalvojau, mylimi draugai,

Kad taip niūriai suprasite mane.
Norėjau aš pakelti jūsų dvasią,
Norėjau, kad liepsnojančiais deglais
Nupliekstumėte naktį... Man rytojus
Daug laimės žada. Būkite tikri:
Mes eisime ne į garbingą mirtį —
Mes turime gyvent ir nugalėt.
Na, o dabar — greičiau prie vaišių stalo
Ir paskandinkim rūpesčius vyne!

Visi išeina

III SCENA

Ten pat. Priešais rūmus.
Įeina du Sargybiniai.

PIRMAS SARGYBINIS

Kol kas, brolau. Vadinas, ryt kautynės.

ANTRAS SARGYBINIS

Taip, lemiamos. Lik sveikas. Ar mieste
Tu nieko ypatingo negirdėjai?

PIRMAS SARGYBINIS

Man regis, ne. O ką?

ANTRAS SARGYBINIS

Tikrų tikriausiai
Tai tik gandai. Labanaktis.

PIRMAS SARGYBINIS

Laimingai.

Įeina dar du Sargybiniai

ANTRAS SARGYBINIS

Žiūrėkite, vyručiai, akyliau.

TREČIAS SARGYBINIS

Jūs irgi nežiopsokite. Labanakt.

Sargybiniai stoja scenoje į savo vietas

KETVIRTAS SARGYBINIS

Čia mūsų štai vieta. Jei tik laivynas
Rytoj nesušlubuos, tai pėstija
Atsilaikys — už ją guldau aš galvą.

TREČIAS SARGYBINIS

Tokių drąsuolių reikia paieškot!

Obojų garsai po scena

KETVIRTAS SARGYBINIS

Tyliau! Kas per garsai?

PIRMAS SARGYBINIS

Girdi?

ANTRAS SARGYBINIS

Klausyk!

PIRMAS SARGYBINIS

Lyg muzika iš tolo...

TREČIAS SARGYBINIS

Iš po žemių.

KETVIRTAS SARGYBINIS

Kažin, tai geras ženklas?

TREČIAS SARGYBINIS

Nelabai.

PIRMAS SARGYBINIS

Nutilk, sakau... Ką tat galėtų reikšti?

ANTRAS SARGYBINIS

O štai ką: dievas Herkulis, kuris
Antonijų globojo, jį apleidžia.

PIRMAS SARGYBINIS

Eime, pasiteiraukim, ar kiti
Taip pat ką nors girdėjo?

Prisiartina prie kitų dviejų sargybinių

ANTRAS SARGYBINIS

Na, kas naujo?

VISI

vienu balsu

Girdėjote? Kaip jums patinka?

PIRMAS SARGYBINIS

Keista.

TREČIAS SARGYBINIS

Jūs girdit, vyrai?

PIRMAS SARGYBINIS

Einam garso link,
Kiek bus tik galima.

VISI

Tiesiog stebuklai!

Visi išeina

IV SCENA

Ten pat. Kambarys rūmuose. Įeina Antonijus, Kleopatra, Charmionė ir kiti.

ANTONIJUS

Erotai, šárvus man!

KLEOPATRA

Dar pamiegok.

ANTONIJUS

Ne, balandėle. Šarvus man, Erotai!

Erotas atneša šarvus

Aprenk mane, drauguži, geležim.
Jei šiandien laimė nusigręš nuo mūsų,
Tai tik todėl, kad aš nepaisau jos.
Greičiau.

KLEOPATRA

Aš noriu tau pagelbėt. Leisk.
Kam šitas daiktas?

ANTONIJUS

Nesikišk, palik jį.
Juk tu — ginklanešys manos širdies.
Ne taip, ne taip — štai šitaip...

KLEOPATRA

Nesijaudink.
Palauk, aš tau padėsiu. Kaip? Gerai?

ANTONIJUS

Gerai. Dabar aš būtinai laimėsiu.
Erotui
Ir tu apsišarvuok, drauguži.

EROTAS

Tuoj.

KLEOPATRA

Argi blogai aš užsegiau?

ANTONIJUS

Puikiausiai.
Kris vietoj tas, kas pabandys atsegt
Anksčiau, negu patsai to paprašysiu.
Erotai, tu perdaug ilgai krapštais!
Imk pavyzdį iš mano karalienės:
Štai kur ginklanešys! Koksai vikrumas!
Ak, mylimoji! Jeigu šiandien tu
Kautynėse mane matyt galėtum
Ir apie tokius dalykus nutuoktum,
Tai pasakytum, jog kovoju aš
Karališkai.

Įeina ginkluotas Kareivis

A, sveikas! Labas rytas.
Iš karto atpažįstu seną karį.
Mes nesivėliname niekados
Į darbą, kuris mielas mūsų širdžiai,
Ir imamės jo visad su džiaugsmu.

KAREIVIS

Valdove, nors ką tik prašvito dar,
Bet pamary šimtai šarvuotų vyrų
Tavęs jau laukia.

Šauksmai ir trimitų garsai.
Įeina karininkai ir kareiviai.

KARININKAS

Labas rytas, vade!
Graži dienelė.

VISI

Vade, labas rytas!

ANTONIJUS

Smagu girdėt. Šiandieną taip anksti
Atbudo saulė — lyg dvasia jaunuolio,
Kuriam vėliau bus lemta pagarsėt.
Duok šen, duok šen. Dar šitą. Ačiū. Viskas.
Laimingai, karaliene, lik sveika!
Kas žino, kas yra man skirta. Še
Kareivišką tau bučinį.

Bučiuoja Kleopatrą

Netiktų
Ir sarmata man būtų šiuo metu
Nuvalkiotus meilažodžius tau žerti.
Aš atsisveikinu su tavimi,
Kaip pridera rūsčiam plieniniam kariui.
Kovotojai, paskui mane.— Sudieu!

Antonijus, Erotas, karininkai ir kareiviai išeina.

CHARMIONĖ

Tave nuvest į miegamąjį?

KLEOPATRA

Taip.
Jis išžygiavo mūšin kaip herojus.
Ak, kad galėtų dvikovos keliu
Tos lemiamos grumtynės išsispręstil
Tuomet Antonijus... Deja... Eime.

Išeina

V SCENA

Aleksandrija. Antonijaus stovykla. Trimitų garsai. Įeina Antonijus, Erotas ir susitinka su senu Kareiviu.

KAREIVIS

Tegul dievai Antonijų globoja!

ANTONIJUS

O, jeigu vaizdas tavo šių rumbų
Mane privertęs būtų susiremti
Sausumoje!

KAREIVIS

Tada tiek daug karalių
Nebūtų atsimetę nuo tavęs
Ir tu nepasigestumei to kario,
Kuris tave apleido šiandien rytą.

ANTONIJUS

Kas toks mane apleido?

KAREIVIS

Kas jis toks?
Gi vienas artimiausių tau žmonių.
Gali kiek nori šaukti: „Enobarbai!"—
Neprisišauksi — kur tau! — ar išgirsi
Jo balsą, bet iš Cezario stovyklos:
„Aš tau daugiau nebetarnauju".

ANTONIJUS

Ką?

KAREIVIS

Jis perbėgo pas Cezarį, valdove.

EROTAS

Čia liko jo manta ir brangenybės.

ANTONIJUS

Jisai mus metė?

KAREIVIS

Aišku kaip diena.

ANTONIJUS

Pasiųsk, Erotai, jam visus jo daiktus,
Tik, saugok dieve, nieko nepamiršk,

Be to, pridėk dar laišką ir pranešk,
Jog atsisveikinu su juo gražiuoju,
Linkėdamas, kad niekad ateity
Nebeturėtų pagrindo jisai
Keist šeimininką. Aš pasirašysiu.
Kokia yra žiauri mana lemtis,
Jei sąžiningą žmogų ji paverčia
Nedorėliu... Skubėk. Ak, Enobarbai!

Išeina

VI SCENA

Aleksandrija. Cezario stovykla. Trimitai. Įeina Cezaris, Agripa, Enobarbas ir kiti.

CEZARIS

Pradėk, Agripa, kautynes. Pirmyn!
Antonijų paimti reikia gyvą.
Toks mūsų noras: jį pranešk visiems.

AGRIPA

Bus padaryta.

Išeina

CEZARIS

Geidžiama taika
Nebe toli. Mes turim nugalėt —
Ir tąsyk visos trys pasaulio dalys
Ramiai gyvens alyvmedžių pavėsy.

Įeina Žygūnas

ŽYGŪNAS

Antonijus jau iššygiavo.

CEZARIS

Eik
Ir nuo manęs Agripai pasakyk,
Kad perbėgėlius sustatytų priekin;
Tuomet Antonijaus pirmieji smūgiai
Bus nukreipti tiesiog į saviškius.

Išeina visi, išskyrus Enobarbą

ENOBARBAS

Atsimetė Aleksas. Į Judėją
Antonijus jį pasiuntė skubiai,
Bet jis karalių Ērodą sukurstė
Atsižadėti savo tikro pono
Ir palaikyti Cezarį, kuris
Už tokią paslaugą pakart jį liepė.
Kanidijui ir šutvei išdavikų
Įsitaisyt pavyko neblogai,
Bet jie pasitikėjimo neturi.
Kaip šlykščiai aš pasielgiau! Užtat
Save taip žiauriai keikiu dienąnakt,
Jog niekas man nemiela.

Įeina Cezario Kareivis

KAREIVIS

Enobarbai,
Antonijaus pasiuntinys atvyko;
Jis atgabeno tavo brangenybes
Ir dar šį tą lauktuvių. Eik dabar
Prie savo palapinės: jis tenai
Nukrovinėja nešulius nuo mulų.

ENOBARBAS

Gali sau viską pasiimti.

KAREIVIS

Ne,
Tu nejuokauk. Aš tau rimtai kalbu.
Verčiau atgal tu palydėtum žmogų.

Jei nestovėčiau šiuo metu sargyboj,
Jį pasisiūlyčiau išvesti pats.
O tavo imperatorius — dosnus
Nelyginant Jupiteris.

Išeina

ENOBARBAS

Pasauly

Nėra didesnio niekšo, negu aš,
Tai aišku. Tu, Antonijau, esi
Dosnumo neišsenkamas šaltinis!
Kaip būtum atsilyginęs tu man
Už prieraišumą ir ištikimybę,
Jei auksu tu apipili mane
Už išdavystę? Ta kraupi mintis
Be atvangos kamuoja mano širdį,
Ir jei iš sielvarto jinai nepliš
(Tuo netikiu, deja!), tada belieka
Kitokio griebtis būdo... Prieš tave,
Antonijau, pakelti ginklą? Niekad!
Verčiau po viso to, ką padariau,
Kur nors pastipsiu purvinam griovy,
Nes vien tik tokio galo aš ir vertas.

Išeina

VII SCENA

Mūšio laukas tarp dviejų stovyklų. Kautynių garsai. Būgnai ir trimitai. Įeina Agripa ir kiti.

AGRIPA

Mes įsibrovėm per giliai. Atgal!
Ir Cezariui paprakaituoti tenka.
Bet priešas atkaklesnis, negu laukėm.

Išeina.
Kautynių garsai. Įeina Antonijus ir sužeistas Skaras.

SKARAS

Narsusis imperatoriau! Tai bent
Kautynės, iš tikrųjų! Jei iš karto
Mes būtume taip spustelėję juos,—
Seniai jie būtų bėgti pasileidę,
Apsivynioję galvas skudurais.

ANTONIJUS

Tu visas kruvinas.

SKARAS

Lyg raidė „T"
Atrodė iš pradžių žaizda manoji,
Paskiau į „H" ji tapo panaši.

ANTONIJUS

Jie traukiasi!

SKARAS

Išmesim juos bematant
Į sąšlavyną! Dar keliems randams
Ant mano kūno vietos atsiras.

Įeina Erotas

EROTAS

Jie sumušti. Kova beveik laimėta.

SKARAS

Įkirskit jiems į kuprą. Lyg zuikius
Juos vykitės pridurmu! Plūkti bailį —
Didžiausias malonumas.

ANTONIJUS

Man tave
Reikės apdovanot už linksmą būdą
Ir dešimtsyk daugiau — už drąsą. Einam.

SKARAS

Gerai, aš kabalduoju iš paskos.

Visi išeina

VIII SCENA

Prie Aleksandrijos sienų.
Kautynių garsai. Įeina Antonijus
ir Skaras su kariuomene.

ANTONIJUS

Mes nubloškėme juos atgal, stovyklon.
Praneškit karalienei apie tai.
Rytoj, nespėjus saulei patekėt,
Mes pasistengsime iš priešo gyslų
Išleisti paskutinį kraują. Dėkui.
Jūs kovėtės kaip Hektorai tikri,
Ne vien iš pareigos, bet taip, tarytum
Save jūs patys būtumėte gynę.
Dabar į miestą traukite visi,
Draugus ir savo žmonas apkabinkit,
Papasakokit jiems apie žygius,
Kuriuos atlikot šiandien, ir tegu
Jie laimės ašarom nuplauna kraują
Ir bučiniais pagydo jums žaizdas.

Skarui

Duok ranką man.

Įeina Kleopatra su palyda

Apie narsybę tavo
Aš pasakysiu burtininkei šitai,
Idant galėtum pasidžiaugti tu
Jos padėka. O, pažiba pasaulio,
Plienu suspaustą kaklą man apglėbk.
Visoj puikybėj savo, taip, kaip stovi,

Pro geležinį šarvą prasiveržk
Prie mano alsiai spurdančios širdies
Ir imk ją triumfuodama!

KLEOPATRA

Dievaiti!
Narsuoli neprilygstamas! Tu vėl
Šypsaisi, nes laimingai ištrūkai
Iš pinklių šito atšiauraus pasaulio!

ANTONIJUS

Lakštingala tu mano! Mes nemaža
Paguldėm jų — ir jie nebepakils.
Brangiausioji, klausyk! Nors mano plaukus
Kai kur pasidabravo jau šerkšna,
Bet nesuglebo protas; o jėgos
Jaunimas man galėtų pavydėti.
Pažvelk į šitą didvyrį — ir teikis
Jam leisti pabučiuoti ranką tau.
Prieik, šaunus kary! Jis taip kovojo,
Lyg būtų įsikūnijus jame
Kažin kokia dievybė, pasiryžus
Išniokot visą giminę žmonių.

KLEOPATRA

Tau dovanosiu šarvus auksinius,
Kuriuos yra nešiojęs pats karalius.

ANTONIJUS

Jei būtų jie rubinais nuberti,
Tarytum įstabus vežimas Febo,—
Vis tiek jis būtų vertas jų. Duok ranką.
Mes, sukapotus kovoje skydus
Aukštai iškėlę, žengsim išdidžiai
Per Aleksandrijos gatves. Kaip gaila,
Kad rūmuose kariuomenė netilps!
Galėtume susėst už bendro stalo
Ir už rytojaus kautynes lemtingas
Išgert kaip dera. Gauskite, trimitai!

Aš noriu, kad varlnis jūsų skardas,
Su dundesiu litaurų susiliejęs,
Apkurtintų gyventojų ausis.
Te žemės balsas ir padangių aidas
Džiaugsmu vieningu pasitinka mus.

Visi išeina

IX SCENA

Cezario stovykla.
Kareiviai stovi sargyboje.

PIRMAS KAREIVIS

Jei mūsų nepakeis po valandos,
Sargybos būstinėn turėsim grįžti.
Šią naktį mėnesiena. Antrą ryto
Kautynės vėl, atrodo, prasidės.

ANTRAS KAREIVIS

Mums vakar buvo riesta.

Įeina Enobarbas

ENOBARBAS

O, naktie,
Būk liudininke man!

TREČIAS KAREIVIS

Kas ten toksai?

ANTRAS KAREIVIS

Palauk, duok paklausyti, ką jis kalba.

ENOBARBAS

Žvelk į mane, mėnuli maloningas!
Kai būsimosios kartos kada nors
Minės prakeiktą išdaviko vardą,

Patvirtink tu, jog vargšas Enobarbas
Kadaise atgailavo prieš tave.

PIRMAS KAREIVIS

Tai Enobarbas!

TREČIAS KAREIVIS

Cit. Nereik trukdyt.

ENOBARBAS

O, begalinio liūdesio valdove!
Nematomus nuodus nakties miglotos
Išgožki ant manęs ir išvaduok
Mane iš šio gyvenimo kankynės!
Paimk išdžiūvusią nuo skausmo širdį
Ir ją trinte sutrink ir sudaužyk
Į kietą akmenį nusikaltimo,
Kurį aš padariau... Kad tik mane
Ramybėje paliktų juodos mintys!
O tu, Antonijau, kurio kilnumas
Didesnis, negu mano begėdystė,
Nepyk ant Enobarbo, dovanok —
Ir lai sau jį pasaulyje bėgliu
Ir persimetėliu paskui vadina.
Antonijau, Antonijau!

Miršta

ANTRAS KAREIVIS

Aš siūlau
Užkalbint jį.

PIRMAS KAREIVIS

Neverta. Tegu šneka.
Gal kartais mes nugirsime šį tą,
Kas Cezariui bus pravartu žinoti.

TREČIAS KAREIVIS

Gerai, klausykim. Bet jisai užmigo.

PIRMAS KAREIVIS

Veikiau — apalpo. Argi gula kas
Su šitokia malda?

ANTRAS KAREIVIS

Artyn prieikim.

TREČIAS KAREIVIS

Atbusk! Ei, meldžiamasis, atsiliepk!

ANTRAS KAREIVIS

Tyli?

PIRMAS KAREIVIS

Jį palietė mirties ranka.

Tolumoj girdėti būgnai

Ar tu girdi? Tratėjimu dusliu
Jau būgnas kelia miegančius. Nuneškim
Sargybos būstan jį. Tasai žmogus —
Ne iš prastuolių. Mūsų laikas baigias.

TREČIAS KAREIVIS

Eime. Gal dar jisai atsigodės.

Kareiviai išneša Enobarbo kūną

X SCENA

Tarp dviejų stovyklų. Įeina Antonijus ir Skaras kariuomenės priešaky.

ANTONIJUS

Jie ruošias jūrų mūšiui: sausumoj,
Matyt, atkando dantį.

SKARAS

Jie nesnaudžia.

ANTONIJUS

Ore ir ugnyje, ir kur tik nori,
Jiems duosim atkirtį. Klausyk manęs:,
Mes pastatysim pėstininkus mūsų
Arčiau prie miesto, ant kalvų. Laivynui
Išplaukti jūron aš jau įsakiau.
Mes iš čionai galėsime puikiausiai
Stebėt visus veiksmus.

XI SCENA

Kita lygumos dalis. Įžygiuoja Cezaris su savo kariuomene.

CEZARIS

Aš antpuolio nesitikiu: geriausi
Jų vyrai — laivuose. Kol jie nepuls,
Tol nejudėt iš vietos. Tad greičiau
Į lygumą! Mes turim nugalėti.

Nužygiuoja

XII SCENA

Kita lauko dalis. Įeina Antonijus ir Skaras.

ANTONIJUS

Tuoj mariose kautynės prasidės.
Aš nuo ano kalniuko, kur pušis,
Gerai matysiu viską; pažiūrėjęs,
Pranešiu tau.

Pasišalina

SKARAS

Galeroj Kleopatros,
Ant stiebo, kregždės lizdą susisuko.
Žiniūnai tyli, nerimo pilni,
Tiesos sakyt nenori ar nedrįsta.
Antonijus čia drąsinas, čia vėl
Staiga įpuola į nusiminimą;
Pašlijusi jo laimė blaško jį
Tarp siaubo ir vilties.

Tolumoj girdėti būgno garsai.
Grįžta Antonijus.

ANTONIJUS

Sužlugo viskas!
Mane pražudė niekšė egiptietė.
Laivynas mūsų perėjo pas priešą.
Jie svaido jau į orą kepures,
Broliaujasi tarpusavy ir geria
Nelyginant seni bičiuliai... Tu,
Dviveide kekše, pardavei mane
Tam pienburniui. Vien prieš tave nuo šiolei
Mana širdis kovoti pasiryžus.
Kariuomenę paleidžiu. Lieka dar
Atkeršyti kerėtojai — ir galas.
Kariuomenę namo paleidžiu. Eik,
Pranešk visiems.

Skaras išeina

O saule, niekad jau
Aš tekančios tavęs neberegėsiu.
Čionai Antonijus su savo laime
Šiandieną atsisveikina,— štai čia
Jai paskutinį sykį spaudžia ranką.
Kas būtų patikėjęs? Pataikūnai,
Kurie it šunes laižė man padus
Ir mano dosnumu mielai naudojos,
Dabar bemeilikaudami ištirpo

Prieš Cezarį... Jis žydi! O pušis,
Kuri iš aukšto žvelgė į kitus,—
Plika ir nugenėta... Aš apgautas.
Klastinga egiptietė! Tavo žvilgsnis
Į mūšio lauką vedė ir atgal
Antonijaus pulkus. O! Aš buvau
Taip apsvaigintas, jog krūtinę tavo
Laikiau visų troškimų vainiku,
Ir štai mane tu kaip tikra čigonė
Apmulkinai ir elgetaut paleidai.
Erotai! Ei!

Įeina Kleopatra

Dink, laume, iš akių!

KLEOPATRA

Už ką gi mano viešpats ir valdovas
Taip rūstauja ant savo mylimos?

ANTONIJUS

Išnyk tuojau! Kitaip su tavimi
Susidorosiu deramu būdu
Ir Cezariui triumfą pagadinsiu.
Norėčiau aš, kad paskui jo vežimą
Tu žengtumei su gėda, kad tave
Jis pastatytų prieš rėksmingą minią
Ir rodytų už pinigus žiopliams
Kaip moteriškos padermės pabaisą,
Kad išakėtų veidą tau nagais
Oktavija, pritrūkusi kantrybės.

Kleopatra išeina

Gerai, kad pasišalinai laiku.
Žinau, gyvybė — pats didžiausias gėris,
Bet jei nuo mano rankos nirtulingos
Iš karto gautum galą, tai, gal būt,
Išvengtum šimto baisesnių mirčių.

Erotai, kurgi tu? Ant mano kūno
Tarytum Neso rūbai... O, suteik
Man, Herkuli, siautulingumą savo,
Kad aš galėčiau ant ragų mėnulio
Nusviesti žmogų ir sunkiu vėzdu
Patsai save sutriuškinti. Mirtis
Tai raganai! Aš įkliuvau netyčia
Į jos žabangas... Pusvaikiui romėnui
Ji pardavė mane — ir užtatai
Privalo mirti. Kurgi tu, Erotai!

Išeina

XIII SCENA

Aleksandrija. Kleopatros rūmai. Įeina Kleopatra, Charmionė, Iradė ir Mardianas.

KLEOPATRA

Padėkit man! Jis nertėja labiau,
Negu dėl savo skydo Telamonas.
Net pagarsėjęs Kalidono šernas
Nebuvo taip įdūkęs, kaip jisai.

CHARMIONĖ

Tu kapo rūsyje užsidaryki,
O jam pranešk, jog numirei. Lengviau
Yra mums atsisveikint su gyvybe,
Negu su šlove.

KLEOPATRA

Taip, į kapo rūsį.
Tu, Mardianai, eik tuojau pas jį
Ir pasakyk, kad aš nusižudžiau,
Kad mano paskutinis žodis buvo
„Antonijus"... Bandyk jį sugraudint
Ir man paskui papasakok, kaip jis

Sutiko žinią apie mano mirtį.
Greičiau į kapo rūsį!

Visi išeina

XIV SCENA

Ten pat. Kitas kambarys.
Įeina Antonijus ir Erotas.

ANTONIJUS

Erotai, tu manai, kad prieš tave
Antonijus?

EROTAS

Be abejo, valdove.

ANTONIJUS

Mes kartais matom debesis danguj,
Kurie panašūs būna į drakoną,
Į mešką, liūtą ar bokštuotą pilį,
Į statų kalną ar uolotą skardį
Ar iškyšulį melsvą, ant kurio
Dūluoja medžiai; taip garai migloti
Dažnai apgauna mums akis. Ar tau
Regėti teko prieblandoj vakarėj
Tuos nuostabius paveikslus?

EROTAS

Taip, valdove.

ANTONIJUS

Tai, kas atrodė tau lyg baltas žirgas,
Ūmai ištirpsta ūkanoj lengvoj
Ir susilieja beregint su ja
Tarsi vanduo su vandeniu.

EROTAS

Teisybė.

ANTONIJUS

Erotai mano mielas, lygiai toks
Ir aš dabar. Iš pažiūros tuo tarpu
Esu Antonijus; bet iš tiesų
Tai mano tik šešėlis. Dėl Egipto
Aš kariavau, ir štai jo karalienė,
Kurios širdis lyg ir priklausė man,
Kaip kad priklausė jai širdis manoji
Bei milijonai tų, kurių netekom,—
Su priešu susiuostė paslapčiom,
Begėdiškai išmainė mano garbę
Į Cezario triumfą!
Bet tu neverk, brangus Erotai: aš
Pajėgsiu dar atimti sau gyvybę.

Įeina Mardianas

Ta nelaboji tavo Kleopatra
Man išmušė iš rankų ginklą!

MARDIANAS

Ne,
Antonijau, tave jinai mylėjo
Ir savąjį likimą su tavim
Surišo neatsiejamai.

ANTONIJUS

Nutilk!
Lauk iš čionai, suįžūlėjęs skape!
Ji išdavė mane — ir turi mirt.

MARDIANAS

Mes su gyvybe savo atsiskaitom
Tik vienąkart — ir šitą savo skolą
Jinai jau sumokėjo. Ko geidei —
Įvyko. Štai jos paskutiniai žodžiai:
„Antonijau! Antonijau taurus!.."
Čia atdūsis sunkus nutraukė šauksmą
Pusiaukelėj tarp lūpų ir širdies;

Ir šitaip, tavo vardą tardama,
Jinai paliko šį pasaulį.

ANTONIJUS

Kaip,
Ji mirė?

MARDIANAS

Taip, pasimirė.

ANTONIJUS

Erotai,
Nuimk man šarvus. Pagaliau baigti
Ilgos dienos darbai. Einu ilsėtis.

Mardianui

Dėkok, kad tavo kailis liko sveikas.
Nesi to vertas. Nešdinkis!

Mardianas išeina.
Erotui.

Na, trauk!
Net ir septinlinkas Ajakso skydas
Nuo šito smūgio neapgins manęs.
Plyšk, plyšk, krūtine! Sukietėk, širdie,
Ir sudaužyki trapią savo celę.
Vikriau, Erotai! Aš — nebe karys.
Metu į šalį sulankstytus šarvus...
Sudieu! Aš gėdos jums nepadariau.
Erotai, pasišalink valandėlei.

Erotas išeina

Tave aš greit pavysiu, Kleopatra,
Ir verkdamas maldausiu dovanot.
Taip bus lengviau, nes gaišatis — kankynė.
Užgeso žiburys... Man laikas migti;
Šioj žemėj slankioti nėra prasmės.
Betikslės visos pastangos: nuo šiol

Kiekvienas žingsnis — tūpčiojimas vietoj.
Belieka antspaudą uždėt — ir tiek.
Erotai! Aš einu jau, karaliene.
Erotai, tu girdi? Palauk, brangioji,
Tuoj mes abu tarp sodų amžinų
Susikabinę vaikščiosim laimingi,
Ir visos vėlės mus būriu lydės,
Palikusios Didonę ir Enėją.
Eik šen, Erotai!

Grįžta Erotas

EROTAS

Ko valdovas geidžia?

ANTONIJUS

Nuo tos akimirkos, kai mirė ji,
Menka yra garbė toliau gyventi
Ir rūstinti be reikalo dievus.
Aš raižiojau pasaulį savo kárdu
Ir ant Neptūno nugaros žalios
Miestus ne kartą iš laivų stačiau,—
Kodėl gi privalau bailesnis būti
Už moterį, kurios kilni mirtis
Byloja Cezariui: „Aš nugalėjau
Pati save"? Atsimeni, Erotai,
Tu priesaiką davei man: jei kada
Nebeturėsiu išeities, kaip šiandie,
Ir nešlovė, ir siaubas man grūmos,
Tai tu sutiksi nužudyt mane,
Kada tave aš paprašysiu. Ryžkis.
Ko pabalai? Juk tu, mane nudėjęs,
Suduosi smūgį Cezariui.

EROTAS

Dievai,
Nejaugi aš galėčiau padaryti
Tai, ko per šitiek metų neįstengė
Nė taiklios partų strėlės?

ANTONIJUS

Negi tu
Norėtum Romoj pamatyt pro langą,

Kaip tavo ponas sukryžiuotom rankom,
Kadais išdidžią galvą panarinęs,
Iš gėdos nepakeldamas akių,
Paskui triumfinį vežimą žengia,
O Cezaris, nuo pergalės apsvaigęs,
Jį lydi paniekos žvilgsniu?

EROTAS

Ne, ne!

ANTONIJUS

Tada drąsiau! Nuo viso to, Erotai,
Tik mirtina žaizda mane išgelbės.
Trauk savo kardą šaunųjį, kuriuo
Esi tėvynei tiek pasidarbavęs.

EROTAS

Valdove, pagailėk manęs, meldžiu.

ANTONIJUS

Kai suteikiau tau laisvę, tu žadėjai
Nepriešt arauti prašymui tokiam.
Turi dabar tesėti savo žodį,
Kitaip man tavo nuopelnai visi —
Skatiko neverti. Greičiau! Ko lauki?

EROTAS

Jei taip, nugręžki savo veidą šviesų,
Kuriam pasaulis lenkėsi.

ANTONIJUS

Gerai.

Nusigręžia nuo jo

EROTAS

Štai, mano kardas jau ištrauktas.

ANTONIJUS

Kirsk!
Na, ko gi tu delsi?

EROTAS

Brangiausias vade
Ir mylimas valdove, leiski man
Sudie tau tart, prieš smogiant baisų smūgį

ANTONIJUS

Tu jau tarei, drauguži. Liki sveikas.

EROTAS

Didysis imperatoriau, sudie!
Tu įsakai man užsimoti?

ANTONIJUS

Taip.

EROTAS

Ne, niekuomet!

Krinta ant kardo

Antonijaus mirties
Neteks man apraudot.

ANTONIJUS

Koksai kilnumas!
Erotai, tavo įstabi drąsa
Parodė, kaip turėjau pasielgti.
Drauge su karaliene tu davei man
Didvyriškumo pavyzdį; bet aš
Taipogi sužieduotas su mirtim
Ir jos glėbin skubu lyg meilės guolin.
Žiūrėk, Erotai: aš, valdovas tavo,
Geidžiu numirt kaip tavo mokinys.
Dėkoju tau...

Krinta ant kardo

Aš gyvas? Tebe gyvas?
Sargybiniai! Nudurkite mane!

Įeina Derketas su sargyba

EROTAS

Kas per šauksmai?

ANTONIJUS

Deja, aš atlikau
Tik pusę darbo. Baikite, draugai.

ANTRAS SARGYBINIS

Žvaigždė nukrito...

TREČIAS SARGYBINIS

Didelei gadynei
Atėjo galas.

VISI

Vargas, vargas mums!

ANTONIJUS

Nudurkit bent iš meilės!..

PIRMAS SARGYBINIS

Negaliu.

ANTRAS SARGYBINIS

Aš irgi nedrįstu.

TREČIAS SARGYBINIS

Nedrįsta nieks.

Sargybiniai išeina

DERKETAS

Tava mirtis išsisklaidyti liepia
Ištikimiesiems tavo palydovams.

Pasiimdamas Antonijaus kardą

Šis kardas, ši naujiena maloni
Pas patį Cezarį praskins man kelią!

Įeina Diomedas

DIOMEDAS

O kur Antonijus?

DERKETAS

Štai jis.

DIOMEDAS

Dar gyvas?

Kodėl neatsakai?

ANTONIJUS

Tai Diomedas?..
Nutrauk man vienu mirtinu kirčiu
Visas kančias iš karto!

DIOMEDAS

Didis vade,
Čia Kleopatra atsiuntė mane.

ANTONIJUS

Kada? Seniai?

DIOMEDAS

Ne, ką tik.

ANTONIJUS

Kur jinai?

DIOMEDAS

Pasislėpė karališkam rūsy.
Jai nujautimo balsas pakuždėjo,
Kad atsitiko kažin kàs. Pajutus,
Jog įtari tu ją išdavyste
Ir jog nėra vilties tave nuramdyt,
Ji apsiskélbė mirus; bet po to,
Pabūgusi siaubingų pasekmių,
Man liepė visą tiesą tau atskleisti.
Ar tik ne per vėlai aš atėjau?

ANTONIJUS

Taip, Diomedai, tu pavėlavai.
Labai tave prašau, pašauk sargybą.

DIOMEDAS

Ei, imperatoriškoji sargyba!
Jus šaukia vadas. Girdit?

Įeina keturi ar penki Antonijaus sergėtojai

ANTONIJUS

Padarykit
Šią paskutinę paslaugą, draugai:
Nuneškite mane pas Kleopatrą!

PIRMAS SARGYBINIS

O, vargas mums, valdove! Negi mes,
Bičiuliai tavo patys artimiausi,
Tave turėsim pergyvent?

VISI

Atėjo
Baisi diena!

ANTONIJUS

Ak, meldžiamieji, veltui
Jūs norit savo sielvartu giliu
Atšiaurųjį likimą sugraudinti!
Mokėkite skaudžiausius jo smūgius
Su abejinga šypsena sutikti
Ir tuo būdu atkeršykite jam.
Pakelkite mane. Aš jus ne sykį
Vedžiau kovon. Dabar, mieli draugai,
Mane jums tenka nešt. Visiems dėkoju.

Išneša Antonijų

XV SCENA

Ten pat. Kapo rūsys.
Viršuj pasirodo Kleopatra, Charmionė ir Iradė.

KLEOPATRA

Iš čia aš niekur neisiu, Charmione.

CHARMIONĖ

Brangioji ponia, leisk tave paguost...

KLEOPATRA

Nereikia. Siaubas, klaikuma, kas nori —
Tik ne paguoda! Sielvarto gelmė
Privalo atitikti svorį smūgio,
Kurį patyriau.

Apačioj pasirodo Diomedas

Na, sakyk! Jis miré?

DIOMEDAS

Dar ne; bet jau per plauką nuo mirties.
Pažvelk — ir pamatysi, kaip čionai
Gabena jį sargybiniai.

Apačioj sargybiniai įneša Antonijų

KLEOPATRA

O, saule,
Paversk padangę visą pelenais!
Tegu pasaulis tamsumon nugrimzta!
Antonijau! Antonijau!.. Draugai,
Padėkite! Irade, Charmione!
Padėkite į viršų jį užnešt!

ANTONIJUS

Tylos prašau! Ne Cezario narsybė
Antonijų sutriuškino. Save
Patsai jis nugalėjo išdidžiai.

KLEOPATRA

Tikra tiesa. Antonijų įveikti
Nebūtų sugebėjęs niekas kitas.
Bet man, deja, nuo šito ne lengviau.

ANTONIJUS

Egipto karaliene, aš jau mirštu,
Ir tyčia mirtį gaišinu kol kas,
Norėdamas suspėt ant tavo lūpų
Prie begalinio skaičiaus bučinių
Pridėti paskutinį...

KLEOPATRA

Mano mielas,
Atleisk, kad negaliu, kad nesiryžtu
Ten, pas tave, nulipti, nes bijau
Pakliūti priešui į rankas. Pakolei
Nuodai, gyvatės, durklai ką nors reiškia,
Tol džiūgaujančiam Cezariui neteks
Pažeminta gėrėtis Kleopatra;
Romi Oktavija, žmona tavoji,
Negaus įsmeigti niekad į mane
Su panieka ledinio savo žvilgsnio.
Tavęs, Antonijau, čionai aš laukiu.
Draugai! Merginos! Tempkite aukštyn.

ANTONIJUS

Tik paskubėkit. Aš esu vos gyvas.

KLEOPATRA

Pakelti tokią naštą — ne juokai!
Atrodo, kad visa galybė tavo
Pavirto į sunkumą. Jeigu kas
Junonės valdžią dievišką man duotų,—
Merkurijui sparnuotam liepčiau aš
Dangun tave nunešt, ir tu sėdėtum
Greta paties Jupiterio. Taip, taip...

Truputį dar. Bet fantazuoti linkę
Vieni kvailiai... Na, dar šiek tiek, dar, dar.

Užkelia Antonijų į viršų

Čia, pas mane, arčiau! Numirki ten,
Kur tu džiaugeis gyvenimu. Norėčiau
Tave aš atgaivinti bučiniais!..
O, jeigu tai įstengčiau padaryt,—
Nepagailėčiau lūpų!

VISI

Liūdnas vaizdas!

ANTONIJUS

Aš mirštu, egiptiete. Gurkšnį vyno.
Man reikia pasakyti tau kai ką...

KLEOPATRA

Ne, man kalbėti leisk — ir aš taip žiauriai
Prakeiksiu veidmainingąją Fortūną,
Jog savo verpstą sudaužys jinai.

ANTONIJUS

Brangioji karaliene, tu prašyk,
Kad Cezaris paliktų tau gyvybę
Ir garbę... O, o!

KLEOPATRA

Šių dviejų dalykų
Suderint neįmanoma yra.

ANTONIJUS

Mieloji Kleopatra, tu nė vienu
Iš Cezario tarnų nepasikliauk,
Išskyrus Prokulėjų.

KLEOPATRA

Pasikliauju
Tik šitom rankom ir ryžtu.

ANTONIJUS

Kam tau apie nelemtą mano mirtį
Galvot ir lieti ašaras dėl jos?
Verčiau tu prisimink dienas laimingas,
Kada, įkopęs į šlovės viršūnę,
Didžiu pasaulio viešpačiu buvau.
Bet mirštu aš garbingai, kaip romėnas,
Romėno nugalėtas kovoje,
Tačiau nenusiėmęs bailiai šalmo
Prieš narsųjį tautietį. Mano jėgos
Išseko... Aš nebegaliu...

KLEOPATRA

Nejau
Tu mirsi, prakilniausias iš žmonių?
Nejaugi tu mane paliksi vieną
Dausioti šiam pasaulyje nykiam,
Kuris man be tavęs — lyg kiaulių tvartas?

Antonijus miršta

Merginos, jūs pažvelkite! Sudužo
Karališkas vainikas! Sutrempta
Narsiųjų žygių vėliava! Nuvyto
Didingas lauras!.. Paauglių ir mergšių
Suaugę vyrai pradeda bijot.
Prapuolė heroizmas, ir mėnuliui
Nebėr į ką veizdėt nuo aukštumos...
O, mano mylimas!

Apalpsta

CHARMIONĖ

Nurimk, valdove!

IRADĖ

Jinai nebe gyva.

CHARMIONĖ

Brangioji ponia!

IRADĖ

Valdove!

CHARMIONĖ

Karaliene! Karaliene!

IRADĖ

Egipto viešpate!

CHARMIONĖ

Tyliau, Irade.

KLEOPATRA

atsipeikėjusi

Ne viešpatė, o moteris tiktai,
Kuri jausmams taip lygiai pasiduoda,
Kaip paprasta melžėja. O, kad aš
Dievams galėčiau sviesti savo skeptrą
Ir riktelėt, jog ne blogiau už juos
Aš gyvenau, kol jie negailestingai
Pagrobė mano deimantą... Gana!
Kentėt yra kvailystė. Neiškentęs
Pradėsi staugti kaip pasiutęs šuo...
Tad argi nuodėmė yra įžengt
Mirties tamsion buveinėn savo noru? —
Merginos, liaukitės! Pakelkit galvas!
Na, Charmione! Ak, jūs, mano mielos!
Žiūrėkite: užgeso žiburys.
Žvaliau, kariai šaunieji, neliūdėkit!
Su pagarba palaidosime jį
Ir drąsiai, kaip narsiems romėnams dera,
Išplėšime gyvybę patys sau.
Greičiau... Atšalo amžinai krūtinė,
Kur plakė dvasios milžino širdis.
Merginos mano! Ak, merginos mano!
Mes pasilikom vienos, be draugų —
Ir mirti užtatai mums nebaugu.

Išeina. Išnešamas Antonijaus kūnas.

PENKTAS VEIKSMAS

I SCENA

Aleksandrija. Cezario stovykla.
Įeina Cezaris, Agripa, Dolabela, Mecenatas, Galas, Prokulėjus ir kiti jo karinės tarybos nariai.

CEZARIS

Eik, Dolabela, liepk jam pasiduot.
Tu pasakyk, kad jo užsispyrimas —
Juokingas ir beprasmiškas.

DOLABELA

Klausau.

Išeina.
Įeina Derketas su Antonijaus kardu.

CEZARIS

Kas tu toksai, kuris taip įžūliai
Drįsti čia pasirodyti? Ir kam
Tas kardas kruvinas?

DERKETAS

Esu Derketas.
Antonijui dorai aš tarnavau,
Kaip to jisai iš tikro nusipelnė.
Tol, kol galėjo vaikščiot ir kalbėt,
Jis buvo mano viešpačiu, ir aš,
Gyvybės negailėdamas, kovojau
Su jo aršiausiais priešais. Jeigu nori,
Priimk mane tarnybon: ne mažiau
Kaip Antonijui tau ištikimas būsiu;
O jeigu ne,— myriop mane pasmerk.

CEZARIS

Ką tavo žodžiai reiškia?

DOLABELA

Tai, kad mirė
Antonijus.

CEZARIS

Kritimas šio galiūno
Turėtų taip sudrebint visą žemę,
Kad liūtai būtų miestan atblokšti,
O žmonės atsidurtų dykumoj.
Antonijaus mirtis — ne šiaip kas nors.
Juk pusėje pasaulio viešpatavo
Jo vardas.

DERKETAS

Taip. Ir visgi mirė jis.
Bet jam ne budelis nukirto galvą,
Ne peilis pasamdytų žmogžudžių
Nudobė jį. Ne! Ta ranka, kuri
Įamžino tiek žygių jo šlovingų,
Širdy pakankamai drąsos surado
Galingą širdį perverti... Antai
Ištrauktas iš žaizdos velionio kardas,
Paraudęs nuo jo kraujo prakilnaus.

CEZARIS

Draugai, jūs nusiminę, aš matau.
Dievais prisiekiu, nuo tokių naujienų
Bepigu ir karaliui apsiverkt!

AGRIPA

Kaip keista: mes dažnai apraudam tai,
Ko siekėme aistringai.

MECENATAS

Jo dorybės
Atsverdavo visas silpnybes jo.

AGRIPA

Tokios turtingos prigimties dar niekad
Pasaulis neregėjo. Bet dievai
Mus tyčiomis apdovanoja ydom,
Kad žmonės pasiliktų žmonėmis...
Net Cezaris sujaudintas!

MECENATAS

Prieš jį —
Lyg veidrodis didžiulis, kur nenorom
Patsai save išvydo jis kaip gyvą.

CEZARIS

Deja, Antonijau, prie viso to
Aš privedžiau tave. Bet tenka juk
Iš savo kūno skaudulį išpiauti.
Turėjo vienas mudviejų žūt būt
Sulaukti tokio galo, nes kartu
Mes niekaip nesutilpome pasauly.
Ir vis dėlto, bičiuli, mielas broli,
Pagalbininke užmojų didžių,
Garbingas bendražygi, patarėjau,
Tvirčiausias mano ramsti, talkininke
Bei įkvėpėjau mano nuoširdus,—
Kaip aš dabar galiu nesielvartauti
Ir ašarom neverkti kruvinom,
Kad nenumaldoma valia likimo
Išskyrė šitaip mudviejų kelius?
Jūs žinote, draugai... Bet ne, vėliau.

Įeina Egiptietis

Ką nori jis pranešt, matyt iš veido.
Kas tu per vienas?

EGIPTIETIS

Vargšas egiptietis.
Manoji karalienė Kleopatra,
Netekus visko, kapo rūsyje
Pasislėpė ir geidžia sužinoti,

Kokia dalia nuo šiolei jai skirta
Ir kam ji turi būti pasiruošus.

CEZARIS

Lai nesijaudina. Netrukus jai
Pranešime, kaip tauriai ir garbingai
Ketiname su ja mes pasielgti.
Juk Cezaris nemoka būt žiaurus.

ŽYGŪNAS

Tegu dievai tave už tai globoja!

Išeina

CEZARIS

Nueik ir pasakyk jai, Prokulėjau,
Kad nuoskaudos jokios ji nepatirs.
Mes turim jos orumą patausot,
Kitaip jinai nusižudyti gali
Ir tuo sudrumsti iškilmes. Užtat
Žadėki drąsiai visa, ko tik trokšta
Jos taip giliai suaudrinta širdis.
Jei Romoj ją parodysim žmonėms,
Įamžinsime tuo triumfą savo.
Tad paskubėk ir, atsaką jos gavęs,
Nedelsdamas sugrįžk atgal.

PROKULĖJUS

Klausau.

CEZARIS

Ir tu eik, Galai.

Galas išeina

Kurgi Dolabela?
Tegu ir jis keliauja.

AGRIPA ir MECENATAS
kartu

Dolabela!

CEZARIS

Nereik. Prisiminiau, jog kažin kur
Jis pasiųstas ir bus netrukus čia.
Prašau paskui mane į palapinę.
Galėsit patys spręsti iš laiškų,
Kaip aš ilgai nuolaidžiavau, kaip sténgiaus
Išvengti karo, kurs galų gale
Man buvo primestas. Eime. Jūs viską
Tuoj pamatysit savo akimis.

Visi išeina

II SCENA

Aleksandrija. Karališkojo kapo rūsys. Įeina Kleopatra, Charmionė ir Iradė.

KLEOPATRA

Jau mano sielvartas bent kiek atlyžo.
Aš nepavydžiu Cezariui: jisai —
Likimo valios vykdytojas tik,
Klusnus likimo vergas, o ne viešpats.
Iš tikro didis tas, kas vienukart
Mokėjo perkirst mazgą, viską baigti,
Užtvenkęs tėkmę įvykių, užmigt,
Pamiršti amžinai žinduko skonį,
Pažįstamą nuo lopšio ir monarchui,
Ir elgetai.

Prie požemio durų prieina Prokulėjus, Galas ir sargybiniai.

PROKULĖJUS

Egipto karalienei
Daug gero linki Cezaris ir prašo,
Kad jam praneštum, ko iš jo geidi.

KLEOPATRA

Kaip tavo vardas?

PROKULĖJUS

Prokulėjus.

KLEOPATRA

Man
Antonijus apie tave šnekėjo
Ir liepė pasikliauti tavimi.
Bet aš dabar apgaulei abejinga,
Užtat ir nebevertinu doros.
Jei tavo ponas nori Kleopatrą
Priverst prašyti išmaldos iš jo,—
Tu jam primink, jog karalienei imt
Mažiau kaip viešpatystę — nepritinka;
Tegul tad nukariautąjį Egiptą
Jis teikias mano sūnui atiduot,
Ir aš klūpsčia dėkosiu jam už tai,
Kad man jis mano žemę dovanojo.

PROKULĖJUS

Būk visiškai rami, nebūkštauk nieko.
Žinok, esi tu Cezario globoj;
Tikėk begaliniu jo dosnumu,
Kurį jis kiekvienam, ką spaudžia bėdos,
Išlieti pasiruošęs visuomet.
Leisk man jam pasakyt, jog sutinki
Jo maloningai valiai atsiduoti,
Ir tavo nugalėtojas patsai
Prašys, kad tu priimtumei pagalbą,
Kurios iš jo keliaklupsčia meldi.

KLEOPATRA

Pranešk, jog aš nusilenkiu jo laimei
Ir pripažįstu, kad nuo šiol vien jam
Priklauso prarasta galybė mano,
Kad aš klusnumo meno mokaus uoliai
Ir trokštu veidą Cezario matyt.

PROKULĖJUS

Aš taip ir pasakysiu, karaliene.
Nurimk. Tavos nelaimės kaltininkas
Užjaučia tau giliai.

GALAS

Mes ją pagavome be jokio vargo.

Į langą įremtomis kopėčiomis Prokulėjus su dviem sargybiniais įlipa į antkapio vidų ir iš užpakalio apsupa Kleopatrą. Kiti kareiviai atšauna geležines velkes ir atidaro duris.

Pasaugokit, kol Cezaris atvyks.

Išeina

IRADĖ

Kilniausioji valdove!

CHARMIONĖ

Kleopatra!
Tu į nelaisvę paimta...

KLEOPATRA

Na, rankos,
Skubėkite!

Išsitraukia durklą

PROKULĖJUS

Šviesiausioji, palauk,
Savęs neluošink! Aš — ne išdavikas,
O gelbėtojas tavo.

KLEOPATRA

Negi tu
Gailiesi man mirties, kuri net šuniui
Sutrumpina kančias?

PROKULĖJUS

Nesižudyk,
Nemenkink tuo dosnybės mano pono!
Jei mirsi tu, nepastebėtas liks
Nepaprastas taurumas jo širdies,
Kurs turi atsiskleist visam pasauliui.

KLEOPATRA

Greičiau, mirtie, čionai! Girdi? Gana
Tau kūdikius ir elgetas naikint,—
Še, pasiimki tikrą karalienę!

PROKULĖJUS

Valdove, liaukis!

KLEOPATRA

Kam tuščiai plepu?..
Nustosiu aš ir valgyti, ir gerti,
Ir nemiegosiu tol, pakol užges
Many gyvybė. Kad ir kažin kaip
Iš kailio nertųs Cezaris, bet niekad
Prieš jį aš nestovėsiu surišta,
Ir priekaištingai lediniu žvilgsniu
Oktavija paika manęs nevarstys.
Jūs manot, kad kiekvienas Romos driskius
Kvatodamas galės pirštu badyt
Į Kleopatrą? Ne, verčiau tegul
Kur nors griovy trūnysiu aš tėvynėj
Ar Nilo dumbluose nuoga gulėsiu,
Kol, sukapota bimbalų piktų,
Pavirsiu baidyklė! Tegul verčiau
Gimtinėj ant aukščiausios piramidės
Mane pakars, grandinėm surakintą!

PROKULĖJUS

Tau mano ponas pagrindo neduoda
Tokių baisybių laukti.

Įeina Dolabela

DOLABELA

Apie tai,
Kas čia įvyko, Cezaris jau žino.
Tave jisai atšaukia, Prokulėjau,
O saugot karalienę liepė man.

PROKULĖJUS

Labai džiugu girdėti, Dolabela.
Būk jai švelnus.

Kleopatrai

Ką tu tik panorėsi,
Mielai pranešiu Cezariui tuojau.

KLEOPATRA

Praneški jam, kad aš geidžiu mirties.

Prokulėjus su sargybiniais išeina

DOLABELA

Ar teko tau, kilniausioji valdove,
Apie mane girdėti kada nors?

KLEOPATRA

Nebeprisimenu.

DOLABELA

Tikrų tikriausiai
Pažįsti tu mane.

KLEOPATRA

Ką aš pažįstu
Ir ką esu girdėjus, nesvarbu.
Kai moterys arba maži vaikai
Jums pasakoja, ką nakčia sapnavo,
Jūs juokiatės iš to labai skaniai,
Tiesa?

DOLABELA

Nesuprantu.

KLEOPATRA

Aš sapnavau,
Jog imperatorius kadais gyveno,
Vardu Antonijus... O, kad galėčiau
Užmigti vėl, kad dar bent vieną kartą
Toksai žmogus prisivaidentų man!

DOLABELA

Meldžiu atleist...

KLEOPATRA

Jo veidas buvo giedras
Kaip tas dangus, kur saulė ir mėnulis
Keliauja savo įprastu taku,
Mažytį mūsų žemės rutulėlį
Apšviesdami iš tolo.

DOLABELA

Karaliene...

KLEOPATRA

Jo kojos būtų peržengusios drąsiai
Per okeaną; rankom iškeltom
Jisai pasaulį laikė apkabinęs.
Kai jis kalbėjo su draugais, jo balsas
Lyg dangiška harmonija skambėjo;
Kai trokšdavo pagąsdinti tautas,
Jo žodis rūsčiai griaudė lyg perkūnas.
Jam buvo svetima žiema šykštuolė,—
Žavėjo dosnumu jis kaip ruduo,
Kurio gėrybės niekad neišsenka.
Jisai nenusileisdavo į dugną
Net pomėgiuose savo — ir aukštyn
Išnerdavo nelyginant delfinas.
Didžiūnai ir monarchai vainikuoti
Jam lenkėsi kaip paprasti tarnai.

Lyg iš kišenės smulkias monetas
Kairėn ir dešinėn jisai dalino
Salas, karalystės...

DOLABELA

O, Kleopatra!

KLEOPATRA

Štai kokį žmogų sapnavau! Sakyk,
Ar toks tikrai pasauly gali būti?

DOLABELA

Negali, karaliene.

KLEOPATRA

Tu meluoji,
Tegul tatai paliudija dievai!
Bet jeigu net jo būta iš tiesų,
Vis tiek jis nepasiekiamas kaip sapnas.
Gamta nedrįsta išradingumu
Su vaizduote sparnuota lenktyniuoti,
Tačiau jinai Antonijų sukūrė
Ir tuo būdu užtemdyt sugebėjo
Fantazijos didžiausius stebuklus.

DOLABELA

Šviesiausioji valdove, paklausyki.
Tavoji nedalia — didi kaip tu,
Didi ir tavo sielvarto našta.
Mano širdis taip jautriai atsiliepia
Į skaudų tavo negandą, jog aš
Sutikčiau pats pakelt smūgius visus
Ir net nustot laimikio išsvajoto.

KLEOPATRA

Dėkoju tau. Ką Cezaris ketina
Daryti su manim?

DOLABELA

Deja, turiu
Nenoromis tave įspėt...

KLEOPATRA

Dėl ko?

DOLABELA

Kad ir labai jis maloningas, bet...

KLEOPATRA

Mane paskui triumfinį vežimą
Žingsniuot privers?

DOLABELA

Tokia yra, valdove,
Valia jo.

Trimitų garsai

ŠAUKSMAI UŽ SCENOS

Kelią Cezariui didžiam!

Įeina Cezaris, Galas, Prokulėjus, Mecenatas, Seleukas ir palyda.

CEZARIS

Kuri čionai Egipto karalienė?

DOLABELA

Kleopatrai

Atvyko imperatorius.

Kleopatra klaupiasi

CEZARIS

Pakilk,
Egipto viešpate, nereikia klauptis.
Prašau tave, pakilk.

KLEOPATRA

Dievai taip lėmė,
Ir aš tau nusilenkti privalau
Kaip savo nugalėtojui ir ponui.

CEZARIS

Vyk tokias nelabas mintis į šalį.
Nors nuoskaudos, patirtos iš tavęs,
Dar neišdilo mūsų atminty,
Bet mes atsitiktinėm jas laikysim.

KLEOPATRA

Vienintelis valdove šio pasaulio!
Aš nesiryžtu teisintis. Gailiuos,
Kad šitaip pasidavusi buvau
Silpnybėm, kuriomis iš seno sergam
Mes, moterys.

CEZARIS

Žinoki, Kleopatra,
Išpūsti tavo kaltę mes nelinkę
Ir pro pirštus žiūrėsime į ją.
Jei mūsų nusistatymui garbingam
Nepriešingausi,— daug laimėsi tu.
Bet jeigu sekt Antonijaus pėdom
Esi tu pasiryžus ir mėginsi
Žiaurumo dėmę mesti ant manęs,
Tai mūsų nemalonę užsitrauksi
Ir tuo vaikus įstumsi prapultin,
Kurios lengvai išvengti jie galėtų.
Einu.

KLEOPATRA

Keliauk, kur nori: juk dabar
Pasaulis visas tau vienam priklauso,
O mes tik tavo pergalių trofėjai,—
Kur tau patinka, imk mus ir statyk.
Štai, Cezari...

CEZARIS

Duok žinią man pati
Apie mažiausią norą Kleopatros.

KLEOPATRA

Štai mano indų, mano pinigų
Ir brangenybių sąrašas: jame
Nė krislo nepraleista. Kur Seleukas?

SELEUKAS

Čia, karaliene.

KLEOPATRA

Tai iždininkas mano. Jei gyvybė
Brangi jam, tepatvirtina jisai,
Kad nuo tavęs nenuslėpiau aš nieko.
Ar ne tiesa, Seleukai?

SELEUKAS

Karaliene,
Gyvybė man brangi; užtat geriau
Prikąst liežuvį, negu kad meluoti.

KLEOPATRA

Bet ką gi nusukau aš?

SELEUKAS

Vieno to
Užtektų tavo sąrašui išpirkti.

CEZARIS

Nerauski, Kleopatra: atsarga
Nedaro gėdos.

KLEOPATRA

Cezari, gėrėkis!
Pažvelk, kokia yra valdžios galybė.
Kas man tarnavo, tas tarnauja tau.
Jei vėl pakryptų reikalai kitaip,

Taviškiai persimestų mano pusėn.
Baisus nedėkingumas to Seleuko
Nežmoniškai įdūkino mane!
O, niekšas, parsiduodantis it kekšė!
Tu traukiesi atatupstas? Na, traukis...
Jei tavo akys net sparnus turėtų,
Jos nepaspruktų nuo manęs vis tiek.
Šuva! Biaurybė! Ne žmogus, o šliužas!

CEZARIS

Šviesiausioji, tave mes prašom, kám taip...

KLEOPATRA

O, Cezari, man gėda! Tuo metu,
Kada mane, pažemintą visai,
Tu savo atsilankymu teikeisi
Pagerbti maloningai,— mano tarnas
Iš pykčio tyčia didina kančias,
Kurias turiu pakelt! Sakykim net,
Jog porą moteriškų barškaliukų
Arba blizgučių sau pasilikau,
Kad būtų ką draugams padovanoti;
Sakykime, jog atidėjau aš
Oktavijai ir Livijai šį tą
Tikrai vertingo, kad ateityje
Jų paramą galėčiau nusipirkti.
Bet argi mano įnamys dėl to
Mane išdavinėti turi teisę?
Dievai! Kaip aš žemai nusiritau!

Seleukui

Na, nešdinkis! Iš mano skausmo plėnių
Dar plykstelės rūstybės kibirkštis.
Jei būtumei tu vyras, o ne skapas,
Manęs pasigailėtum.

CEZARIS

Eik, Seleukai.

Seleukas išeina

KLEOPATRA

Taip jau yra, kad už klaidas kitų
Privalom mes, galiūnai, atsakyti.
Užtat, kada kuris iš mūsų krinta,
Jam tenka nepelnytai nukentėti
Už svetimas kaltes.

CEZARIS

Nei tų daiktų,
Kuriuos pasilikai sau, Kleopatra,
Nei tų, kur sužymėti sąraše,
Į karo grobio skaičių neįtrauksim.
Prašau, daryk su jais, kas tau patinka.
Juk Cezaris gi ne koks nors pirklys,
Kad į derybas leistųsi, suprask.
Kam tūnoti, brangioji karaliene,
Niūrių minčių kalėjime? Neliūsk.
Su tavimi mes pasielgsim taip,
Kaip panorėsi tu. Miegok ir valgyk.
Mes nuoširdžiausiai gailime tavęs
Ir draugiškai užjaučiame. Sudie.

KLEOPATRA

Valdove mano! Viešpatie!

CEZARIS

Nereikia.
Sudie.

Trimitų garsai. Cezaris su palyda išeina.

KLEOPATRA

Jūs girdit, kaip jis gražbyliauja,
Kad tik mane galėtų užliūliuot.
Žinai ką, Charmione...

Šnabžda jai į ausį

IRADĖ

Karaliene,
Negaiškime. Šviesi diena užgeso,
Ir leidžiasi jau sutemos.

KLEOPATRA

Charmionei pašnibždom

Tuoj grįžk.
Susitarta dėl visko. Sutvarkyta.
Nubėk, lai pasiskubina.

CHARMIONĖ

Klausau.

Sugrįžta Dolabela

DOLABELA

Kur Kleopatra?

CHARMIONĖ

Štai ji.

Išeina

KLEOPATRA

Dolabela?

DOLABELA

Kadangi tavo žodis, karaliene,
Man šventas,— aš, mylėdamas tave,
Išpildžiau, ką liepei, ir atvykau
Pranešti tau, jog Cezaris ketina
Per Siriją žygiuoti; šiom dienom
Pasiųs tave jis priekin su vaikais.
Daryk, kaip išmanai. Aš tavo norą
Patenkinau ir pažadą tesėjau.

KLEOPATRA

Tau aš skolinga būsiu visada.

DOLOBELA

Šviesiausioji, sudie, aš tavo tarnas.
Man laikas jau pas Cezarį.

KLEOPATRA

Laimingai.
Dėkoju tau.

Dolabela išeina

Matai, Irade? Mudvi
Dabar Egipto lėlės, į kurias
Spoksos romėnai! Pusmeistrių būrys
Ateis su savo taukinom prijuostėm,
Apsišarvuos liniuotėmis, plaktukais
Ir mums pastovą iš lentų sukals...
Mes blogo maisto atrūgom šlykščiom
Ir prakaitu minios alsuot turėsim.

IRADĖ

Tegu dievai apsaugo!

KLEOPATRA

Ne, Irade!
Taip bus tikrai. Nelyginant kekšes
Mums rankom grumdys liktoriai storžieviai;
Visoki suskiai šunpoečiai puls
Mus liaupsinti dainuškom nešvankiom;
Apsukrūs aktoriai komediantai
Parodys Aleksandrijos puotas,
Kur būtinai Antonijus bus girtas,
O didžią karalienę Kleopatrą
Koks nors réksmingas pienburnis vaidins,
Darkydamasis tartum paleistuvė.

IRADĖ

Dievai, nejaugi?..

KLEOPATRA

Štai kas gresia mums.

IRADĖ

Tuomet aš pasistengsiu, kad nagai
Akims neleistų niekad to regėti.

KLEOPATRA

Teisingai. Tai patikimiausias būdas
Beprotiškom jų užmačiom sugriaut.

Įeina Charmionė

A, Charmione? Nagi, mano mielos,
Aprenkite karališkai mane,
Rūbus pačius puošniausius atgabenkit.
Šit, regis, vėlei Kidno bangomis
Aš pasitikt Antonijaus plaukiu...
Irade, ką gi tu? Taip, Charmione,
Galų gale reik baigti... Padaryk
Man paskutinę paslaugą šiandieną
Ir valiūkauk po to sau į sveikatą
Nors lig pačios pasaulio pabaigos.
Karūną man čionai ir visa kita.
Kas ten per triukšmas?

Iradė išeina. Už scenos girdėti triukšmas.
Įeina Sargybinis.

SARGYBINIS

Jūsų didenybę
Kažkoks kaimietis nori pamatyt.
Jisai jums uogų atnešė.

KLEOPATRA

Įleiskit.

Sargybinis pasišalina

Kokiais niekingais įrankiais dažnai
Yra pasiekiami tikslai kilniausi!

Jis atnešė man laisvę. Tokio ryžto
Esu pilna, jog aš visa dabar —
Lyg marmuras — ir nieko manyje
Nėr moteriško... Liulantis mėnulis
Jau nebe mano planetà.

Įeina Sargybinis su Kaimiečiu, nešinu kraite.

SARGYBINIS

Štai jis.

KLEOPATRA

Palik mus. Pasišalink.

Sargybinis pasitraukia

Ar turi
Čionai tą žvitrią Nilo gyvačiukę,
Kuri be skausmo gilia mirtinai?

KAIMIETIS

Ką veiksi neturėjęs! Tik, dievaž, nepatarčiau jos judinti, nes kandžiojasi ji kaip patrakusi. Kad jau jinai ką nugalabija, tai tas retai kada beatsigauna, tikriau sakant, niekad.

KLEOPATRA

Neatmeni, ar mirė kas nuo jos?

KAIMIETIS

O kaipgis, iki valiai — ir vyrų, ir moterų! Andai girdėjau apie vieną tokią... Bobelė — visai padori, tik iš to padorumo mėgstanti kartais pameluoti trupučiuką. Tai jinai va anądien pasakojo, kaip kankinosi įgelta, kaip numirė paskiau. Žodžiu tariant, baisiai gražiai apie tą gyvačiukę šnekėjo! Bet jeigu viskuo tikėsi, ką žmonės porina, tai be galvos liksi. Vienas dalykas nekelia jokių neabejojimų: tokios gyvačiukės reik paieškot!

KLEOPATRA

Gali keliaut. Lik sveikas.

KAIMIETIS

Linkiu tau puikiai su ja pasismaginti.

Stato pintinę ant grindų

KLEOPATRA

Sudie.

KAIMIETIS

Tik žiūrėk, atsargiau! Gyvatė vis tiek lieka gyvatė.

KLEOPATRA

Taip, taip. Lik sveikas.

KAIMIETIS

Nuovoką, mat, reikia turėti, tąsyk gyvatė nepavojinga, o šiaip su ja — menki juokai. Kaip sau nori, iš gyvatės — jokios doros!

KLEOPATRA

Mes pasisaugosime. Būk ramus.

KAIMIETIS

Puiku. Tik susimildama neduok jai nieko. Neverta jinai jokio peno.

KLEOPATRA

Mane suėsti ji nesusigundys?

KAIMIETIS

Negalvoki, kad aš jau suvis iš pupų nevarytas! Moteriške paspringtų patsai šėtonas! Boba — toks kąsnelis, kad juo nepasibodėtų net dievai... Gaila tiktai, kad nelabasis ir čia savo nagus prikišo. Dievams tikras vargas su tais

velniais, kad juos kur plynė! Iš kiekvieno tuzino moterų kipšas bent pusę išveda iš kelio.

KLEOPATRA

Gerai. Dabar keliauk. Sudie.

KAIMIETIS

Teisybę sakai. Džiaukis į sveikatėlę savo gyvačiuke!

Išeina.
Sugrįžta Iradė su mantija ir karūna rankose.

KLEOPATRA

Duok mano mantiją; uždėk vainiką.
Ištroškusi esu nemirtingumo.
Sodrių Egipto vynuogių sunka
Nebesuvilgys niekad šitų lūpų.
Žvaliau, Irade, paskubėk! Mane
Antonijus jau šaukia. Jis pakilo
Ir giria mano žygdarbį, girdi?
Jis juokiasi iš Cezario sėkmės,
Kuria dievai apdovanoja žmones
Tam, kad supykę ją atimt galėtų.
Einu, brangusis vyre! Drąsumu
Pelniau aš teisę taip tave vadinti.
Esu liepsna ir oras. Visa kita
Šioj žemėj palieku. Kas dar? Na, štai
Jums mano lūpų karštis paskutinis...
Mieloji Charmione, lik sveika!
Sudie ir tu, Irade!

Jas bučiuoja. Iradė krinta negyva.

Kas gi tau?
Nejau angies nuodai ant mano lūpų?
Lengvai tu persiskyrei su gyvybe,
Nelyginant mirties prisilietimo
Ilgėjaisi kaip mylimojo savo,
Kurio glėbys — palaima ir kančia.

Bet tu guli be žado ir tyli,
Tuo skelbdama pasauliui, kad jisai
Nevertas atsisveikinimo žodžių.

CHARMIONĖ

Prapliupki liūtim, juodas debesy,
Kad justume, jog verkia net dievai!

KLEOPATRA

Aš pasivėlinau. Jinai pirma
Regės Antonijų garbanaplaukį.
Jis apie viską ją išsiteiraus
Ir dovanos jai bučinį, kurio
Geidžiu aš kaip dangaus.

Prideda prie krūtinės gyvačiukę

Eik šen, mažyte
Žudike mano, dantimis aštriais
Surizgusį gyvybės mazgą perkirsk!
Nuodingoji kvailiuke, gelk pikčiau!
Jei tu galėtum kaip žmogus kalbėti,
Tai neraliuotu asilu tikrai
Apšauktum Cezarį.

CHARMIONĖ

Rytų žvaigždė!

KLEOPATRA

Tyliau! Pažvelki, prie manos krūtinės
Prigludo kūdikis, kuris bematant
Žindyvę užmigdys.

CHARMIONĖ

Plyšk, plyšk, širdie!

KLEOPATRA

Nuodai, kokie jūs saldūs! Lyg balzamas!
Malonūs lyg vėjelio dvelksmas, lyg...

Antonijau... Paimsiu kitą dar.

Prideda prie rankos antrą gyvatę

Ko delsti man...

Miršta

CHARMIONĖ

...Šiame nykiam pasauly?
Taip, taip, sudieu. Mirtie, gali didžiuotis —
Tu pasigrobei moterį, kuriai
Lygios nebuvo. Nusileiskit, gležnos
Užuolaidos akių! Jūs niekad jau
Nebežiūrėsit išdidžiai į saulę.
Nuslinko tau ant šono karūna...
Aš pataisysiu ją — ir į kelionę!

Įsibrauna sargyba

PIRMAS SARGYBINIS

O kurgi karalienė?

CHARMIONĖ

Cit, nutilk,
Nežadink jos.

PIRMAS SARGYBINIS

Mums Cezaris įsakė...

CHARMIONĖ

Po laiko.

Prideda gyvatę prie krūtinės

Na, greičiau! Kąsk drąsiai, kąsk!

PIRMAS SARGYBINIS

Čia išdavystė. Cezaris apgautas.
Eikšekite!

ANTRAS SARGYBINIS

Pašaukit Dolabelą:
Jis Cezario pasiuntinys.

PIRMAS SARGYBINIS

Sakyk,
Ar dera šitaip elgtis, Charmione?

CHARMIONĖ

Be abejonės, ypač karalienei,
Garsių monarchų palikuonei. Ak,
Kareivi!..

Miršta.
Grįžta Dolabela.

DOLABELA

Kas čia?

ANTRAS SARGYBINIS

Visos — nebe gyvos.

DOLABELA

Tu, Cezari, buvai teisus. Įženk
Ir pamatysi: atsitiko tai,
Ko būkštavai ir stengeisi žūt būt
Išvengti.

BALSAI UŽ SCENOS

Kelią Cezariui!

Įeina Cezaris su visa palyda

DOLABELA

Valdove,
Koks pranašiškas tavo įžvalgumas!
Tu baiminais ne veltui: kaip manei,
Taip ir įvyko.

CEZARIS

Ryžto pavyzdys!
Ji mūsų siekimus nuspėjo puikiai
Ir išeitį karališką surado.
Kaip mirė jos? Aš kraujo nematau.

DOLABELA

Kas buvo čion įėjęs paskutinis?

PIRMAS SARGYBINIS

Kažkoks prasčiokas atnešė jai figų.
Štai jo krepšys.

CEZARIS

Vadinasi, nuodai!

PIRMASIS SARGYBINIS

O Cezari, ką tik, prieš valandėlę,
Kalbėjo Charmionė su mumis.
Gyva atrodė ir sveika; pataisė
Vainiką ant numirusios ponios,
Paskui staiga sudrebo ji visa
Ir žemėn krito.

CEZARIS

Nevilties didybė!..
Bet jei nuodai vidun patekę būtų,
Jų kūnai imtų tinti. O jinai
Lyg miega sau ramiai — gyva pagunda
Antonijui naujam!

DOLABELA

Ant jos krūtinės
Žaizdelė, pažiūrėkite... Bent kiek
Pabrinkusi. Ant rankos — dar viena.

PIRMAS SARGYBINIS

Gyvatės geluoniės žymė. O šičia,
Ant figlapių, gliauma, kurią šios angys
Palieka Nilo griovose.

CEZARIS

Nuo to
Jinai ir bus tikrų tikriausiai mirus.
Jos gydytojas pasakojo man,

Kad ji teiravosi be paliovos,
Kokia mirtis yra pati lengviausia.
Paimkite jos patalą. Išneškit
Iš požemio abidvi merginas.
Mes turime palaidot Kleopatrą
Greta su jos Antonijumi. Niekad
Pasaulyje joks kapas nepriglaus
Tokios garsios poros. Net kaltininkai
Šių įvykių siaubingų — sukrėsti.
Užuojauta širdinga tiems, kur žuvo,
Žmonių atmintyje tegul gyvena
Tiek pat, kiek nugalėtojų šlovė.
Pagerbdama velionę mūsų brangią,
Kariuomenė lai paskui grabą žengia.
Tu, Dolabela, viską sutvarkyk.
Po to į Romą grįžtame išsyk.

Visi išeina

PAAIŠKINIMAI

RIČARDAS III

Ši draminė kronika parašyta 1592 ar 1593 m. Duomenų apie ankstyvus jos vaidinimus nėra. Pirmą kartą išspausdinta 1597 m. Po to išėjo dar keletas leidinių, turinčių nemaža klaidų bei netikslumų. Teksto pagrindą sudaro Šekspyro raštų rinkinys, išleistas 1623 m., tik su pataisomis, kurias įgalina padaryti ankstesni leidimai.

Šekspyro laikais buvo eilė draminių kūrinių apie Ričardą III, bet jais dramaturgas nepasinaudojo. Siužeto šaltiniu jam tapo Holinšedo „Anglijos, Škotijos ir Airijos kronikos". Pasakodamas apie Ričardą, Holinšedas savo ruožtu rėmėsi dviem gana skirtingais šaltiniais. Įvykius iki Edvardo IV mirties jis dėsto, prisilaikydamas senos Holio kronikos apie dinastines XV amž. kovas Anglijoje (vadinamąjį „Rožių karą", 1450—1471). Ričardas čia ryžtingesnis ir žiauresnis už kitus Jorkų giminės didikus, tačiau be atstumiančių klastūno ir nusikaltėlio bruožų. Jo fiziniai trūkumai irgi per daug nepabrėžiami. Tolesnius įvykius Holinšedas paėmė iš garsiojo humanisto Tomo Moro lotynų kalba pateikto Ričardo III gyvenimo aprašymo, o T. Moras jau žiūrėjo į Ričardą kaip į fiziškai ir dvasiškai pasibaisėtiną žmogų, šlykštų niekšą.

Neigiamą T. Moro požiūrį į Ričardą lėmė dvi aplinkybės. Būsimasis humanistas augo kardinolo Mortono namuose. Jo globėjas (draminėje kronikoje „Ričardas III" veikiantis kaip Mortonas, Ilio vyskupas) savo laiku kovojo prieš Ričardą III ir rėmė Ričmondą, tapusį paskiau karaliumi Henriku VII. Daugelį Ričardo III gyvenimo faktų Moras sužinojo tiesiogiai iš Mortono, kuris, aišku, buvo labai šališkas. Be to, Moras apskritai nekentė tironų.

Šekspyras daug kur labai artimas Moro pažiūrai. Tai jaučiama dar anksčiau rašytoje trijų dalių draminėje kronikoje „Henrikas VI", kurios įvykius tęsia ir užbaigia „Ričardas III". Žanriniu požiūriu abu kūriniai turi bendrumų su kitomis to laiko draminėmis kronikomis, žiūrovo labai mėgtomis. Tačiau „Ričardas III" rodo, kad ir čia jau ryškėja savitas Šekspyro kelias, susijęs tiek su jo talentu, tiek ir su humanistinės pasaulėjautos stiprėjimu. Nešvelnindamas neigiamų Ričardo bruožų, Šekspyras vis tik mato didelę jo asmenybės jėgą, neeilinius gabumus, proto lankstumą. Čia mažiau „metraštinio" įvykių vaizdavimo ir kaip tik stambiu planu atskleidžiamas pagrindinio veikėjo charakteris, gana įvairialypis ir psichologiškai prieštaringas. Šekspyras palyginti nedaug vietos skiria kitiems veikėjams, bet ir jų charakteristikose daug įdomių dalykų, kurių nėra istoriniuose šaltiniuose. Labai stipri trijų karalienių scena, taiklios ir prasmingos miestelėnų replikos apie viršūnėse verdančią kovą dėl sosto, kraupūs ir kartu psichologiškai ryškūs žmogžudžių paveikslai. Epiniu užmoju dvelkia scena, kada Ričardas „įkalbinėjamas" tapti karaliumi. Vidinė Ričardo kova kūrinio pabaigoje savo dramatizmu priartėja prie vėlyvesnės Šekspyro kūrybos. Giliai apčiuoptas asmenybės veiksmų ir „laiko dvasios" ryšys daro svaresnį Ričardo individualizmo pasmerkimą, kuris gimininga brandžiosioms Šekspyro tragedijoms.

Šios draminės kronikos įvykiai apima kelerius metus. Šekspyras — kaip ir visada, kai turi prieš akis istorinę medžiagą,— laiką dar labiau suglaudžia. Tačiau laiko rėmai savotiškai išplečiami, nes veiksmo eigoje ne kartą grįžtama į praeitį, prisimenamas karas tarp Jorkų (kurių herbe buvo balta rožė) ir Lankasterių (kurių herbas — raudona rožė). „Rožių karo" atgarsiai nedingsta iki pat kronikos pabaigos.

Reikia pažymėti kai kuriuos istorinius faktus, kurie tik probėgomis liečiami Šekspyro kūrinyje ir iš teksto ne visai suprantami, o taip pat tokius atvejus, kada Šekspyras nukrypsta nuo istorinio tikslumo.

Klarensas savo brolio Edvardo IV atžvilgiu nebuvo jau toks nekaltas: jis siekė sosto, buvo nuteistas mirti kaip išdavikas, tik Edvardas nesiryžo viešai bausmės vykdyti ir slapta į Tauerį pasiuntė žudikus.

Ričardą Glosterį istorikai apibūdina kaip gabų valdovą, išleidusį eilę kraštui naudingų įstatymų. Su princese Elzbieta Jork

(Edvardo IV dukra) jis iš pradžių ketino apvesdinti savo sūnų Edvardą, ir tik po to, kai pastarasis staiga mirė, nusprendė princesę vesti pats. Netrukus jis šio sumanymo atsisakė.

Karalienė Margarita (Henriko VI našlė) po vyro mirties pabėgo į gimtąją Prancūziją, po septynerių metų bandė susigrąžinti Anglijos sostą ir už tai buvo kalinama Taueryje ketverius metus; paskui buvo paleista, išvyko atgal į Prancūziją ir 1481 metais ten mirė.

Iš tikrųjų Brekenberis buvo paskirtas Tauerio komendantu tik po Ričardo III mirties.

Henrikas VI mirė šešeriais metais anksčiau, negu išeitų pagal Šekspyrą (čia jis laidojamas gerokai po Edvardo IV valdymo pradžios).

Kad skaitytojas lengviau susigaudytų Anglijos karalių bei didikų politiniuose ir giminiškuose santykiuose, čia pridėta genealoginė lentelė.

9 psl. *Po Jorko saule vasara suspindo...* — Yra du teksto variantai: viename — žodis „sun" (saulė), kitame —„son" (sūnus). Gal čia buvo ir žodžių žaismas. Dauguma aiškintojų laikosi pirmojo varianto. „Jorko saulė"— metafora, kurią davė akstiną Edvardo IV herbas. Padavimas sako, kad mūšyje su Lankasteriais, po kurio Jorkai laimėjo sostą, pasirodžiusios trys saulės. Pergalės proga Edvardas įsakęs savo herbe atvaizduoti saulę.

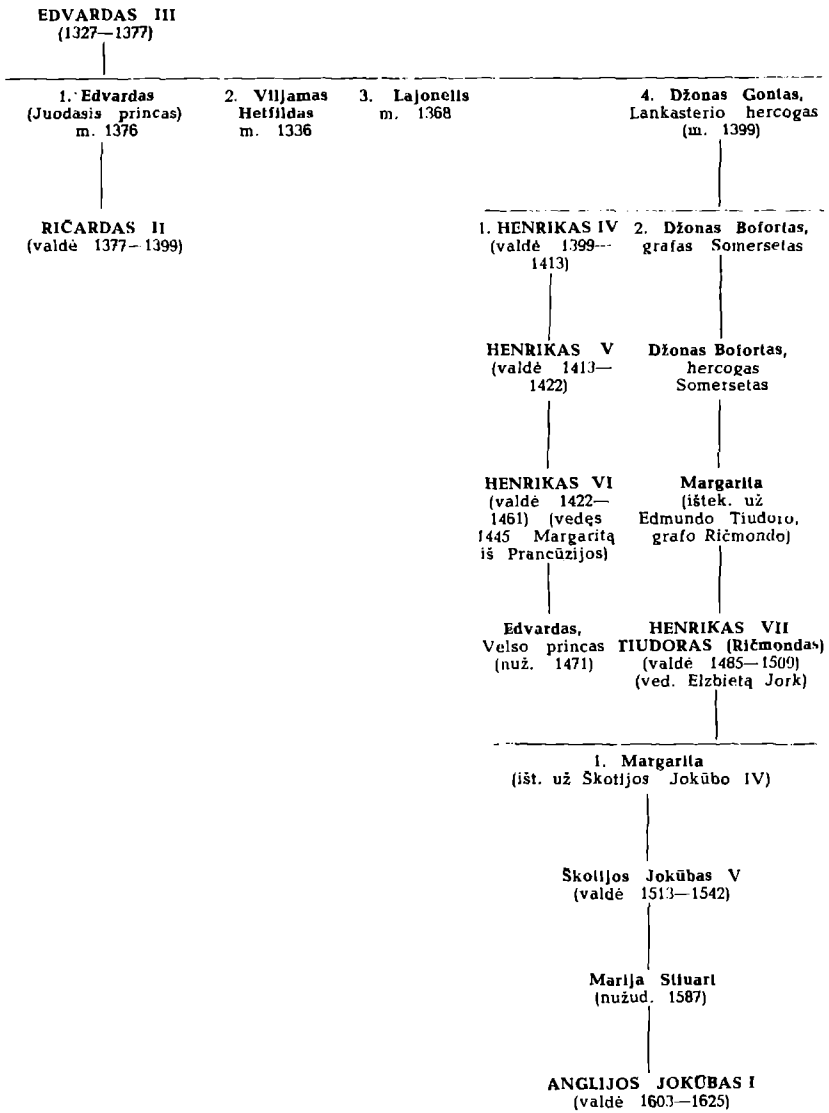
10 psl. *...kaip išpranašauta, raidė G papėdininkus Edvardo užmuš.*— Holinšedas pasakoja, kad Edvardui IV buvo išpranašauta, jog po jo mirties šalį valdysiąs žmogus, kurio vardas prasideda raide G. Jis įtarė Klarensą (jo vardas buvo Georgas) ir todėl ėmė jį persekioti. Kada sostą užgrobė Ričardas Glosteris, žmonės nusprendė, kad pranašystė lietusi jį, o ne jo brolį Klarensą.

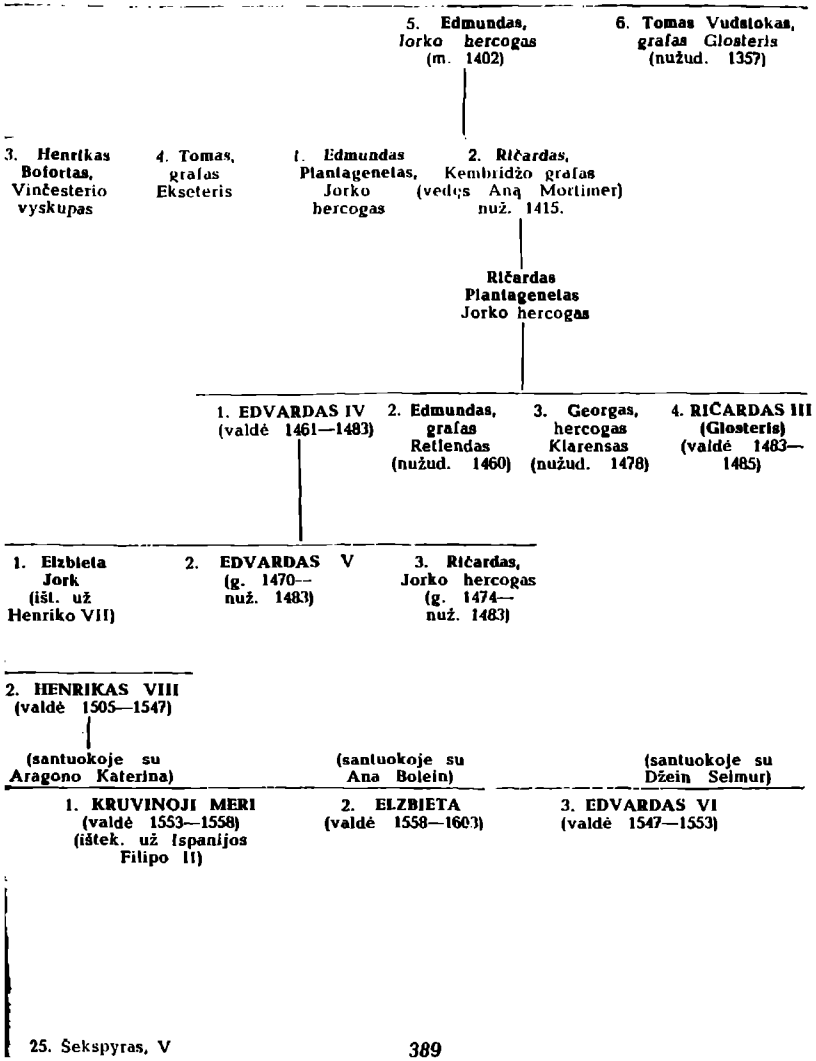
Taueris — Londono pilis Temzės pakrantėje, pradėta statyti romėnų dar Juliaus Cezario laikais. Labiausiai ši pilis išgarsėjo kaip valstybinių nusikaltėlių kalėjimas. Dažnas jų čia buvo nužudytas.

11 psl. *Nejau jo didenybė užsimanė jus Taueryje krikštyt antrąkart.*— Ričardas turi galvoje pranašystę dėl raidės G, bet jo žodžiuose taip pat slypi užuomina apie būsimą brolio mirtį (pasak daugelio šaltinių, Klarensas buvęs nuskandintas malvazijos vyno statinėje). Kažin ar Ričardas šią akimirką jau konkrečiai

ANGLIJOS XIV—XVI AMŽIAUS KARALIŲ DINASTIJOS GENEALOGINĖ LENTELĖ

(nepilna)




5. Edmundas, Jorko hercogas (m. 1402)
6. Tomas Vudstokas, grafas Glosteris (nužud. 1357)
3. Henrikas Bofortas, Vinčesterio vyskupas
4. Tomas, grafas Ekseteris
1. Edmundas Plantagenetas, Jorko hercogas
2. Ričardas, Kembridžo grafas (vedęs Aną Mortimer) nuž. 1415.
Ričardas Plantagenetas Jorko hercogas
1. EDVARDAS IV (valdė 1461—1483)
2. Edmundas, grafas Retlendas (nužud. 1460)
3. Georgas, hercogas Klarensas (nužud. 1478)
4. RIČARDAS III (Glosteris) (valdė 1483—1485)
1. Elzbieta Jork (išt. už Henriko VII)
2. EDVARDAS V (g. 1470— nuž. 1483)
3. Ričardas, Jorko hercogas (g. 1474— nuž. 1483)
2. HENRIKAS VIII (valdė 1505—1547)
(santuokoje su Aragono Katerina)
(santuokoje su Ana Bolein)
(santuokoje su Džein Seimur)
1. KRUVINOJI MERI (valdė 1553—1558) (ištek. už Ispanijos Filipo II)
2. ELZBIETA (valdė 1558—1603)
3. EDVARDAS VI (valdė 1547—1553)

įsivaizduoja, kaip bus nužudytas Klarensas, tačiau Šekspyras daro aliuziją į padavimą, kurį gerai žinojo žiūrovas.

Antonis Vudvilis — grafas Riversas, karalienės brolis. Ričardas nemėgo jo ypač todėl, kad jis buvo Velso princo globėjas.

Misis Šor — Džein Šor, vieno Londono auksakalio žmona, buvo Edvardo IV meilužė.

12 psl. *Jinai ir pavydi sena našlė...* — atseit, Džein Šor ir karalienė Elzbieta. Karalienė nebuvo sena, bet Ričardas išreiškia savo panieką jai ir primena, kad Edvardas nebe pirmas jos vyras.

15 psl. *Tada aš Voriko jauniausią dukrą tuoj vesiu.* — Turima galvoje ledi Ana Nevil. Daugelis šaltinių kalba apie ją kaip apie Henriko VI sūnaus, Velso princo Edvardo, žmoną; tokia ją laiko ir Šekspyras. Tačiau atrodo, kad ji buvo tik sužadėtinė; Edvardui mirus, Ana ėjo vos keturioliktus metus.

17 psl. *Grabą šventą gabenkite į Čertsio vienuolyną...* — Šis vienuolynas buvo į pietvakarius nuo Londono.

18 psl. *Jos atsivėrė vėl, jos vėl kraujuoja!* — Buvo tikima, kad nužudytojo žaizdos atsiveria ir ima kraujuoti, kada pasirodo žudikas.

22 psl. *Plantagenetų* dinastijai priklausė ir Jorkai, ir Lankasteriai.

24 psl. *...kai Klifordas niūrus prieš Retlandą pakėlė kalaviją.* — Edmundas, grafas Retlandas, buvo Edvardo IV ir Glosterio brolis. Jį dar vaiką užmušė Klifordas, kuris rėmė Lankasterius.

27 psl. *Krosbis* — rūmai Londone, kuriuose gyveno Ričardas Glosteris.

31 psl. *Nors ji manęs nemėgsta...* — Stenlio žmona grafienė Ričmond (būsimojo Henriko VII motina) buvo kilusi iš Lankasterių ir todėl nekentė Jorkų.

36 psl. *Savo uošvį Voriką pametęs...* — Klarensas ėjo su Jorkais, paskiau prisidėjo prie Lankasterių, kuriuos rėmė jo žmonos tėvas Vorikas. Dar vėliau jis, palaikydamas Edvardą, vėl grįžo į Jorkų pusę.

38 psl. *...Ir Retlando nekaltojo krauju suvilgytą mažytę skepetaitę...*— Vėl minimas Jorko sūnaus Edmundo nužudymas. Vaiko mirties sukrėstas, Jorkas prakeikė Lankasterius.

40 psl. *Tu — knislus kuilys.*— Užuomina paremta Glosterio herbu, kuriame buvo pavaizduotas šernas.

49 psl. *Per upę liūdesingą į karalystę amžinos nakties mane niaurusis valtininkas kelia.*— Klarensas kalba apie valtininką Charoną, kuris pagal graikų mitologiją keliąs vėles per Stikso upę į požeminę mirusiųjų karalystę.

60 psl. *Nuo kruvino šio darbo, kaip Pilotas, norėčiau nusiplauti sau rankas.*— Posakis paremtas bibline legenda. Romos vietininkas Judėjoje Pontijus Pilotas, pasmerkęs mirti Kristų, visų akivaizdoje nusiplovė rankas, tuo pabrėždamas, kad ne jis esąs kaltas dėl pralieto kraujo, o Kristaus nužudymo reikalavusi minia.

71 psl. *Mėnulis, viešpats vandenų.*— Ši metafora remiasi gamtos reiškinių — potvynių bei atoslūgių ryšiu su mėnulio judėjimu.

76 psl. *Taip buvo ir su Henriku Šeštuoju...*— Henrikas VI buvo karūnuotas 9 mėnesių amžiaus, o šalį valdė įtakingi didikai, jo dėdės.

79 psl. *Lopšy nė dviejų valandų neišgulėjęs, jisai jau graužė, sako, pluteles...*— Buvo pasakojama, kad Ričardas, tik gimęs, jau turėjęs dantis.

82 psl. *Man patikėtą antspaudą įteiksiu.* —„Didįjį karaliaus antspaudą" saugodavo lordas kancleris; jo pareigas tuo metu ėjo Jorko arkivyskupas.

83 psl. *Sveiki atvykę į buveinę savo...*— Iškilmingomis progomis Londonas buvo vadinamas „camera regis"—„karaliaus buveine".

90 psl. *Ir jūs mane nešiosit ant kupros.*— Gal Jorko hercogas čia pašiepė dėdės fizinį trūkumą. O gal jis nori pasakyti, kad jo dėdė yra juokdarys — tais laikais juokdariai dažnai ant peties nešiodavosi beždžioniukę.

91 psl. *Gerbiamas globėjas* — Ričardas Glosteris, kuris buvo paskirtas valdyti kraštą, kol Edvardas taps pilnametis.

93 psl. *...dar sykį pabučiuoja misis Šor.*— Edvardo IV meilužė po karaliaus mirties tapo Hestingso meiluže.

102 psl. *Lovelis* — Ričardo patarėjas.

112 psl. *Beinardo* pilis buvo Londone prie Temzės. Jorkai čia pasistatė savo rezidenciją.

Šo, Penkeris — žinomi to meto vienuoliai pamokslininkai.

114 psl. *...apie istoriją su ledi Liusi.*— Iki vedybų su Elzbieta Grei karalius Edvardas IV turėjo meilužę Elzbietą Liusi.

121 psl. *Nusitempė į purvą dvipatystės.*— Pagal viduramžių tradiciją vedybos su našle buvo laikomos dvipatyste. Tačiau Šekspyras čia vartoja šį žodį greičiausiai perkeltine prasme: Bakingemas siekia padaryti kuo stipresnį įspūdį besiklausantiems jo kalbos miestiečiams.

136 psl. *Eksteris* — miestas pietvakarių Anglijoje. *Rudžmontas*— sena, dar romėnų pradėta statyti pilis.

138 psl. *Breknokas* — pilis, kuri priklausė hercogui Bakingemui.

Daitonas ir Forestas, tie šunes... — Džonas Daitonas buvo Tirelio tarnas, o Mailsas Forestas kartu su trimis kitais prižiūrėtojais saugojo Taueryje abu princus.

140 psl. *Bretonas Ričmondas.*— Ričardas šitaip vadina Ričmondą, nes po Tiuksberio mūšio pastarasis rado prieglobstį Bretanės hercogo dvare.

159 psl. *Prisiekiu karūna, šventuoju Jurgiu, prisiekiu Raiščio ordinu...*— Šv. Jurgis buvo laikomas Anglijos globėju. Kai kuriuose Raiščio ordino ženkluose buvo vaizduojamas šis šventasis raitas, apsiginklavęs ir persmeigiantis slibiną.

163 psl. *Norfolkas.*— Tomas Hovardas, Norfolko hercogas, buvo Ričardo kariuomenės vadas Bozvorto mūšyje.

166 psl. *Eksterio prelatas.*— Piteris Kortnis, Eksterio vyskupas, buvo Lankastėrių šalininkas. Jis grįžo iš Bretanės kartu su Ričmondu.

167 psl. *Gildfordai* — kilminga Kento grafystės šeima.

169 psl. *Seras Kristoferis Ersvikas* — dvasininkas, Henriko VII rėmėjas. Jis prisidėjo prie Henriko ir Elzbietos Jork jungtuvių.

... ir Stenlis...— čia turima galvoje lordo Stenlio brolis.

171 psl. *Temvorsas* — miestas ir pilis Stafordširo ir Vorikširo grafysčių pasienyje.

174 psl. *Brendonas* — seras Viljamas Brendonas, Ričmondo vėliavininkas. Vėliau jis susigiminiavo (per sūnų) su karaliaus Henriko šeima.

Pembrokas — Ričmondo dėdė, po Bozvorto mūšio gavęs hercogo titulą.

176 psl. *Man pabalnokit Sarį baltakaktį.* — Holinšedas pasakoja, kad Ričardas jojęs ant balto žirgo. Sariu čia vadinamas Sirijos žirgas.

183 psl. *Vidunaktis. Pamėlo žiburiai.* — Buvo manoma, kad žiburiai pradeda mėlynai degti, jei netoliese esama dvasių.

192 psl. *Sujungsim baltą rožę su raudona.* — Vedybos su Elzbieta Jork turėjo sutaikyti Jorkų ir Lankasterių šeimas.

ANTONIJUS IR KLEOPATRA

Tragedija parašyta 1607 m. Duomenų apie ankstyvuosius jos pastatymus nėra, bet atrodo, kad pirmą kartą ji galėjo būti suvaidinta 1608 ar 1609 m. Išspausdinta tik 1623 m. leidime, nors kai kurie dokumentai kalba, kad jau 1608 m. buvo ketinama ją išleisti.

Siužetinis „Antonijaus ir Kleopatros" šaltinis labai aiškus. Pagrindinę medžiagą šiai tragedijai — kaip ir daugumai kitų savo „antikinių" tragedijų — Šekspyras rado garsiojo graikų istoriko Plutarcho „Palyginamuosiuose gyvenimų aprašymuose".

Šekspyras ne pirmas anglų literatūroje panaudojo dramos kūriniui Antonijaus ir Kleopatros istoriją. 1594 m. poetas Samiuelis Danielis kartu su savo sonetais išleido „Kleopatros" tragediją, kurią paskui dar ne sykį pakartojo. Tikriausiai ir Šekspyras šią tragediją skaitė. Bet kaip dramaturgui jam Danielio kūrinys ne ką galėjo duoti: „Kleopatroje" maža veiksmo, daug ištęstų dialogų. Sutapimų abi tragedijos turi, bet jie atsirado todėl, kad abu rašytojai naudojosi tuo pačiu šaltiniu — Plutarcho raštais. Be to, vėlyvesnėse laidose Danielis pridėjo detalių, kurios neabejotinai buvo skolintos iš Šekspyro.

Gyvavo Anglijoje keletas kitų šio siužeto veikalų, bet jų ryšys su Šekspyro tragedija dar menkesnis.

Šekspyras nenutolsta nuo Plutarcho siužetinių metmenų. Net dialoguose išsaugojama daugelis tų pačių posakių ir vaizdų. Įvykių skaičių Šekspyras kiek apmažina, veiksmą sutelkia į labiau suglaustą laiko tarpą, o chronologijos nesistengia primygtinai pabrėžti; tačiau faktinio tikslumo (bent Plutarcho raštų rėmuose) čia daugiau, negu jo draminėse kronikose iš Anglijos praeities.

Ir vis dėlto tai nėra vien sudramatintas istorinių įvykių ir asmeniškų peripetijų dėstymas. Pati medžiaga skatino Šekspyrą gilintis į veikėjų vidų dar daugiau, negu tragedijoje „Julius Cezaris", kurios savotiškas tęsinys yra „Antonijus ir Kleopatra". Dar svarbiau, kad visur jaučiama didelio menininko ranka ir — nepaisant liūdnoko nuspalvinimo — gili humanistinė mintis. Šekspyras šlovina kliūčių nepaisantį meilės jausmą, nors neberanda šiame jausme ankstesnio harmoningumo. Romos ir Egipto koloritas gana ryškus, bet pagrindiniai veikėjai labiau panašūs į Renesanso žmones, negu į vaizduojamų laikų karius ar politikus. Krinta į akis Šekspyrui būdingas charakterių daugiapusiškumas. Tokio daugiapusiškumo užuomazgų yra ir Plutarcho pasakojime. Vystydamas bei aštrindamas pagrindinių veikėjų prieštaringumą, Šekspyras gilino psichologinę tiesą, stiprino draminę įtampą, aktyvino veiksmą. Plutarcho pasakojime Antonijaus ir Kleopatros poelgiai neretai atrodo kaip asmeniškos klaidos, kaip individualių silpnybių ar nevaldomų aistrų pasekmė. O Šekspyras sumezga į nepaprastą mazgą gaivališkas aistras ir sudėtingus politinius konfliktus, atranda vaizduojamuose įvykiuose tuos pačius gėrio ir blogio, grožio ir biaurumo, taurumo ir išdavystės kontrastus, kurie jaudina jo „didžiosiose tragedijose".

196 psl. *Markas Antonijus* (82—30 m. prieš m. e.) — romėnų karvedys, Juliaus Cezario bendražygis. Po Cezario nužudymo (44 m. prieš m. e.) kartu su Oktavijum ir Lepidu sudarė vadinamąjį Antrąjį triumviratą (pirmuoju triumviratu buvo pavadintas Juliaus Cezario, Pompėjaus Didžiojo ir Kraso valdymas). Šios tragedijos pradžioje Antonijus turi virš 40 metų.

Oktavijus Cezaris (63 m. prieš m. e. — 14 m. e. m.) — Juliaus Cezario dukterėčios sūnus. Julius Cezaris labai jį mylėjo, buvo įsūnijęs ir ketino palikti savo įpėdiniu. Po Juliaus Cezario mirties Oktavijus kartu su Antonijum kovojo prieš suokalbininkus respub-

likonus; ši kova Šekspyro pavaizduota tragedijoje „Julius Cezaris". Nugalėjęs rimčiausią savo varžovą Antonijų, Oktavijus iš esmės vienas ėmė valdyti Romą, nors respublika oficialiai tebegyvavo. 27 m. prieš m. e. jis tapo Romos imperatoriumi ir prisiėmė Augusto titulą, kurį paskui turėjo ir kiti Romos imperatoriai.

Markas Emilijus Lepidas (89—12 m. prieš m. e.) — Juliaus Cezario bendražygis. Vedęs buvo respublikono Bruto seserį. Po Cezario nužudymo iš pradžių laikėsi neutraliai, paskui prisidėjo prie Antonijaus ir Oktavijaus. Ilgainiui Oktavijus jį iš triumvirato pašalino. Nuo 36 m. (prieš m. e.) Lepidas jokios politinės įtakos Romos valstybėje nebeturėjo.

Sekstas Pompėjus (75—35 m. prieš m. e.) — jaunesnysis Pompėjaus Didžiojo sūnus. Nuo jaunų dienų daug kariavo (drauge su tėvu). Jo kovos prieš Oktavijų ir Antonijų būdavo gana permainingos. Pompėjus yra ne kartą pasinaudojęs jųdviejų nesutarimais. Galutinai jį sutriuškino Antonijus (37 m. prieš m. e.)

Mecenatas Gajus Cilnijus (gimęs tarp 73 ir 63 m. prieš m. e., miręs 9 m. prieš m. e.) — artimas Oktavijaus bičiulis, jo patikimas pagalbininkas kariniuose, politiniuose bei diplomatiniuose žygiuose. Imperijos laikais garsėjo kaip poetų, menininkų globėjas.

Kleopatra (69—30 m. prieš m. e.) — Egipto karalienė iš Ptolemėjų giminės. Tėvas — Ptolemėjas Auletas — mirė, kai Kleopatra turėjo septyniolika metų. Valdžia pagal tėvo testamentą atiteko jai ir broliui Ptolemėjui, už kurio ji — irgi vykdydama tėvo valią — ištekėjo. Po trejeto metų brolio patarėjams pavyko Kleopatrą pašalinti nuo sosto. Tačiau 47 m. prieš m. e. Julius Cezaris padėjo Kleopatrai atgauti savo teises; brolis kovoje prieš Cezarį žuvo. Cezario ir Kleopatros meilė, prasidėjusi Egipte, vėliau tęsėsi Romoje iki pat Cezario mirties (44 m. prieš m. e.). Nuo Cezario Kleopatra turėjo sūnų Cezarioną. Žuvus Cezariui, Kleopatra grįžo į Egiptą. Ji rėmė triumviratą prieš suokalbininkus respublikonus. Tragedijos pradžioje ji — dvidešimt aštuonerių metų.

Oktavija — Oktavijaus Cezario sesuo. Pagal Plutarchą jiedu — vieno tėvo, bet skirtingų motinų vaikai, nors iš tikrųjų jų motina buvo viena. Panašiai Oktavijos giminystę su Oktavijum traktuoja ir Šekspyras. Po savo pirmojo vyro, konsulo Marko Klaudijaus

Marcelo, mirties Oktavija ištekėjo už Antonijaus, kuris liko našlys po žmonos Fulvijos mirties.

197 psl. *Štai vienas iš pasaulio trijų šulų...*— Atseit, vienas iš triumvirų, valdančių galingą „pasaulinę" Romos valstybę.

198 psl. *Geltonsnapis Cezaris.*— Oktavijus buvo jaunesnis ir už Antonijų, ir už Kleopatrą; jis tuo laiku turėjo dvidešimt dvejus metus.

200 psl. *Dangstys savo ragus girliandomis.* — Gluosnio girliandos buvo atstumtos meilės ženklas.

202 psl. *Tąsyk verčiau kaltinsiu sau kepenis vynu.*— Buvo manoma, kad kepenyse, kaip ir širdyje, telkiasi žmogaus aistros, geiduliai.

Arba kad... ...susilauksiu kūdikio, kurio bijosis patsai žydų karalius Erodas.— Žiaurumais pagarsėjęs Judėjos karalius Erodas buvo Antonijaus ir Kleopatros amžininkas; ne vienas šio kūrinio veikėjas turėjo progos su juo susidurti karo ar taikos aplinkybėmis. Tad šiame pokalbyje Erodas gali būti paminėtas ir kaip reali asmenybė. Bet veikiau Šekspyras jo paminėjimui Charmionės replikoje suteikia metaforišką prasmę: anglų viduramžių dramoje Erodas buvo gana paplitusi figūra ir pasižymėjo šiurkščiais melodraminiais bruožais; jo vaidmuo būdavo atliekamas labai pompastiškai. Ne veltui Hamletas kaip tik šitokia prasme kalba apie jį savo pamokymuose aktoriams.

203 psl. *Jei prakaituotas delnas nėra ženklas valsingumo...*— Šekspyro kūriniuose ne kartą užsimenama, kad drėgna ranka rodanti didelę aistrą ir juslingą prigimtį, o sausa ranka kalbanti apie šaltoką būdą, aistringumo stoką.

206 psl. *Pirmoji ginklą Fulvija pakėlė.*— Žygūnas pasakoja apie įvykius, kurių svarbiausia kaltininkė buvo Antonijaus žmona Fulvija. Pasinaudojusi tuo, kad Oktavijaus ir Antonijaus nebuvo Romoje, ji užgrobė valdžią. Ją parėmė Antonijaus brolis Liucijus. Plutarchas nurodo, kad į tokius veiksmus ją pastūmėjo noras atitraukti Antonijų nuo Kleopatros. Bet kažin ar čia teisinga matyti vien pavyduliaujančią žmoną. Fulvija turėjo rimtų sąskaitų su Oktavijum ir kartu svajojo, kad jos vyras taptų pirmuoju žmogum Romos valstybėje. Oktavijus sutriuškino Fulviją. Jos staigi mirtis

leido suversti visą kaltę jai, o Antonijus su Oktavijum laikinai susitaikė.

207 psl. *Labienas su karingais partais Eufratą perėjo...*— Romėnų karvedys Labienas pabėgo į partų šalį — į pietus nuo Kaspijos jūros, tarp Indo ir Eufrato upių (dabartinio Irano teritorijoje). Kartu su partais jis stojo prieš Romą. Jį vėliau sumušė Antonijaus karvedys Ventidijus (žr. III v. 1 sc.).

Sikionas — miestelis Graikijoje. Pralaimėjusi prieš Oktavijų, Fulvija ieškojo prieglobsčio Graikijoje.

210 psl. *Pasitrink akis svogūnais...* — Šitaip neretai sukeldavo sau ašaras tų laikų aktoriai...

211 *Sekstas Pompėjus jūroj įsiviešpatavo ir Cezario nenori pripažint.*— Triumvirai buvo išstūmę Pompėjų iš Romos. O jis užgrobė „duoningas" salas — Siciliją, Sardiniją, Korsiką — ir privertė Romos gyventojus badauti.

Bet gali tartum ašutas atgyt ir pasiversti angimi nuodinga.— To meto Anglijoje buvo tikima, kad ašutas vandeny pavirsta gyvu padaru — kokiu kirminu ar nuodinga gyvate.

217 psl. *Tu tik pasižiūrėki... į šitą Romos Herkulį...*— Antonijus didžiavosi, kad jo giminė neva kilusi iš Herkulio sūnaus Antono, o jis, Antonijus, panašus į Herkulį. Plutarchas pasakoja, kad Antonijus stengėsi savo apsirengimu, laikysena ir išvaizda panėšėti į garsųjį didvyrį.

220 psl. *Kai, nukovęs du konsulus — Hircijų, ir Pansą, nuo Mutinos tų bėgai sudaužytas...* — Prie Mutinos (dabartinės Modenos) Antonijus buvo 43 m. apsupęs respublikonų kariuomenę. Jai į pagalbą buvo pasiųsti du konsulai — Hircijus ir Pansa. Antonijaus kariuomenę jie įveikė, bet patys žuvo. Cezaris kalba apie nepaprastą Antonijaus ištvermę po šio sutriuškinimo; daugelis detalių čia atitinka Plutarcho pasakojimą.

222 psl. *Duok man išgerti mandragorosl* — Mandragoral būdavo priskiriamos migdančios savybės.

223 psl. *Tai milžinas Atlantas, kurs pusę žemės laiko ant pečių...*— Atlantas senovės graikų padavimuose — titanas, Prometėjo ir Epimetėjo brolis. Už dalyvavimą titanų maište prieš dievus buvo nubaustas laikyti ant pečių dangaus skliautą. Metafora čia

turi gana realų pagrindą. Kleopatra ne tik šlovina Antonijų, bet ir primena, kad jis galingas valdovas, kad jo rankose gera pusė didžiulių Romos valstybės plotų.

...plačiakaktis Cezaris.— Skulptūriniai atvaizdai, medaliai ir aprašymai nerodo, kad Julius Cezaris būtų buvęs plačiakaktis. Tačiau jis buvo plikas, ir todėl kai kurie komentatoriai čia siūlo vietoj „broad-fronted" (plačiakaktis) skaityti „bald-fronted" (plikakaktis, plikagalvis).

Pats Pompėjus į Kleopatrą įsmeigė akis ir taip žiūrėjo į mane nustėręs...— Vadinasi, pats Pompėjus kartu su Julium Cezariu buvo susižavėjęs Kleopatra (originale netgi aiškiau sakoma: „great Pompey"— didysis Pompėjus). Tačiau Plutarchas rašo, kad įsimylėjęs Kleopatrą buvo ne tėvas, o vyresnysis sūnus Gnėjus Pompėjus, Seksto Pompėjaus brolis. Vėliau — III v. 13 scenoje — taip rašo ir Šekspyras.

226 psl. *Atnešk man rašalo ir popieriaus!* — Būdingas Šekspyrui anachronizmas.

238 psl. *Misenai* — iškyšulys Neapolio įlankoje.

240 psl. *Kidno* upė yra Mažojoje Azijoje; dabar vadinama Karasu.

Palaukit, aš papasakosiu tuoj. — Šio aprašymo detales Šekspyras gausiai skolinosi iš Plutarcho, bet nuostabiai papildė tokiais štrichais, kurie Kleopatros pasirodymą daro pasakiškai gražų, užburiantį, pakiliai poetišką. Kai kurie tyrinėtojai priekaištauja Šekspyrui, kam jis tokį emocingą ir vaizdingą pasakojimą įdėjęs į lūpas šiurkščiam, kareiviškai stačiokiškam Enobarbui. Tačiau kaip tik čia ir yra visa esmė: net Enobarbas, kuris geriausiai jaučiasi mūšio lauke, yra sužavėtas kerinčiu reginiu, kurį susitikimui su Antonijum paruošė išmintinga ir išradinga Kleopatra.

246 psl. *Paritinėkim rutulius verčiau.*— Originale vėl anachronizmas: kalbama apie biliardą („biliards"), kuris vaizduojamojo meto Egipte vargu ar buvo žaidžiamas. Vertėjas pasirinko neutralesnį sprendimą.

247 psl. *Tu liepei savajam narui prikabinti prie jo kabliuko sūdytą lašišą...*— Turima galvoje Kleopatros pokštas, kurį mini Plutarchas. Norėdamas Kleopatrai pasirodyti geras meškeriotojas, Antonijus slapta įsakė žvejams, kad jie, vos tik jis užmes meškerę,

panertų po vandeniu ir užkabintų ant kabliuko iš anksto paruoštą žuvį. Kleopatra atspėjo šią gudrybę, bet apsimetė nieko nežinanti ir stebėjosi Antonijaus „sugebėjimais". O kitą rytą ji pasiuntė savo žmones, ir jie, panėrę anksčiau už Antonijaus žvejus, užkabino jam ant kabliuko... sūdytų žuvų.

253 psl. *Nors būtumei gražus tu kaip Narcisas.*— Graikų mitologijoje Narcisas — gražus jaunuolis, kuris pamatė vandeny savo atvaizdą, jį įsimylėjo ir iš tos meilės mirė.

255 psl. *...už Julių Cezarį, kuris prisivaldeno Brutui prie Filipų, jūs žiauriai atmokėjote kadais.*— 42 m. prieš m. e. triumvirai prie Filipų sumušė suokalbininkų respublikonų jėgas.

Krauju aptaškė Kapitolį.— Pompėjus kalba apie respublikonų suokalbį prieš Juliaus Cezario vienvaldystę ir apie Cezario nužudymą senate ant Kapitolio kalvos Romoje.

258 psl. *Pataluose jis Cezariui nešiojo karalienę.*— Plutarchas pasakoja, kaip Julius Cezaris pasikvietė Kleopatrą į slaptą pasimatymą. Ji atvyko, lydima vien tik labai patikimo siciliečio Apolodoro. Kad niekas nieko neįtartų, Apolodoras susupo karalienę į patalus ir su šiuo ryšuliu atsirado Cezario rūmų viduje.

264 psl. *Ptolemėjo piramichijos.*— Originale piramidės pavadintos kiek neįprastai („pyramises"). Iš to galima padaryti išvadą, kad Šekspyras gal norėjęs perteikti girto žmogaus kalbėseną. Šitaip Lepido žodžius interpretuoja ir daugelis vertėjų.

272 psl. *Likimas lėmė man atkeršyt žiauriai už Marko Kraso mirtį.*— Romėnų konsulas Markas Krasas žuvo, kovodamas su partais. Pakoras, kurį nukovė Ventidijaus vadovaujami romėnai,— buvo partų karaliaus Orodo sūnus.

Vyk bėgančius pulkus iš medų žemės...— Medai, kaip ir partai, gyveno į pietus nuo Kaspijos, tik labiau vakaruose.

275 psl. *„Antonijau, tu feniksas!"*— Legendarinis paukštis feniksas simbolizavo ne tik nemirtingumą, bet ir didybę, grožį.

287 psl. *Cezarionas, apskelbtas mano tėvo sūnumi.* — Oktavijus, Juliaus Cezario įsūnytas ir svajojąs vienas valdyti Romą, mato Antonijaus ir Kleopatros veiksmuose tiesioginį pasikėsinimą į jo, Oktavijaus, teises. Nugalėjęs Antonijų, Oktavijus ne atsitiktinai skuba nužudyti Cezarioną.

Kad *Aleksandras, jo sūnus... bus viešpačiu...* — Antonijus ir Kleopatra turėjo tris vaikus: dvynius — sūnų Aleksandrą bei dukterį Kleopatrą ir jaunesnį sūnų Ptolomėją.

290 psl. *Sutelkti skuba valdovus visus...*— Išvardintus valdovus Šekspyras be didelių pakeitimų ėmė iš Plutarcho.

292 psl. *Netoli Akciumo.*— Turima galvoje Akciumo kyšulys, pro kurį įplaukiama į Ambrakijos (dabar Artos) įlanką šiaurės vakarų Graikijoje, prie Jonijos jūros.

293 psl. *Tarentas* — graikų įkurtas miestas Pietų Italijoje. *Brundisijus* (dabartinis Brindizis) — romėnų uostas Pietų Italijoje. *Torina* (dabar — Parga) — miestas Epire (šiaurės vakarų Graikijoje).

294 psl. *...prie Farsalų, kur nugalėjo Cezaris Pompėjų.*— 48 m. prieš m. e. prie Farsalų (šiaurės rytų Graikijoje) įvyko lemiamas Juliaus Cezario ir Pompėjaus Didžiojo mūšis.

295 psl. *Eime, Tetide mano.*— Graikų padavimuose Tetidė buvo jūros deivė, Achilo motina. Antonijus šitaip pavadino Kleopatrą greičiausiai todėl, kad ruošiasi kartu su ja priešus pasitikti jūroje.

303 psl. *Tuščiai tik laikė kardą nelyginami šokėjas koks!* — Anglijoje buvo šokami šokiai su kardais (dažnai laikant juos ant peties, smaigaliu į viršų). Būdavo net gaminami specialūs lengvi kardai, tinkami vien šokiams, ne kautynėms.

315 psl. *Ir staugt norėčiau nuo Basano kalno, nustelbdamas baubimą jaučių.*— Vaizdas paimtas iš biblijos. Truputį keista, kad taip prisiekia romėnų karvedys. Todėl kai kurie tyrinėtojai bandė aiškinti, jog Antonijus panašų posakį galėjęs pasisavinti iš Judėjos karaliaus Erodo, su kuriuo draugavo, arba išgirsti, kai su Kleopatra lankėsi Jeruzalėje. Bet atrodo, kad Šekspyras galvojo apie ką kita: jis stačiai įdėjo į Antonijaus lūpas metaforą, kuri buvo pakankamai vaizdinga ir emocionali išreikšti herojaus būseną.

317 psl. *Užtemo mano žemiškas mėnulis.*— Antonijus turi galvoj Kleopatrą: pastaroji mėgo rodytis deivės Izidės apdaru, o Izidė egiptiečių mitologijoje buvo mėnulio deivė.

334 psl. *Lyg raidė „T" atrodė iš pradžių žaizda manoji, paskiau į „H" ji tapo panaši.* — Yra nuomonių, kad čia savotiškas žodžių žaismas. Raidės „H" pavadinimas angliškai tariamas „eič", o

Šekspyro laikais panašiai buvo tariamas žodis „ache"— skausmas (dabartinis tarimas „eik").

338 psl. *O, begalinio liūdesio valdove!* — Enobarbas, kaip ir prieš tai, kreipiasi į mėnulį.

343 psl. *Ant mano kūno tarytum Neso rūbai.*— Graikų padavimas pasakoja, kaip kentauras Nesas kėlė per upę Herkulį ir jo žmoną Dejanirą. Keldamas pastarąją, jis prievarta bandė laimėti jos meilę. Herkulis jį už tai nukovė užnuodyta strėle. Norėdamas atsikeršyti, Nesas mirdamas pamokė Dejanirą apnuodytu jojo krauju suvilgytą drabužį padovanoti Herkuliui,— tai padėsią susigrąžinti vyro meilę. Herkulis, juo apsivilkęs, nuo to mirė baisiose kančiose.

Jis nertėja labiau, negu dėl savo skydo Telamonas. — Ajaksas, Telamono sūnus, buvo labai įtūžęs, kad žuvusio Achilo ginklai, ypač skydas, atiteko ne jam, o Odisėjui.

Net pagarsėjęs Kalidono šernas nebuvo taip įdūkęs, kaip jisai — Turima galvoje siaubingas šernas, kurį deivė Artemidė pasiuntė niokoti laukų už tai, kad negavo iš Kalidono valdovo reikiamos aukos.

347 psl. *Ir visos vėlės mus būriu lydės, palikusios Didonę ir Enėją.*— Nurodoma, kad Šekspyras čia netiksliai laikosi antikinės tradicijos. Pagal Vergilijaus „Eneidą" po mirties Didonė darosi Enėjui abejinga ir „aname pasaulyje" vėl susitinka su savo vyru Sichėjum. Tačiau Šekspyrui mažai rūpėjo pedantiškas tikslumas. Jam buvo reikalinga metafora, kuri kuo stipriau ir suprantamiau išreikštų Antonijaus ir Kleopatros meilę.

355 psl. *...taip žiauriai prakeiksiu veidmainingąją Fortūną, jog savo verpstą sudaužys jinai.*— Likimo deivė Fortūna dažniausiai būdavo vaizduojama su ratu. Bet gana paplitęs buvo ir kitoks vaizdavimas — Fortūna su verpstu.

375 psl. *...o didžią karalienę Kleopatrą koks nors rėksmingas pienburnis vaidins...*— Užuomina, susijusi su to meto anglų teatro praktika: moterų vaidmenis atlikdavo jauni vaikinai.

376 psl. *Šit, regis, vėlei Kidno bangomis aš pasitikt Antonijaus plaukiu...*— Prieš mirtį Kleopatra prisimena gražiausią savo gyvenimo akimirką — susitikimą su Antonijum.